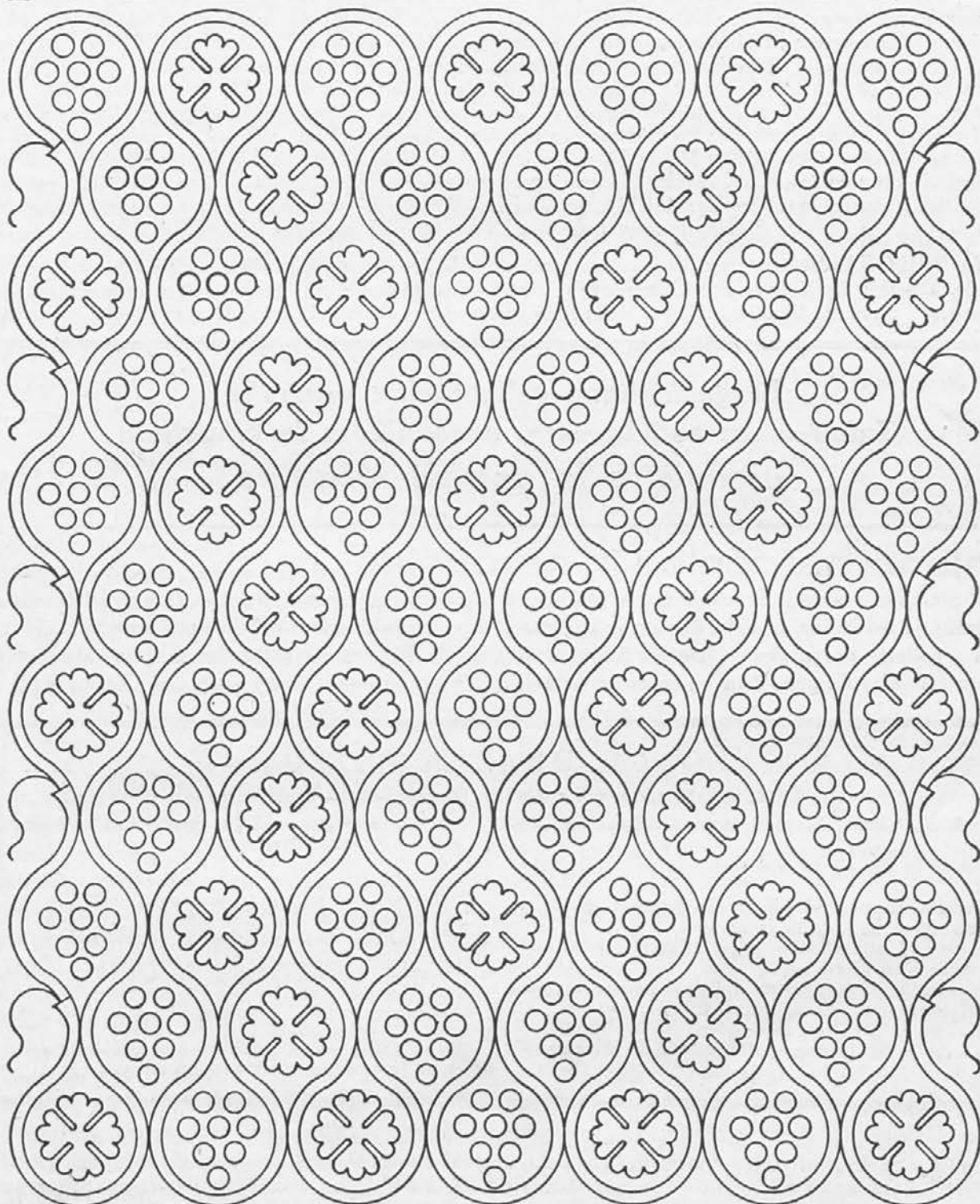

M · L · A · D · I · K · A

DRUŽINSKI LIST S PODOBAMI
APRIL ◦ 1938 ◦ LETO XIX

V S E B I N A A P R I L S K E Š T E V I L K E

LEPA POLJANA Zbegano gnezdo (Cveta Stojanova) // Moj svet (Stanko Cajnkar) // Plesnivi cekini (Joža Likovič) // V nove zarje (Ivan Zorec) // Težka vest (Jan Plestenjak) // Na sveti gori Atosu (Anton Sovrè) ★ PESMI Romarjev vzdih (Ivan Čampa) // Trije blagoslovi Slovenskih gorc (Leop. Stanek) // R. I. P.; Otroku z majhno punčko (Janko Samec) // Mir (Stanko Umnik) // Pred prazno hišo; Ko snegovi skopnijo (Venceslav Sejavec) ★ PISANO POLJE Dom invalidov v Parizu (Viktor Šonc) // Lord Horatio Nelson, največji angleški mornar (Albin Zalaznik) // Nove knjige // Naše slike ★ DOM IN DRUŽINA Velikonočni prazniki (Joža Likovič) // Pralnica in pranje (Štefanija Humek) // Pletena otroška obleka (Eliza Skalický) Kuharica (M. R.) ★ ZABAVA IN ŠALA Anekdote // Uganke in mreže ★ SLIKE Jurij Šubic: Pietà // Božidar Jakac: Iz oaze v Tunisu; Beduinski otroci v Tozeurju; Staro pristanišče v Bergenu; Ulica v Bergenu; Lofotski motiv; Slap pri Bergenu; Portret matere min. dr. A. Korošca; Pred mošejo v Tunisu; Zmajski most in pogled na stolnico v Ljubljani; Mlada Hrvatica iz Šestin; Perica ob potoku // Fotografije (Fr. Krašovec): Prva pomlad; Plug že čaka // K članku Na sveti gori Atosu: Samostan Simona Petra; dvorišče samostana Zograf; Srbski samostan Hilandar; Grški samostan Dohiár; Grški samostan Ivír; Grški samostan Lavra Napoleonov grob // Pletena otroška oblekica

KROJNA PRILOGA Nekaj vzorcev oblek za prvo sv. obhajilo, športnih plaščev, dekliških oblek in damske mode. Članki: Rajši hvalimo; O molčanju; Strah odraslih pride na otroke; Utrjevanje otrok; Nekaj nasvetov gledé otrok; O likanju moških oblek; Prava in narobna stran pri blagu; O zdravilnosti soli; Nasveti

**Blagoslovljene velikonočne praznike
želita vsem sodelavcem, naročnikom in čitateljem
uredništvo in uprava Mladike.**

Cenjene naročnice in naročnike vljudno opozarjamo, da je naročnina Mladike plačljiva vnaprej. Sedaj je treba plačati naročnino že za drugo četrletje. Zato prosimo vse tiste, ki jo plačujejo četrletno, in tiste, ki nam je za letos še niso poslali, naj nakažejo naročnino za 2. četrletje oziroma 1. polletje po položnici čimprej. Kdor pa dolguje še kaj lanske naročnine, naj jo takoj poravnava obenem z letošnjo, da nam lista ne bo treba ustaviti.

Uprava Mladike.

SONCE, MRAZ IN VETER

Ruska pravljica, pa važna prav za Slovence, zlasti Ljubljanec.

Popotoval je kmet. Nasproti so mu prišli sonce, mraz in veter.

Kmet se je ustavil na sredi ceste in se jim globoko priklonil.

Tedaj je spregovorilo sonce: »Ta pozdrav je veljal meni, ker se kmet boji, da bi ga ožgalo.«

»Ne, ne tebi, temveč meni je veljal kmetov pozdrav,« je rekel mraz, »ker se me boji.«

»Neumnost!« ju je prekinil veter. »Kmet se ni priklonil niti soncu niti mrazu, temveč meni.«

Pričeli so se pripraviti med seboj.

»Dobro!« je reklo sonce, »pa vprašajmo kmeta samega.«

Dohiteli so kmeta in ga vprašali: »Komu izmed nas je veljal tvoj pozdrav?«

»Vetru,« je dejal kmet.

»E, vidite! Saj sem vedel, da pozdrav ni veljal vama, temveč meni,« se je zadovoljno smejal veter.

»Opečem ga, da bo rdeč kot rak,« je zavpilo sonce.

»Ne opečej ga,« je odvrnil veter. »Pihal bom in ohladil kmeta.«

»Jaz pa napravim iz njega ledeno svečo,« je pristavil mraz.

»Le mirno, mraz! Prenehal bom pihati in brez moje pomoči ga ne zledeniš.«

Tako so se sonce, mraz in veter pripravili med seboj, kmet pa je vesel in zdrav korakal mirno po svoji poti.

MLADIKA se tiska v Celju in izhaja točno prvega dne vsakega meseca ★ NAROČNINA za Mladiko je letno din 84.—, s krojno prilogo vred din 100.—. Da uprava ustreže najširšim slojem, sprejema naročnino tudi polletno (din 42.—) in četrletno (din 21.—). V INOZEMSTVU pa stane din 100.—, s krojno prilogo din 116.—; v Ameriki dol. 2.—, s krojno prilogo dol. 2:40 ★ ČEKOVNI RAČUN imamo za Jugoslavijo v Ljubljani št. 11.412 Družba sv. Mohorja, Celje, za Italijo v Trstu št. 11/1675, za Avstrijo na Dunaju D 160.150. NAROČNINO IN REKLAMACIJE je pošiljati na naslov: UPRAVA MLADIKE V CELJU. Reklamirati se more vsakokrat le zadnja številka ★ ROKOPISI naj se pošiljajo na naslov: dr. Jože Pogačnik, tehnični urednik publikacij Družbe sv. Mohorja, Ljubljana, Poljanska c. 28, telefon 51-68 ★ UGANKARSKO GRADIVO sprejema Janko Moder v Dolu pri Ljubljani. Na isti naslov je pošiljati tudi rešitve ugank ★ IZDAJA Družba sv. Mohorja (dr. Franc Kotnik) v Celju. Za uredništvo: Fran Milavec, Celje. Tiska Mohorjeva tiskarna, registrirana zadruga z omejeno zavezo, v Celju (Fran Milavec, Celje)

ZBEGANO GNEZDO

Cveta Stojanova

8.

Brata Francè in Matej sta sedela v nedeljo popoldne v tesni, vlažni sobici in iz prešerne veselosti pila. Prehajala sta že v otožno melanholijo nesrečnih ljudi.

»Človek je tako sam,« je dejal Francè.

»Saj imaš Lizo. Kako da živi ona pri svoji sestri in ti doma pri materi?« ga je Matej hotel spomniti Lize, njegove žene.

»Liza?« se je začudil Francè, »ona je le moja senca, ki stoji še tedaj ob moji postelji, ko ljubim drugo, in uživa z menoj tisto ljubezen, ki jo delim z drugo.«

»Pa to je vendar tvoja žena. Kaj čekaš, Francè?« se je zgrozil Matej.

»Žena? Moja žena je vsaka, kadar je moja,« se je topo zasmel Francè.

»Saj sta vendar poročena!«

»Poročen si ti, jaz pa ne; veš, da je moja civilna poroka veljala materi Lize. Svoji materi na ljubo, ker mi je Lizo branila, sem izstopil iz katoliške vere — da bi se mati ne bala take trdnosti moje zveze z Lizo, s kakršno te veže in zasleduje zakon katoliške cerkve.«

»Saj je tudi meni mati branila Agato, ker ni imela dote; pa se je le vdala in naju blagoslovila,« je omilil Matej Francetovo obsodbo matere.

»Pri tebi se je mati unesla, ker te nima toliko rada; njena ljubezen do mene jo slepi; zato pa mrzi Agato še danes in se ji ti smiliš,« je razodel svoje in tuje bolečine od pijače razvneti Francè.

»Najbolj razvajejen si od nas vseh, najbolj zgubljen, mati je kriva,« ga je razkril Matej.

»Dokažem ti lahko, da je tudi Agata le ženska kakor vse druge. Še moja bo kakor so druge,« se je topo posmehoval Francè.

Matej se je zagledal v brata in položil na mizo stotak. Postarna ženica je obračunala in drobiž vrnila. Matej je vstal, Francè za njim, natočil še ostanek in izpil, obenem pa spravljal denar, ki je odštet ležal na mizi. Matej je gledal, kakor da se ne zaveda, da je denar njegov.

Domenjeni so bili, da se danes vsi snidejo pri materi. Šla sta tja in našla vse že zbrane: Dušana v lakastih čevljih in s samoveznico z najmodernejšim vozlom, njegovo mlado ženo, oblečeno, kakor

da je vzeta iz izložbe, širokoplečega Mirka s ponosno ženo plavolasko in otrokoma. Sedeli so pri materi v kuhinji, njuna sestra Mina pa jim je nalivala čaj.

Prisedla sta kakor dva grešnika in buljila v Mino. »Kakor dva pogrebca sta prišla,« je rekla Mina. Tedaj je potrkal, vrata so se odprla in pred njimi je stala Agata. Začudila se je: »Pa toliko vas je in tako tiho!« Šla je k materi, da sta se pozdravili; Matej ji je prinesel stol, da je sedla k njej. Agata je čutila, da moti domačnost, a se ni zmenila za to. Nasmehnila se je vsem po vrsti in obstala pri Dušanu:

»Z delavci se dobro razumemo, odkar dobé vsak dan cigaret, kruha in vina.«

»Meni pa je stavbenik rekel, da podari Mateju tri okna v stavbi, če ti zabrani, da ne prideš več na stavbišče.«

»To je pa priznanje,« se je vmešal Francè, ki je s poživljenim pogledom motril Agato.

»Povej mu,« je odmaknila Agata pogled od Franceta, »da je ponudba prenizka; za polovično ceno proračuna se umaknem. Ali ne, Matej?« se je obrnila k Mateju.

»Ali si vsak dan na stavbi?« je pretrgala pogovor Mina.

»Kdo pa doma gospodinji?« je zaslišala Agata materin glas, ki ni bil nikoli topel, nikoli mrzel.

»Doma imam Nežko, ki je toliko uvedena v naše navade, da se domeniva zvečer, kar je potrebno za drugi dan, in Mara je doma z otrokoma,« je odvrnila Agata mirno.

»Tebi je dobro,« je povzela spet mati, »ti ne veš niti, kaj je delo v gospodinjstvu, niti, kaj so otroci; vse ti oskrbi Mara. Ampak še ene Mare, mislim, nima svet; ta je vredna zlata!«

»Zares, Agata, ti imaš srečo v življenju,« se je oglasila Mirkova žena.

»Res, drugačno kakor Tončetova žena,« se je spomnila mati najmlajšega sina in njegove žene mučenice. »Predobra je za Tončka, vse mu odpušča in ga gleda sredi greha kakor Boga, gara v šoli kot učiteljica in doma kot gospodinja in še na vrtu in še pet svojih otrok ima!«

»Preveč si nalaga, prezgodaj bo obnemogla in to ne bo v prid ne možu ne otrokom. Ali ne?« je pogledala Agata mater.

»Mislim, da si je zdaj s hišo tudi Matej preveč naložil,« se je obrnila mati do Mateja, ki je gledal

Franceta, kako dvori Dušanovi ženi in pogleduje za Agato.

Kar nenadoma pa je rekel Francè: »Tokrat, ko smo sprejeli v svojo družino novega člana, Agato,« ko je izgovoril njeno ime, je vstal in potem stojé nadaljeval, »se nismo zavedali lepote in moči, ki živi v ženski duši. Današnji čas pa ne loči pravic žene od pravic moža in nam je pokazal Agato kot delavno ženo, ki zna samostojno misliti, samostojno delati, ki razume naš čas in je zato vredna, da smo ponosni nanjo.«

»Amen,« je dodal Matej, ki je vstal, ko je vstala tudi Agata, ki ni mogla nikoli prenesti umazanega Francetovega pogleda.

Matej in Agata sta se poslovila, Matej je Agato kar porinil skozi vrata. Bil je divji in, ko sta bila na cesti, je izbruhnil hripavo Agati v obraz: »Vlačuga!« Pri tem je občutil nenadoma slast, da bi rad videl Agato v grehu umazano, in prav od Franceta, ki ga je Agata prezirala in mu ni niti dovolila vstopiti v njihov dom.

»Vlačuga!« je ponovno zadihala pijača Mateju iz ust. Agata je stisnila še tesneje pobledele ustnice in tudi zobe, da je čutila telesno bolečino, ki naj ubije vsako misel, vsako besedo, ki bi hotela iz nje. Trdo se je zagledala v pot pred seboj, misliti se je bala. In tako je zdržala do doma in še potem.

Ko pa sta stopila doma v temno vežo, je stekla po stopnicah, pozvonila in kar vdrla v svojo sobo. Zaklenila je za seboj in se zgrudila na naslanjač. Preplašila je Maro in otroka, ki so obstali in se stresli, zakaj nekdo je naglo prijel za kljuko, potem udaril, dvakrat — in pred njimi je stal Matej, strašen v obraz.

Otroka sta se skrila drug za drugega in stisnila k oknu. Mara je nekaj zavpila nad Matejem, ta pa je planil k Agati in zakričal: »Zapirala se ne boš!« Prijel jo je v zapestju in jo tiral v svojo sobo. Agata se ni branila in se spet obvladala. Ko je zagledala Maro in otroka, se je celó nasmehnila; ko pa je sedela v naslanjaču v Matejevi sobi, je dejala čisto spokojno: »Matej, kaj bi rad?« Pogledala je Mateju v obraz in videla, da se je spačil, nato pa začutila, kako so se oprijeli njegovi prsti njenega vratu. Vdala se je utrujenosti, ki jo je zajela od napore po cesti, in objela jo je želja, da se odpočije in umre. Morda je bil ta njen mir vzrok, da Matej ni stisnil močnejše, temveč jo izpustil.

Tokrat je Agato dvignila njena zdrava moč. Stala je pred njim tako resna in preudarna, da jo je Matej lahko videl v njeni resničnosti in ne, kakor mu jo je umazal Francè. Udarila ga je po sredi obraza. Prenesel je, kakor da ima Agata za

to pravico. Vmes pa so padale kakor udarci njene trde in odločne besede:

»Če rečeš vlačuga, naj velja to spoštovanje tudi tvoji materi, da se ob tem zaveš, da zahteva tudi moje materinstvo spoštovanje!«

»Ali te to uči tvoja katoliška cerkev?« je vrgel Matej posmehljivo vanjo.

Ustavila se je in ga mrzlo pogledala: »Tudi Kristus je z bičem izgnal kupčevalce.«

»In učil spoštovanje do staršev!«

»In učil, da zapustiš očeta in mater in greš s svojo ženo! Le tvoje spoštovanje pred menoj mi omogoča spoštovanje pred tvojo materjo — in mir med nami,« je končala Agata in trdo zaprla vrata za seboj. Matej je legel na naslanjač; vino in Francè sta ga ubila, da je pri priči zasmrčal.

Naslednje dni se je Matej izogibal svoje družine. Videli so ga le zjutraj in pri kosilu in Agata ga je slišala prihajati domov pozno v noč. Nase je bila jezna, da se je dala Matejevi pijanosti zavesti v prepir. Bila pa je s toliko ljubeznijo pri zidanju hiše, da je bila povsem zaposlena in o drugih stvareh ni niti utegnila razmišljati.

Ko so pričeli zidati z opeko in polagati stropce kletem, se je približala doma Mateju:

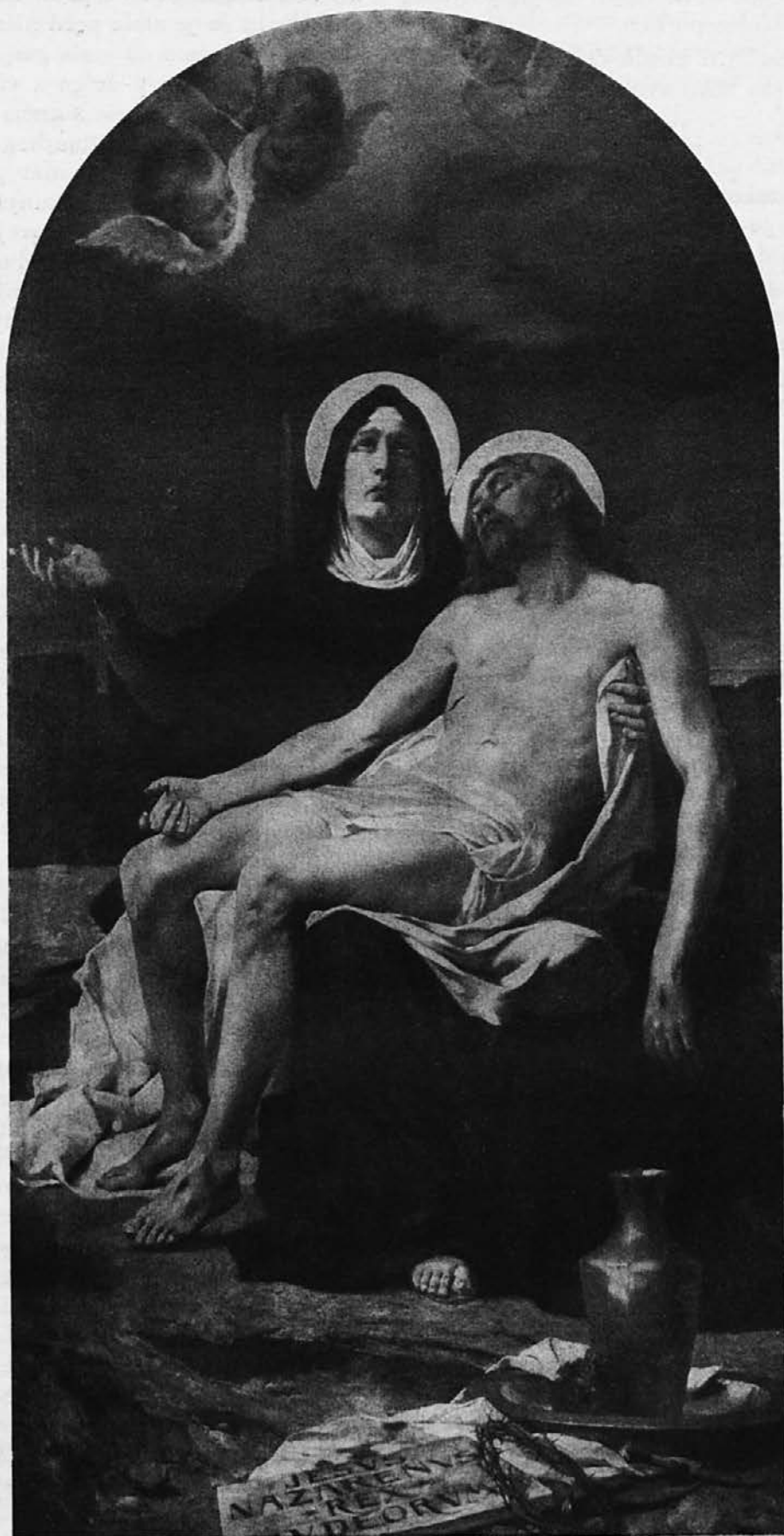
»Poglej,« imela je v rokah pločevinasto škatlo, »to sem pripravila, da položimo vanjo vsak svoj spomin in jo vzdamo. Rada bi, da bi ti dal v tvojem in mojem imenu tisti križ, ki je bil blagoslovljen v cerkvi svetega Petra v Rimu in ga hraniš ti.«

»Kaj vsega se ti ne izmisliš, Agata,« se je ganjeno odzval Matej, vesel, da je molk pretrgan.

Pristopili so še Mara in otroka in čakali, da najde Matej spomin iz Rima. Položil ga je v škatlo, povezano s svilenim slovensko trobojnico, na kateri je bilo ime družine in letnica.

»In kaj naj dava midva?« se je oglasil Pavel.

»Vidva?« se je zagledala Agata v svoja otroka. »Vidva pa prinesita vsak svojega angelčka.« Stekla sta in prinesla vsak podobico, ki sta jo dobila pri procesiji sv. Rešnjega Telesa. Mara pa je prinesla šopek drobnih, posušenih travniških cvetk, ki jih je utrgala sredi dišeče trave v Assisiju v spomin na brata sv. Frančiška in njegovo sestro sv. Klaro. Matej je zapazil, da je pokrov na notranji strani popisan. Vzel je Agati škatlo iz rok in je bral na glas: »Gospod, blagoslovi našo hišo in postavi pred hišna vrata dva angela stražarja, ki naj ne pustita v hišo nikogar, ki ne prihaja v Tvojem imenu.«

Jurij Šubic: Pietà. (Poljane nad Škofjo Loko.)

Matej se je sklonil k Agati in jo poljubil. Agati so pritekale solze po licu.

Škatlo so vzdali pri hišnih vratih, kjer je bil odmerjen prostor za hišni zvonec. Ta večer je bil Matej spet doma.

9.

Hiša je rasla tako hitro, kakor hitro so bežali dnevi. Komaj se je v jutru začelo daniti in je Agata prisluhnila dnevu, že je bil večer in je bil drugi dan, da ji je prišlo, da bi zaklicala času: »Počakaj, kam bežiš!« Lepo ji je bilo sredi hitečega dela in bežečih dni, lepo je bilo Mateju pri njegovem delu doma in Mari in otrokoma, ki sta se zdaj največkrat igrala na stavbišču na kupu peska.

Prav takrat, ko je vrhu strehe zaplapolal okrašen mlaj, ki so ga zalili delavci in gospodarjevi, je prinesel Matej novo skrb: konec davčne olajšave za nove hiše. Gledal je Agato in se skoraj razburil, ko je brezskrbno dejala: »Tudi to se bo uredilo.«

Drugo jutro je Agata vstala najboljše volje. In prav ko je hotela od doma na stavbišče, ji je prišel na misel včerajšnji pogovor. Krenila je v mesto, kam še sama ni vedela, vedela je le, da mora pač nekaj vprašati, urediti; kaj naj naredi, kje naj vpraša, kako doseže, tega ni vedela. Šla je počasi in razmišljala o uradih in ljudeh, ki jih je poznala osebno, navidezno ali po imenu ali iz dnevne politike. Šla je mimo cerkve in je stopila vanjo. Prazna je bila. Pokleknila je v klop in se zagledala v glavni oltar. Spomnila se je, kako je prihajala v to cerkev še kot deklica, bežno, vsako jutro na poti v šolo. Zagledala se je danes kakor takrat v veliko božje oko in ga gledala kakor takrat brez molitve. Videla se je, kako ni pripravljena za šolo, kako prosi Boga, da bi ne bila vprašana — pa je zagledala božje oko, ki vse vidi in vse ve, in je je bilo sram in ni molila in ni prosila več ter odšla iz cerkve vsa potrta. Agata se je ob spominu nasmehnila: »Koliko trpljenja, nespametnega, že takrat!« Videla se je, kako gre vedno po isti poti, kako se na križpotih ozre, ali ji ne preti kaka nevarnost, da bi bila povožena, in kako steče preko ceste. Videla se je in se celó spomnila, kako jo je vedno zanimala neka nizka hiša. In ko se je spomnila te neznačne hiše, se je domislila svoje današnje poti in odločila: »Tja pojdem.« Tudi to pot je zapustila cerkev brez prošnje, brez zahvale, brez molitve in šla nekdanjo šolsko pot. Premišljala je in ugibala, kdo živi v tisti hiši, ali je gospod, poročen ali samec ali vdovec; star ali mlad; ima ženo in kakšna je;

ali ima otroke in so lepi in zdravi, še majhni ali odrasli. In že je stala pred hišo.

Hiša je stala ob cesti gosposkega dela mesta, bila pa je nizka in dolga z visoko streho. Agata ji je vedno rekla: hiša s kučmo. Okenca, katerim je rekla očesca, so bila majhna in line je varovalo okovje: železni križi. Kadar je šla mimo, se je razjezila nad hišo, češ: »Manjka ji ust.« Imela jo je za staro mater drugih, novejših hiš, ki so stale, obdane z vrtovi, v sosesčini. Z usti je mislila vrata, ki jih hiša ni imela na cestni strani. Ob koncu hiše je zapazila v železni ograji železna vrata, ki prav za prav nič ne povedó, kam vodijo. Agata jih je odprla in stopila na tlakovan hodnik z leseno streho, ograjen na vrtni strani z vrtnicami ovijalkami, ki so cvetele v rdečih šopih. Šla je do konca in prišla zadaj do umetno kovanih železnih, visokih vrat, obdanih s steklom. Pogledala je po zvoncu, ni ga bilo. Poizkusila je na kljuki, ni se odprla. Zazrla se je v zanimivo, široko, kamnitno vežo in široko stopnišče. Tam so stali stari stebri iz kamna in marmorja in prav tako velike vaze z rastočim zelenjem, kar je dalo vhodu vtis palače in govorilo, da gospodari tu nekdo, ki mu je potrebna doma lepota umetnosti. Agata se je začudila temu širokemu, razkošnemu vhodu spričo hiše s kučmo pri cesti. Skoraj je pozabila, da je prišla po opravkih. Zapazila je pri vratih dolgo železno palico s krasnim, rezljanim lesenim ročajem, ki jo je spomnil, da je to najbrž zvonec. Prijela je za ročaj in potegnila. Res se je oglasil zvonec in jo prebudil. Pričakovala je, da priteče po stopnicah mlado dekle z belo naškrobljeno pentljo v laseh in s predpasnikom iz naškrobljenih belih čipk ali postarna, sloka kuharica z belim predpasnikom, ki ji sega do gležnjev. Pa ni bilo nikogar, sama tihota. Ona pa ni mogla oditi; kakor da je prikovana, je postala in še enkrat pozvonila. Nato je slišala, da so se nekje odprla vrata, ni pa slišala korakov, ki so prihajali. Zagledala je gospoda. Lagodno, gosposko pa preprosto je prihajal navzdol; bil je gologlav, ob sencih nekoliko siv, v odpetem domačem jopiču temne vijoličaste barve.

Odprl je vrata: »Iščete mene?«

Agata se je v zadregi nasmehnila in povedala njegovo ime.

»To sem jaz. In želite?« se je sklonil k njej.

Agata je povedala svoje ime in rekla: »Moj mož je profesor in zidava. Oprostite, da sem prišla prav zaradi davčnih olajšav, ki so zdaj preklicane.«

»Nič mi ni znano vaše ime,« je ljubeznivo in preprosto dejal: »Izvolite.« Vrata so se za njima zaprla same od sebe.

Soba, kjer sta vstopila, je bila velika in Agata ni razločila nič drugega ko rože, same rože, ki so v velikih, svežih šopih dišale iz visokih in širokih vaz.

Pokazal ji je prostor ob majhni, štirioglati mizici, pregrnjeni s tankim, belim platnenim prtom, ki je segal skoraj do težke preproge. Mizica je bila prazna in se je tiščala večje, ovalne mize, salonske garniture, in je bila obložena s knjigami, časopisi in tudi dvema vazama rož.

Njej nasproti je sedel gospod in dejal: »Govorite, kaj vas je privedlo k meni!«

Za časek se je Agata zagledala v njegov zarjaveli obraz, ki je bil gosposki, brez gub, in obstala na njegovem dobrem, zvestem pogledu. Rekla je tako preprosto, kakor je mislila: »Oprostite, da sem prišla. Zdaj je potekel čas davčne prostosti novim hišam; zatrjujejo pa, da se ta doba obnovi za naša večja mesta, mestece, kakor je naše, pa izgubi olajšavo. To nas skrbi, zato sem prišla.« Agata je prenehala in se nasmejala prav takrat, ko se je gospodu zresnil obraz in je odgovoril kakor otroku:

»In kaj bi radi od mene?«

»Da ne dovolite, da se prav našemu mestu odtegne ta olajšava.«

»Pa tega ne odločam jaz,« se je zasmel v vsej svoji prostodušni visokosti. Agata pa je rekla dalje:

»Vemo, da je vaša osebnost tako močna v našem državnem življenju, da zmorete, kar hočete,« in se nalahko priklonila.

»Če tako mislite,« se je smehljaje nagnil tudi gospod, »potem bom poskusil; ne dam vam pa v tej zadevi nobenega upanja.«

Agata je nato veselo vstala in rekla: »Zdaj nimam samo upanja, prepričana sem, da je davčna prostost že tudi naša.«

Njeno trdno zaupanje mu je laskalo, da je velikega moža spravila celó v zadrego in je ponovno poudaril:

»Ne imejte preveč upanja.«

Agata mu je ponudila roko in spet dejala: »Saj ne boste hudi, da pridem še v tej zadevi — po uspeh.«

Še se je nasmehnil njeni otroško trmasti volji in jo spremil po stopnišču do izhodnih vrat.

*

Matej in Mara sta opazovala že nekaj časa spremembo na Agati, ki je postala bolj tiha, mirna in zamišljena. Matej je mislil, da je preobremenjena s skrbmi, in je čakal, da pride k njemu po pomoč. Maro pa je skrbelo, da je Agata bolna,

preutrujena od zaposlenosti na stavbi in od tega, kar je delala doma v noč, ker je bil dan prekratek. Agata sama pa se ni zavedala, da je opaziti na njej nekaj, kar druge vznemirja; počutila se je mirno in dobro.

Poletje se je nagibalo k jeseni in jutra so bila hladna, že mrzla. Na stavbi so dokončavali mizarji, pleskarji, elektrikarji, vodni instalaterji, pečarji in mizarji, ki so pokladali parkete. Preko prostorov je pihalo mokro in mrzlo. Agata je hodila zdaj navadno po terasi v prvem nadstropju, ki je segala preko vsega pročelja. Če je bilo sončno, se je naslonila na ograjo in gledala v daljavo po ure dolgo.

Počasi je na stavbi utihnilo in Agata je prihajala le še vsako jutro, da je odprla okna, in vsak dan proti večeru z Matejem, da sta zakurila peči in zaprla okna čez noč. In ker si je Agata želela, da poslika svojo sobo sama, ji je Matej ob popoldnevih pomagal. Bila sta vljudna drug pred drugim kakor dva tujca. Zgodilo se je, da je Agata čemu ugovarjala, uklonila pa se je Mateju takoj, če je bilo njegovo prepričanje drugačno.

Nekoč jo je Matej prav bolešno preizkušal. Agata mu je pritrdila vse in naredila vse po njegovi želji, ne da bi pri tem kaj trpela. Začudila in prestrašila se je, ko jo je prijel nenadoma za ramena in jo stresel, da ji je padel čopič iz rok: »Agata, kaj je s teboj?«

»Kaj je z menoj?« Pogledala ga je, nato pa povabila pogled in tedaj se je zavedela, da je v duši kriva pred njim.

Izpustil jo je, zdela se mu je tako izčrpana in uboga, in Agata ni mogla nič več delati. Prenehala sta in odšla. Šla sta tiho do doma. Doma pa je stregla vsem sama in na Mateja posebno pazila. Tudi po večerji je prisedla k njemu v njegovi sobi in ga gledala pri njegovem delu. Čez čas je opazila, da je vzel svež list papirja, začrtal zemljišče, hišo in začel zarisavati vrt. Primaknila se je bliže in bila ganjena, ko je vedela, da je to Matejev tihi pogovor z njo. Pritegnil jo je toliko, da je vzela še ona kos papirja in risala svoj vrt. Ko sta končala, sta gledala, on njen vrt, ona njegovega. Zares je bil Matejev lepši. Ločil pa si takoj vrt moške zamisli od vrta ženske poezije: Matejev je bil arhitektonsko izveden s kamnitimi stopnišči in zidanimi terasami, Agata pa je vzela vso sredino ploskve za trato, ki jo je obkrožalo grmičevje in jablane, v sredi trate pa je bil bazen. Potem je Matej risal znova in združil obe zamisli v eno.

»Ali si že odpovedala stanovanje?« je pričel Matej pogovor na glas.

Božidar Jakac: Iz oaze v Tunisu.

»Selili bi se sredi januarja, ali ne? Do februarja uredimo in takrat bo možno že morda delo na vrtu?«

»Ali se veseliš?« je pogledal Agato Matej.

»Najlepše je takrat, ko pričakuješ, ko še ni; kakor je najlepša pomlad, dokler je še ni in jo čutiš le v srcu.«

Prijel jo je za roko in jo hotel pritegniti k sebi, ona pa je odkimala, se mu izvila in šla v drugo sobo.

In v taki pritajenosti sta živela dalje. Matej je slutil, da je nekaj zapravil in to ga je peklo. Hotel si je vse pridobiti nazaj, celó ponižal se je nekajkrat, pa je bil osramočen. Agata je ob večerih šivala, krpala nogavice in poslušala Maro, ki je v svoji sobi igrala klavir.

Tudi ta večer je pričela s šivanjem, ki pa ga je odložila, si pripravila pisemski papir in črnilo ter se zagledala proti zastrtemu oknu. Nato je začela pisati. Obraz je oživel, zasijal v milini, ki je ni bil vajen. Trdi izraz okrog usten se je čudil v blaženem smehljaju. Ko je končala, se je naslonila na naslanjalo stola in se smehljala. Koliko časa je tako sedela pred pismom, ni vedela. Za-

čudila se je, da se je Matej že vrnil in stal poleg nje in gledal v pismo. Vstala je, on pa je sedel na stol, katerega mu je Agata prepustila, vse brez besed, in bral:

»Preprosta sem in neučena in zdim se kakor beraček. Pa nikar ne bodite hudi, da Vam jemljem čas in Vas motim sredi Vašega dela! Saj velik človek tega ženski ne zameri.

Kaj bo res rešeno vprašanje davkov šele z novim finančnim zakonom? Vem, da nima finančni minister skrbi za stanovanje, ni mu treba misliti, kako bo plačal davke. Želim pa, da bi bil vsaj v sanjah vržen iz stanovanja na cesto, kakor so naši ljudje dnevno; da bi se mu prav živo sanjalo, da ga preganjajo davki, ki jih njegov razum ne more doumeti in jim naša pridnost ne more zadostiti. Potem bi brž spet imeli davčno prostost za nove hiše. In prav to si toliko želim.

Vidim Vas, da se mi smežete. Zato vem, da smem povedati, da se mi zdé gospodje ministri kakor listine, ki ležé zaprašene po ministrstvih: ne dihajo, ne govoré, se ne smejejo in ne jokajo z nami. V Vas pa vidim človeka, ki gleda, vidi, doživlja narod in poedinca.

In zdaj mi dovolite, da vam povem prav tiho, tako da še sama ne slišim, da mi neprestano prišepetava nemir: dav-ki, dav-ki! Veste vse... Dajte, recite, naj bom tiho.«

»In komu je namenjeno to?« je pogledal Matej na Agato, ki je stala ob oknu in hotela prodreti s pogledom preko zastrtih oken.

Agata je pristopila in pokazala naslov na ovoju. Matej je gledal naslov:

»Kaj ga poznaš?«

»Poznam.«

»Tega nisem vedel,« je rekel zamišljeno, ne da bi umaknil pogled z mize. Še se je iztrgalo iz njega: »Od kdaj ga poznaš?«

»Od tedaj, ko si prišel s skrbjo o davkih.« Še je ni pogledal. Agati je bilo mučno to izpraševanje, čeprav si je želela govoriti o tem.

»Kaj si mu že večkrat pisala?«

»Da. Večkrat.«

»In ga poznaš osebno,« jo je naglo pogledal.

»Poznam.«

Matej je odšel v svojo sobo in se spet vrnil:

»Stara mati so umrli. In mati želi, da jo pri pogrebu spremljam jaz. Ti pa se lahko pridružiš Mini ali pa ostaneš doma.«

»Kaj je mati tvoja žena? Potem je potrebno, da vem, kdo sem jaz?«

»S srcem sem pri materi, z dolžnostjo pa pri tebi.« ji je mirno odgovoril Matej, ne da bi jo

pogledal, in tudi vrat ni zaprl za seboj. Šel je do okna v svoji sobi, se naslonil s hrbtom nanj in čakal, da pride Agata za njim. Prav tako se je Agata naslonila na omaro in čakala Mateja, da se vrne. Ugasnil je luč, tudi ona jo je ugasnila in Matej je slišal, kako je šla tiho zapirati vrata. Od srčne bolečine ga je stisnilo v grlu. Ko pa je Agata ostala sama, se je vrgla k svoji postelji na kolena in glavo zarila v odejo. Ko je legla, je na pol sedé na pol leže gledala nepremično v steno, ki jo je v temi komaj razločevala. Sklenila je prste na roki, jih stisnila in pretegnila sklenjene roke nad glavo, da so potem omahnile in padle kakor mrtve na odejo.

»Bog!« je v sebi zaklicala Agata. Stresel jo je notranji mraz, ki ji je skremžil obraz v jok brez ihtenja, brez solz; slišati je bilo le globoko zajemanje sape. Zaprla je oči in naslonila glavo na posteljnjak.

Tudi Matej ni spal. Ležal je z rokami pod glavo. Ni občutil vulkana Agatine ljubezni, ki jo je tajil iz dneva v dan, ker so jo teptali v njegovi duši cesta, gostilna, mati, bratje in sestre. Ni je gledal s svojimi očmi; videl jo je, kakor mu je kazala ženske cesta, kakor je sramotila žensko gostilna in kakršno so mu jo prikazovali mati, bratje in sestre.

Agata ga je gledala v začetku zakona z zastrim pogledom, potem pa ga je spoznala, kako visi na gostilni in domačih bolj ko na njej. Borila se je za njegovo in svojo ljubezen, a zapostavljena, obnemogla se je zrušila pod križem, ki ji je bil zaradi njene mladosti pretežak. Zagledala je pred seboj križ in Križanega in tam našla novo moč. Globoka vera ji je dala novo ljubezen v Bogu, ljubezen v ljubezni sami. Ni to prišlo čez noč. O, gotovo ne! Bilo je mnogo prečutih noči, mnogo zatajevanega trpljenja, ki se je s trnjem zasajalo v njeno srce.

Zdaj se je spet zagledala z zaprtimi očmi na križ in Križanega: »Zakaj si mi dal roko, ko sem te obiskala v cerkvi, in me vodil preko šolskih spominov do njegove hiše? Zakaj si me vodil za roko, da sem pozvonila in šla preko tistega stopnišča, in si dovolil, da mi je tam vztrepetalo umirjeno srce? Zakaj mi razodevaš ljubezen, ki jo prepoveduješ?« Zagledala je hišo s kučmo in tisto sobo, mizico in rože in zaslišala je v duhu njegov glas. »Ali je to ljubezen?« je pomislila s pogledom na križ. »Ali je to greh?«

Izprašala si je vest, kakor vsak večer, preden je zaspala; umirila se je in njene misli so utihnile v noč.

(V drugo naprej.)

Božidar Jakac: Beduinski otroci v Tozeurju.

MOJ SVET

Stanko Cajnkar

Prijatelj Tone je umrl že pred leti. Do svojih zadnjih dni je bil vesel in veder kakor malo-kdo. Ko so ga posvetili v duhovnika, je mislil, da je sedaj vsa sreča svetá odvisna od njegove dobrote in njegovega navdušenja. Ne vem, kako je bilo pozneje s to njegovo mislijo. Včasih se je dozdevalo, da ga je nekaj grenko in trpko bolelo, čeprav tega ni izdal. Potem je umrl. Tisoč src je tiho jokalo za njim. Danes je pozabljen in zato se lahko zopet o njem govori. Med njegovimi papirji sem našel neznamenit rokopiš, ki mu je Tone sam dal ime »Moj svet«. Ne vem, kaj je hotel z njim. Mogoče bi ga bil brez imena poslal kakemu listu. Mogoče pa je pisal le zase. Morda je ob samotnih večerih tiho prebiral te svoje zapiske in se je samemu sebi čudil. Tako se čudi star mož, ko gleda svojo sliko iz otroških let. Ne more verjeti, da je to res njegova slika. Vse je tako čudovito daleč, da je kar neresnično in nemogoče.

Neznatna in skromna je taka tiha duhovniška usoda. Nič dramatičnega, nič tragičnega ni v njej. Je kakor mirno jezero brez viharjev. Mogoče ni vredno, da se o njej govori. Ali pa vendarle? Morda pa mnogo dobrih ljudi čaka prav na tako vsakdanjo povest. Za tiste ljube in drage ljudi brez velikih življenjskih in literarnih hrepenenj bom prepisal ta pozabljeni rokopis...

Nekje sredi slovenske zemlje je gora, ki je kakor pozdrav od Boga. Je samotna kakor zapuščen prijatelj in vesela kakor človek, ki ve, da je ljubljen. Na vrhu je toliko trate, da je prostora za cerkev, v kateri Gospod s svojimi učenci obhaja zadnjo večerjo. Zraven je hiša, ki je dom vseh, ki pridejo sem na obisk.

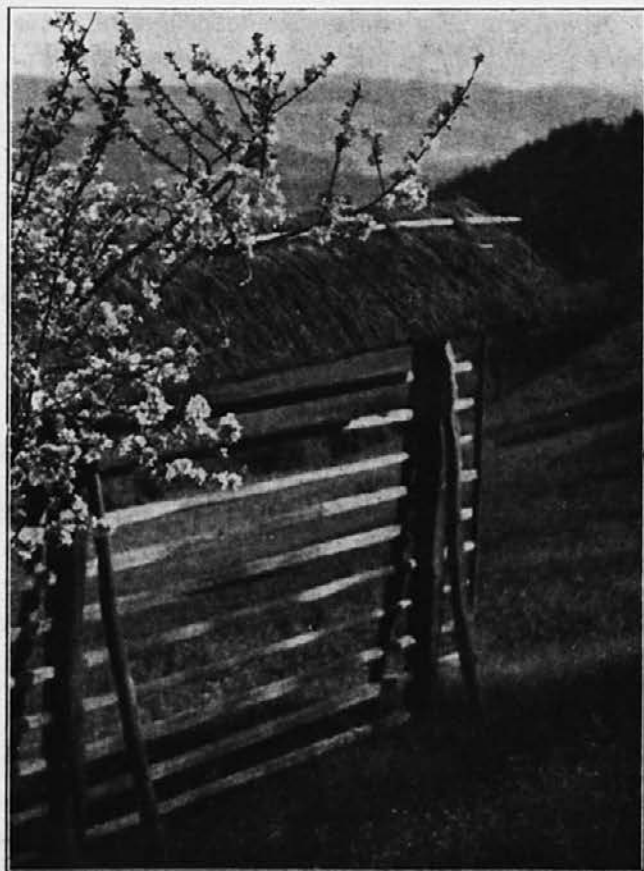
Od jutra do večera smo bili sami. Nikdo ni motil našega miru, nikdo ni nepoklican prisluškoval našim besedam. Ob zgodnjih jutrnjih urah sem maševal, dekleta pa so molila in pela, da sem pozabil nase in moral svoje molitve ponavljati. Trideset takih mladih visokošolk je svet zase. Že ena sama svetla mladost je nepojmljiva lepota. Trideset bogatih življenj pa je za enega samega človeka začudenja preveč. Imena se ti izgubé, obraze pozabiš, ako se dan za dnem ne srečuješ z njimi. Ostane pa ti zavest, da si bil nekaj dni sredi življenja, ki mu ljudje ne vedó prave cene. Ob večerih je gorel kres. Ob ognju smo sedeli, peli in govorili. Bog ve kam so v tistih nepozabnih nočeh hitele misli in želje teh mojih veselih deklet! Ko je ogenj dogoreval, smo odšli. Še enkrat smo obiskali učence pri zadnji večerji. Luč pred tabernakljem je bila vse preslabotna, da bi mogli opaziti njihovo žalost zaradi izdajalca, ki ga je Gospod zasledil med njimi. Tudi bi moje študentke to grenko žalost v tej uri težko razumele. Brez težave pa so našle pot do Matere, ki je kljub sočutju s Sinovo bolečino mogla sprejeti v svoje varstvo tudi njihovo veselo mladost. Bog ve od kod so prinesle staro Marijino pesem z otroško naivnim odpevom:

Marija je vstala, je lučko prižgala,
da bi nam svetila celo noč...

Četrty dan smo svoje razgovore končali. Pa se nam ni dalo oditi domov. V daljavi so vabile sive gore, ki niso bile več tako domače prijazne, pa so klicale s svojim soncem in z obljubo lepega razgleda. Potegnile so nas v svoje kraljestvo. Pa jim je bila naša pot predolga. Pozabile so nas, kakor pozabljujejo ljudje na tiste, ki so jim sicer obljubovali večno zvestobo. Ko smo prišli na vrh, je bila okrog nas tako gosta megla, da smo s težavo

opazili planinsko kočo, ki je samevala v tem razburkanem kamnitnem morju. Sprejela nas je, kakor da nam je vsem skupaj dom. Le mati ni čakala na pragu in gospodar ni bil prav nič podoben skrbnemu očetu.

Ker ni bilo razgleda po širnem svetu, smo se zatekli v pravljico deželo veselja, ki smo si jo priklicali s čarovnijo svoje mladosti. Pesem, razgovor, igra, povest, pravljica, vsega je bilo za sto vedrosti lačnih življenj. Pozabili smo na meglo, ki nas je osleparila za sonce, pozabili na doline in mesta, ki so se skrivala v daljavi, pozabili na ljudi, ki so se nekje sredi hrupa in šuma, sredi prevar in ljubezni, sredi sovraštva in odpušcanja borili za košček kruha in za drobtinico miru. Tako smo se že poprej na tisti zeleni gori, ki je kakor pozdrav od Boga, večkrat odmaknili vsemu, kar je bilo težko in trpko, in smo živeli samo sebi in svojim željam. Včasih me je bilo kar strah te odtrganosti od skupnega življenja. Ali nismo sredi pravljice? Ali je vse to, kar se dogaja z nami, čista resnica, živo kakor pšenično zrno? Ali imamo pravico do vsega tega? Ali ne joka nekje zapuščen otrok? Ali ne trka nekje nekdo na vrata, da si izprosi kruha? Ali se ni prav sedaj neka ubita in pohojena mladost zagnala v umazane valove

Prva pomlad. (Fot. Fr. Krašovec.)

reke, ki namaka in preplavlja našo zemljo? Čuden sprejemni aparat je taka vprašujoča človeška duša. Ali ne? Vse ujame, kar življenje kot krik in vzdih pošilja v svet... Pa je pesem ta vprašanja že zopet odnesla. (Pozneje sem se nekoč zopet zamislil v to uganko. Takrat mi je bil odgovor mnogo bližji. Gledal sem usmiljenke na vrtu naše bolnice. Smejale so se kakor otroci in se igrale. Zraven mene pa je umiral mlad človek. Tedaj sem doumel, kako vsakdo ob vsem trpljenju človeštva grabi za drobcem veselja, pa čeprav si mora zatisniti oči, da ne vidi vsega, kar nas duši in ubija. Sedaj vem, da je v vsakem sreču neumrjoče, vedno se smejoče in zahtevajoče hrepenenje po življenju.)

Naše veselje se je prebilo skozi meglo do sonca. Ko smo odhajali, nas je prvič prav rahlo in medlo pozdravilo. Ne vem, zakaj sem zaostal. Včasih nič prav jasno ne vemo za vzrok, pa se vendarle zavedamo, da je bil za nevidnega vodjo igre. Zakaj ob kakem izletu čakate in ne greste kar s prvim, ki je namenjen z vami na isto pot? Zakaj prav toliko časa urejate svojo obleko in zavezujete nahrbtnik, da ste z vsem opravili prav takrat, ko vas je pozdravil obraz tistega, ki ste ga na tistem ves čas iskali in čakali? In to potem imenujete: slučaj. Zakaj le?

Saj sem vedel, da je še nekdo zadaj. Ko sem se obrnil, sem zagledal Tinko, kako je iskala poti za nami. V rokah je držala belo planinsko rožo.

»Glejte,« je klicala zmagovito in vihtela rožo v rokah, kakor bi jo hotela zagnati v sonce.

»Kaj pa, Tinka? Rožo ali sonce?«

»Oboje,« je veselo pojasnila.

»Zakaj si pa zaostala?« sem vprašal.

»Čevelj sem si zavezovala.«

»Pa je dolgo trajalo.«

»Potem sem nabirala cvetje, kakor vidite. Zakaj ste pa vi tako zadaj?«

»Da pobiram onemogle, ranjene, kruljave...«

»No, in še koga?«

»Ne, nikogar drugega.«

Začela se je smejati. Sedla je na kamen ob poti in se smejala dalje.

»Poberite me. Obnemogla sem.«

»Od česa?«

»Od veselja, da živim. Od vsega, kar je lepo in dobro. Od sonca, ki zopet sije, in od tistega snega, ki se lesketa z one gore tam.« In zopet je s svojo rožo pokazala proti soncu, ki se je nagibalo k zatonu. »Ali vi niste utrujeni od teh lepot?« je dodala čez nekaj časa, ker nisem vedel, kaj naj ji rečem.

»Ne tako kakor ti, Tinka. Čim starejši je človek, tem manj je zadovoljen. Mladost je čudež, kakor je čudež pomnožitev kruha v puščavi. Mladost naredi iz ene rože vrt, iz ene solze pekel in iz ene ljubezni kraljestvo brez mej. Pozneje se to ne posreči več tako lahko.«

Začudeno me je pogledala. Moja modrost ji je pregnala smeh, kakor da bi bila kaznen, naložena otroku, ki je storil krivico.

»Vi imate mnogo neizpoljenih želja?«

»Neizpoljenih želja? Takih, kakor misliš ti, najbrž ne. Življenje samo je želja po nečem velikem in neizraznem. Bil bi rad sredi skrivnosti človeškega duha. Tam je nekje zadnja modrost, ki je ključ do vsega. Tam je mir, ki mu ne vemo imena, in sreča, ki je polna nečesa globokega in večno veljavnega. Tam je zdravilo, ki ozdravi tudi hudobijo in ji daje celo novo ime. Tam je dopolnitev tega, kar vi pogumno imenujete ljubezen, čeprav ni...«

»Ne razumem prav,« je rekla tiho. Pa je bilo sonce vse preveselo za takšen pogovor. Dekle je hotelo ubežati temu težkemu razmišljanju.

»Ali nimate nič takih majhnih, prav otročjih želja, kakor jih imamo drugi?«

»Pač. Mnogo. Neizmerno veliko. A vse to je res majhno in je bolje, da se nikoli ne izpolni.«

»Sem sedite in povejte!« Z roko, ki je ni motila roža, me je potegnila na kamnitni sedež. »Povejte, kaj si želite, ko ste, kakor smo mi drugi?«

»Kaj si želim?« Velik in mogočen val veselja je zavel od nekod v mojo zavest. »Kaj si želim? Da bi znal peti.«

»Kakor Benjamin Gigli,« je vprašala hudomušno.

»Ne, tako hudo ne. Tako kakor zna pastir na mojem domu ali služkinja pri sosedovih.«

»To je res majhna želja,« je priznala. »In kaj bi še hoteli?«

»Zelo bi bil vesel, ako bi znal igrati.«

»Klavir, orgle, violino?«

»Sem mnogo bolj skromen. Za prvo silo bi mi zadostovale orglice ali piščalka, kakor jo dobivajo pri nas otroci, ko pridejo starši z božje poti.«

»Tudi ni veliko. In kaj še?«

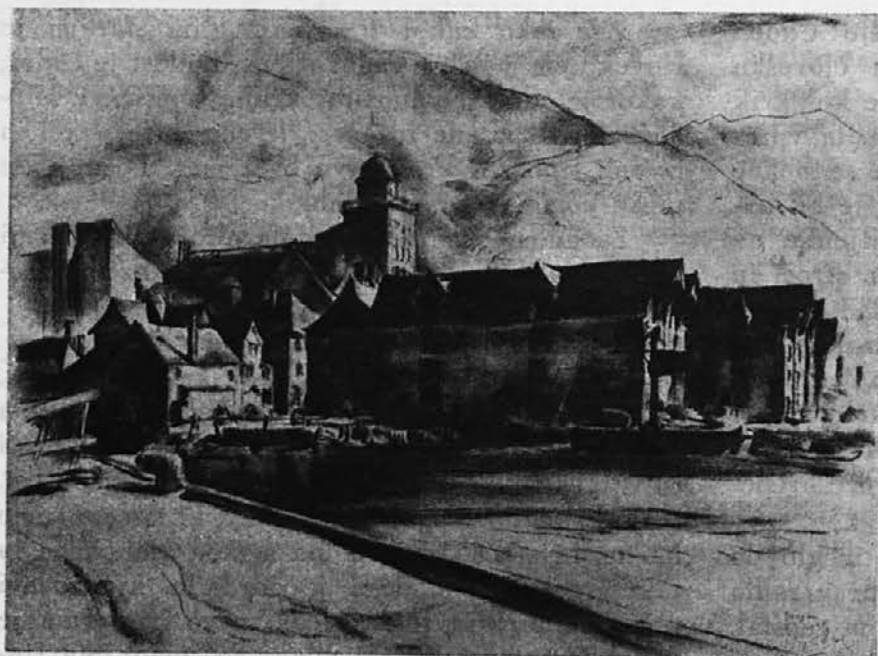
»Želel bi, da bi Feliks Timmermans popisal najino pot in najin današnji razgovor.«

»Ali res?«

»Želel bi, da bi mogel gospodični Gaby Morlay razlagati zgodbe Kristusovega življenja.«

»Kdo je Gaby Morlay?« je vprašala.

»Francoska igralka. Pravi, da je bila srečnejša takrat, ko je bila še verna. To srečo bi ji rad prinesel.«

Božidar Jakac: Staro pristanišče v Bergenu.

»Mogoče je ni vredna,« je menilo dekle.

»Nikdo je ni vreden. In vendar brez nje ne moremo prav živeti.«

Za trenutek sva oba umolknila. Pa mi je bila igra pri srcu in sem kar brez vpraševanja nadaljeval.

»Rad bi umrl takole sredi planinskih rož ob zatonu sonca. Ob sončnem vzhodu bi se smrti bal. Takrat vse vabi k življenju. Vse se znova začne. Zjutraj je življenje močnejše. Večer pa je čas smrti. Zvečer ti misel kar sama uide za soncem v večnost onostranstva. Večer je tih in otožen. Večer prinaša utrujenost in hrepenenje po počitku. Tudi po večnem počitku...«

Bela, topla roka se je tesno oklenila moje.

»To ni nič,« je rekla deklica. »Večerno sonce nas vara. Nekaj nam čara, česar v resnici nočemo. Težko mu je, da mora oditi. Zato se maščuje nad nami in nas naredi žalostne.«

»Mogoče imaš prav. Pa tudi sonce ima prav. Končno le pride dan, ki je slovo od življenja. Takrat vse nič ne pomaga. In ker pride gotovo, naj pride tako, kakor sem rekel. Saj so to želje, ki se ne izpolnijo. Mogoče so prav zaradi tega lepe. Kjer so možnosti uresničenja, tam so tudi neke meje. Kjer pa je vse samo želja in nič možnosti, da se zgodi, tam je sama prostost in svoboda. Tam je vse tako, kakor hočeš. Prav in do konca tako. Tudi te moje želje so take. Zato bi želel, da bi mi ti takrat prinesla takole planinsko rožo kot zadnji pozdrav življenja. Prav ti in nikdo drugi. Tudi zvoniti bi moralo nekje.«

»Pustiva smrt, čeprav je večer,« je rekla deklica. »Vrniva se k življenju. Povejte, kaj bi radi, da bi vam še prinesla?«

»Življenje? Saj ne prinese tega, kar si najbolj želimo. Prinese le nov glad in novo žejo po nečem, kar se najbrž niti izraziti ne dá. Morda včasih blodimo Bog ve kod in begamo za nečem, kar je samo v bližini in je do obupnosti preprosto. Morda bi nam zadostovala ena sama taka skromna cvetka, kakor jo držiš v rokah. Morda bi nam moglo biti dovolj, da nas neka slabotna, pa vendar dobrohotna roka drži, da se ne izgubimo v svetu svojih sanj.«

»Te želje niso več daleč od resnice,« je mirno pristavila.

»Niso. Vem to. A pot je tod težavnejša. Tukaj je treba volje, trdne in močne, kakor je materina ljubezen. Teh malih želj, ki so tako blizu resnice, me je strah. Saj tako neizmerno mnogo zahtevajo. Kljub vsej bližini ne prideš nikoli preko prve stopnice.«

»Kako to mislite? Že zopet ne razumem.«

»Glej, deklica, že tisočkrat sem sklenil (to je še več kakor želja), da bom s staro sključeno starko govoril prav tako prijazno kakor govorim danes s teboj. Da se mi ne bo nikamor mudilo. Ni šlo, ne gre in menda nikoli ne pojde. Vem, da bi bilo prav, ako bi prezeblega berača, ki stoji pred vrati, povabil v svojo toplo sobo in bi se pomenil z njim, kakor da mi je prinesel sporočilo o milijonski dediščini. Vem to, želim celó, a vendar nikoli ne naredim tako. Vse resnično lepo in dobro je vedno poceni. Skoraj nič ne stane. Pa je naše beraštvo še večje.«

Sonce se je naglo nagibalo proti vrhovom sive gore, ki je pokojno sprejemala pojemajočo svetlobo večera. Mir je postajal vse tišji, samota je napolnila zadnjo globel. Še misel je počasi padala v zaton. Mirno, brez besede sva gledala za ubežnim soncem.

»Beži pred nama kakor sreča, ki nam ni namenjena,« je hotela deklica ujeti begajočo misel.

»Da, kakor mladost,« sem dodal, čeprav sem vedel, da takega umirajočega razgovora nikdo več ne more ohraniti pri življenju.

»Ali imate še kako željo,« je kakor odmev spregovorila deklica. Njene oči so bile široko razprte, roka je nemirno vztrepavala. Z mislijo

in s čustvom sem ujel odmev njenih želj. Bile so drugačne kakor moje.

»Še nekaj bi si želel,« sem naglo dodal.

»Res? In kaj bi bilo to?«

»Rad bi bil zdravnik. Pravi zdravnik in vendar obenem tudi duhovnik.«

»Zakaj bi vas to veselilo?«

»Ne zaradi veselja. Rad bi zopet do nekega novega spoznanja. Sedaj včasih vsaj za trenutek pogledam v skrivnostno delavnico duha. Človek pa ni samo duh. Je še telo. Najbolj neurejena, najbolj razmetana delavnica na vsem svetu. A vendar nas nekaj s strahotno silo priklepa nanjo. Včasih so nam vse misli manj kakor eno samo veselo oko, ki bi brez duha bilo skoraj tako nebogljenost, kakor je ubogo ogledalo na steni. In si mislim tako, da bi kot zdravnik to večno prevaro telesa spoznal do konca. Z nožem svojega duha in z zdravniškim nožem v svoji ubogi roki. In potem bi napisal nekaj lepega in čudovito važnega. Nekaj, česar niti Axel Munthe ne zna...«

Potem nisva nekaj časa nič več govorila. Sonce je pošiljalo zadnja svarila, naj ne pozabiva na pot, ki je še pred nama. Čez nekaj trenutkov nama bo moglo svetiti samo še kot odsev od onstran...

»Kakšen je vaš svet!« je vzkliknila po dolgem molku.

Potem sva odšla v dolino, ki je bila že v mraku.

★

»Kakšen je vaš svet!« Te besede so mi ostale v spominu bolj kakor vse drugo. Planika, ki mi jo je Tinka poslala v spomin na najino pot, se mi je izgubila. Morda jo je kdo odnesel, morda smo jo pohodili in vrgli med smeti. Teh besed pa ne more nikdo odnesti. Tudi stopiti ni mogoče nanje. Moje so. Meni samemu so postale vprašanje, ki mu je treba odgovora. Tako počasi in varno sestavljam veliko tekstno enačbo. Tekst je moje življenje samo.

Razumem študentko, ki je s temi besedami zaključila najin razgovor. Govorili smo v tistih dneh o mnogih težkih stvareh! Iskali smo skrivnosti človeškega dogajanja in smo se dodobra zresnili. Zbirali smo se okrog tistih okamenelih apostolov v cerkvi na vrhu onega zelenega hriba. Naša daritev je bila resna. Vso našo mladost je imela v sebi, vsemu je vtisnila pečat odpovedi in žrtev, brez katerih je življenje samo pot v resnično smrt. Potem pa smo bili zopet kakor otroci: ob večernem ognju, pri mizi, pri igri in drugod.

Božidar Jakac: Ulica v Bergenu.

Nič nisem maral pokazati, da je mojih let vsaj za dve taki mladosti, kakor jih je bilo vse polno okrog mene. Žoga, karte, šala, igra, pravljica, filozofija, modrost o Bogu, psihologija mladosti in starosti. Za enega samega človeka vsega preveč. Kdor vse to stlači v skladišče svoje duševnosti, je res samo branjevec. Ima vse in vendar je berač. Toliko predalov in v nobenem prave dragocenosti. Tako je mislila Tinka in ni bila daleč od resnice. Veseli pa me le, da ljudje pri takih malih branjevcih najrajši kupujejo. Kdo bo hodil okrog po vseh tistih elegantnih, razkošnih in ponosnih skladiščih dragocenosti. Prideš k takemu vsakdanjemu človeku, ki zna vse in nič do konca, pa si kakor doma. Vse je preprosto in dovolj dobro.

Študentko Tinko razumem in njene besede tudi. Sebe pa manj. Kakšen je moj svet? Kod hodim in zakaj? Ali je res, kar pravijo, da nosim svoje srce v rokah? Da si ga lahko vsakdo prav od blizu ogleda, pohvali ali obsodi, pa zopet gre, kakor da mu ni nekdo poklonil edinega dinarja, ki ga je še imel. Ali je res, da tistih ljudi, ki jih vsepovsod iščem, ni nikjer? Kakšen je moj svet? Prostran in širok, globok in neizmeren kakor so sanje in hrepenenja mladosti, ki se še ni srečala s človeško bornostjo? Ali pa je ozek in tesen,

plitev in omejen kakor ljubezen sebičnega človeka? Ali je kaj jasne luči v njem, toplote, miru in lepote?

Včasih tako malo vem o sebi. Vedno nekaj iščem in vedno sem na poti, ki se stalno povrača vase. (Na vrtu naše hiralnice sem videl starega moža, ki je nekaj iskal. Vedno je hodil po isti poti, vedno znova se je vračal. Rekli so mi, da išče tako že leta in leta. Nič se ne utruji. Vsaka pot mu je vedno enako nova. »Kaj išče?« sem vprašal. »Ne vemo,« so rekle sestre, ki so teh otročarij vajene. »Svojo srečo,« je menila sestra Kristina, ki poje in igra, kakor da je iz opere. »Svojo mladost,« je popravila sestra Vincencija. »Ah, kaj!« se je zasmejala najmlajša, ki ne mara, da bi bile redovnice sentimentalne. »Žepni nož, ki ga je kot pastirček izgubil.« Končno je vseeno. Ob iskanju tega starega, pozabljenega moža sem se spomnil nase in se ustrašil. Kaj, če je res vse to iskanje brez pomena... Življenje ne čaka. Človek lahko ob svojem večnem iskanju ostane berač. Sestra Kristina utegne iskati svojo srečo, sestra Vincencija svojo mladost, jaz zadnjo modrost življenja, ona najmlajša sestra pa bo tiho položila svojo belo roko na razbeljeno čelo ubogega mladega človeka, ki se v svoji bolniški postelji bori za zadnji nasmeh in za edino sočutje, ki ima še kakšen smisel. Kdo ima prav? Ali pa mogoče vsi štirje vršimo voljo visokega Gospoda, ki se nam v našem življenjskem zakonu razodeva?) Ali sem tam, kjer me Bog sam hoče imeti? Tako rad hodim po planinah. Vrhovi gorá in vrhovi duhovnih spoznanj in lepôt, oboje mi je dragoceno kakor nasmeh otroka. Življenje pa kliče iz prašnih, črnih in turobnih dolin, iz rogov in tovarn, iz delavskih kolonij, s cest in mostov, s polj in travnikov, koder hodijo tisoči in milijoni. Ali se ne izgublja moja beseda nekje v praznem svetu,

Božidar Jakac: Lofotski motiv.

ki je v teh visokih vrhovih onemela priča mojega iskanja in še v svojem nemem miru sodnik mojih zapoznelih sanj? Ali pa so ti moji izleti proti vrhovom samo iskanje novih moči in svežega poguma, ki ga prav ono vsakdanje in grenko življenje zahteva? To zadnje bi si iz vsega srca želel. Saj ne more biti res, da so samo tisti razumeli svoj čas, ki so ob vseh trdotah in ob vsem prekletstvu življenja sami postali trdi in grenki v besedi in dejanju. Saj ne more biti res, da v trpljenju lepa beseda nima mesta. Nekaj lepote bo vsaka doba morala natresti v grenki napoj zdravila, ki bo prineslo novo srečo. Ali mislite, da je lepa pesem sredi delavske kolonije v naših pozabljenih rudarskih dolinah res razglasje, ki hromi nas in naš protest? Ne, saj ne more biti tako. Razpet na križ tega čudnega življenjskega nasprotja bom mislil in govoril, delal, pisal in svaril, dokler ne omahnem v smrt, ki me bo nekje sredi teh temnih dolin poklicala na obračun. S seboj bom nesel svojo vero v ljudi, ki so me tisočkrat varali, ne da bi se le enega svojega izdajstva do konca zavedeli. Taka vera v ljudi, kakor mi jo je Bog sam naložil, je težja kakor prekletstvo prevarane matere in dragocenejša kakor najčistejša ljubezen dobrohotnega srca. Tako globoko te potlači in zakoplje v to zemljo, da nikoli več ne uideš v svet svojih sebičnih sanj. Na najvišjih vrhovih si prav tako zasidran v njej, kakor si na polju, v vasi ali v mestu. Najbolj čudno pa je to: Vsako novo razočaranje te še bolj priveže na ljudi, ki bi jih po neki tuji logiki moral sovražiti in prezirati. Pogled v prepade hudobije ti odkrije najprej lepoto božjega sonca, ki iz teh globin še vedno odseva. Vsako zlo ti je le skvarjen odmev neke lepote, ki te kliče kakor začarana kraljična iz pravljice, da jo rešiš v novo življenje. Ob knjigah, ki drugim jemljejo vero v Boga in v ljudi, prisluškujem klicu nekega daljnega sveta, ki se trga iz božjega objema, pa se nevede bolj in bolj zapleta v velike mreže neskončno modrega ribiča od onstran.

So ljudje, ki so zadovoljni samó tedaj, kadar goré v cerkvi vse sveče. Vedno naj bi bil velik praznik. En sam nered jih boli, da so kar nesrečni. Sto dobrih ljudi je okrog njih, sto zvestih duš in dobrih src. Za tisoč ljudi sreče in veselja dovolj. Pa niso srečni, tudi veseli ne. Vse njihove misli so zbrane okrog enega temnega in motnega srca, ki noče reda, lepote in dobrote. Tisoč rož imajo v vrtu, lepih in cvetočih, da bi človek utonil v njih, a njihova skrb je pri trmastem trnjevem grmu, ki noče cveteti, kakor so pričakovali. Ves

svet jim je vrt, kakor da je prav zanje ustvarjen in njim v upravo dodeljen. Oni sami so vrtnarji, božji ali sami svoji, kakor so pač svojo življenjsko službo razumeli. Vse mora biti po njihovi misli urejeno, vse barve se morajo strniti v sliko po njihovem okusu, vsi glasovi morajo biti povezani prav v njihov akord. Če tega ni, je svet slab, ljudje hudobni in sonce žalostno. Ali ni lepše, če nisi preveč trmast vrtnar? Zakaj hočeš biti več, kakor ti je namenjeno od Boga samega? Življenje samo je njegova skrivnost. Svoboda njegova in naša. Nič velikega ni mogoče izsiliti. Treba je tiho čakati, da se vse te lepe in velike stvari zbudé k življenju in k zorenju. Ob našem veselem razumevanju se budé. Ob nasilju padajo vedno znova v otrplo spanje.

Človek je večna pravljica. Resnična in zbegana, lepa in žalostna obenem. V njej je mesto za vse, kar je v svet in v življenje kot možnost položeno. Je mesto za pametno in nesmisel, za dobroto in zlobo, za ljubezen in sovraštvo, za zdravje in smrt, za angele in hudiče, za svet in za Boga. In pravljica ne more varati. Prav zato, ker je pravljica. Ko pa neha biti pravljica, postane še bolj čudovita, ker se je sredi samih iznenadenj izpremenila v največjo — resnico.

Moj svet je kakor noč, v katero se druga za drugo vžigajo luči. Nekatero ugasnejo prav kmalu, druge gore dolgo in lepó. Ljudje, ki so mi dragi, so razlaga mojih misli in željá. Bogastvo, ki ga nimamo v sebi, hočemo nadomestiti z dragocenostmi, ki so naše samo po ljubezni do drugih. Dobrota, ki se ti vedno znova izmika, je vendarle tvoja last, če poznaš človeka, ki je resnično dober. To je skrivnostna pot do največjega bogastva.

Moj svet je slika brez okvira. Slika je duhovna podoba tega, kar poznam in kar si želim. Zdi se mi, kakor da se z vso naglico vozim v ropotajočem vlaku preko božjega sveta. Zunanje stvari mi zelo malo ostanejo v spominu. Če bi moral popisati polje, preko katerega sem pravkar prišel do svojega doma, bi vedel povedati prav malo. Vedel bi samo, da je pomlad in da je vse zeleno. Za rožo, ki sem jo pred nekaj trenutki imel v rokah, vem samó, da je lepa. Več bi ne mogel povedati. Če bi znal napisati povest, bi bilo v njej zelo malo opisov narave. Tudi ljudi bi ne mogel natančno označiti. Lep, grd, vesel, žalosten, velik, majhen, reven, bogat, to je vse, kar vem povedati. Pač pa mi je ostala globoko v spominu prva žalost otroških let, prvo srečanje z dobroto in z bežno srečo, iznenadenje prvega globljega spoznanja in prvi pozdrav s smrtjo. Vse to je silno živo. S potovanja, ki je trajalo dva dneva, vem le za prijazno

gospo, ki mi je z materinsko dobrohotnostjo dala svojo južino na dolgo pot. Pa sva se tisti dan prvič in menda tudi zadnjič videla. Zemljepis mojega svetá je prav čudna znanost. Znamenja so drugačna kakor običajno.

V mojem svetu je drobec sonca, nekaj čistega veselja in prav toliko sreče, kakor je dobro za človeka, ki bi ga Bog ne dal rad iz svoje težke službe. Tudi sreče, Tinka, tudi sreče. S to so ljudje strašno razsipni. Ponujajo jo kakor kramarji svoje slabo blago. Pripravljeni so, da te takoj osrečijo. Le da priznaš, da si nesrečen. Ljudje so tako velikodušni, ko ni treba nič žrtvovati. Besede so na borzi življenja strašno padle. Milijone in milijarde kar takole mečemo okrog sebe. In vendar je vse brez vrednosti. Ali veste, ali resnično veste, kako težko je v pravem trpljenju povedati eno samo dobro besedo, ki obvelja in obstane tudi v srcu umirajočega. Če tega ne veste, tudi ne morete vedeti, kaj je nesreča. Potem pa tudi ne bodite tako strašno radodarni, ko gre za mojo srečo.

»Ali se vam nikoli ne toži po vsem lepem in prijetnem, kar ste morali pustiti,« me je vprašala nekoč mlada in lepa gospa. Če bi rekel, da se mi toži, bi zmagovito zaključila, da sem prav gotovo nesrečen.

»Ne vem, kakšen jezik govorite, gospa,« sem dejal z nasmehom. »Besede imajo tisoč raznih pomenov.«

»Pa bom razložila,« je hitela in bila vesela, ker je mislila, da se bom ujel v njene besede. »Vi imate oči, ki mnogo vidijo. Tudi mladost, ljubezen, lepoto, bližino dveh zdravih, veselih ljudi. V knjigi, v gledališču, v kinu, v življenju samem. Vi tudi radi poveste resnico. Povejte še sedaj! Ali niso vaše misli sredi vsega tega in vaše tihe in viharne želje prav tako?«

Kdo naj na to odgovori, da bo prav?

Božidar Jakac: Slap pri Bergenu.

TRIJE BLAGOSLOVI SLOVENSКИH GORIC

Leopold Stanek

Drevo

Gospod je šel čez štajersko,
nedeljo cvetno je bilò.
Ne palme, oljke našel ni,
tu komaj grm nam zelení.

Vzel vrbo je in borovco,
drnuljo tudi rúmeno.
Takó zelenja, cvetja vzal
je rokovàt, v hram božji šel

Zdaj le je sak blašoslovljen,
je jablana, je trs zelen.
A presnec naj bo blagoslòv
za polje, v varstvo nam domov.

Kruh

Na veliki nam petek je umrl Gospod.
V cerkvene duri burja se zaganja,
obliže trsje, setve, hišice povesod,
narcise bele in rumene sklanja.

Gorice naše, polja naša — kruh vsajen!
Dovolj smo lezli v hrib in ga kopali,
z živino šteli smo ogone že v jesen —
Gospod zdaj spi, vstajenje bomo pričakali!

Na véliko soboto zjutraj zvon zbudi
Gospoda, iz naše vstane nam zemljé,
pri križih in kapelicah blagosloví
trpljenja kruh in žuljave roké.

Ogenj

V sobotno jutro ogenj so ukresali
ob cerkvi in blagoslovíli kres.
Ob njem za dom smo gobe si prižgali,
ki s starih jih odlomimo dreves.

O mraku prvem zagoré kresovi
po gričih vseh. To zvezde se blesté!
Ne, plamenice so, v njih ogenj novi —
postavljene kot velik križ žaré.

Tedaj se naša duša je zjasnila —
kot luč nocoj je zmagala temo:
trpljenje, smrt — vstajenje sta rodila!
Krist vstal je. Srca, usta nam pojo.

»Gospa, ali smem še jaz nekaj vprašati?«
»Bom vesela.«
»Vi imate radi svojega moža?«
»Da, prav gotovo.«
»Lepo. Pa povejte sedaj, ali niso tudi vaše
misli in želje včasih kje drugje?«
»So. Svet je velik. Vedno nas kaj vabi in kliče.«
»Vidite? Torej ste nezvesti svoji edini lju-
bezni?«
»Ne, nisem,« je sama za oba odgovorila.
»Ali sem vam še kaj odgovora dolžan,« sem
vprašal, ko je zamišljeno umolknila.
»Ne,« je rekla skoraj neslišno.

Nečesa tej radovedni gospé nisem povedal.
Najbrž bi ne razumela. Njej je sreča — ljubezen
dveh zdravih, veselih ljudi. Meni je mnogo več.
Meni gre za izpolnitev nekega klica, ki je kakor
vabilo iz večnosti. Rad bi, da bi imelo življenje
nek smisel, ki ni samo v lastnem ugodju. Mogoče
mu celó nasprotuje. Samo tako utegne postati bo-
gatejša. Tukaj nekje se zame vprašanje sreče in
nesreče šele začinja. In prav tukaj bi tudi jaz zase
težko odgovoril. Živeti pomenja vendar biti na
nekem važnem mestu, storiti vse in povedati vse.
Dati vse in izgubiti vse, da se kot blagoslov raz-
kropi po svetu. In če je res tako, kako bo z menoj?
Čutim, da je že davno poldan minil. Življenje pada
proti zatonu. Pa se mi dozdeva, da je bilo šele
jutro. Delo je še pred mano, skoraj nedotaknjeno,
šele začeto. Tej skrbi bi še najprej priznal ime
nesreče. Vse drugo je majhno kljub lepoti in
veselju.

»Kakšen je vaš svet?«

Tinka, hvala za rožo, ki se je izgubila. Hvala
tudi za vprašanje, na katerega ti takrat nisem
odgovoril.

To je vse, kar sem našel v pozabljenem roko-
pisu pokojnega prijatelja.

ROMARJEV VZDIH

Ivan Čampa

Oh, meni je tega sveta premalo,
da srcu mogel najti bi uteho:
otrok še sem zapustil rodno streho,
a vse iskanje ni mi pomagalo.

Ko v mukah dozorim kot v soncu klas
in bela deklica me k ustom vzame,
odnese tja, kjer bol zamrè in glas,
bo srčni mir šele dozórel zame.

B. Jakac: Portret matere min. dr. A. Korošca.

PLESNIVI CEKINI

Joža Likovič

Polnoč prve kvatrne sobote! Divji močvirski ognji jezljajo na pogorelcih, nad trebevniško polomnino buči jug, se poigrava v trševju s hrastovim listjem ter ga odnaša kot lahek plen na osamela križpotja, kjer se shajajo plašni spomini in sence brez rok in oči. Nadložni februarški oblaki se gnetejo vrh krimskih zavodov, njihova lica so spačena in kozava. V zakotljah odjenjava led, zmrzli plohi se lomijo s strahotnim hrupom. Na bevškem zletišču se oglašajo žerjavi.

Metkin Jernej je že zaprl krčmo in utrnil luč v lini. Klokljanje izanskih parizarjev se je zgubilo v Podkraju, na Ljubljani so nehale vršati potuhnjene krnice. Podpeški konec se je potajil, le v rebri pod Sveto Ano so se vnovič oglasile pri-tajane stopinje in žvenket orodja.

»Že sem menil, da si umanjkal obljubo,« je šepetaje pozdravil Vrbè došleca, ki je preskočil kamnitno ogrado in se globoko oddahnil.

»Zares! Komaj sem prišel čez strnišče. Venomer me je tiščalo nazaj, kakor da mi nekdo nogo zvrta,« se je opravičeval zapozneli Kabej.

»Beži, beži! Tako si strahopeten, da bi o svetem Matiji vikal žabo v zamrzli luži. Kar pohitiva, sinoči sem razločno videl lučco pri Sveti Ani: zelenkasto mrlenje je plesalo okoli lipe, pod katero leži zaklad. Čas je ugoden, mraz je odjenjal. Do zore prekopljeva zemljo v risu. Ko bo pognal

Šentanjar jutrnji zvon, tedaj morava udariti z rovnico po skrinji in zajeti prgišče cekinov. Tako je rečeno v prerokbi, sicer je vse zgubljeno.«

Tihoma sta se odpravila soseda čez puščobne brežuljke, mimo zamorjenega brinja in ničastih grmačev. Bila sta pravična, v nadlogah potrpežljiva bajtarja, morda se bosta vrnila domov srečna in bogata. Ko sta šla ob dolinici, je za grivastim parobkom nekdo votlo in žugajoče zamomljal. Mrazeča groza je spreletela oba, da sta mahoma obstala in prisluhnila. Ščemeče somračje je ležalo vsepovsod. Gostoživčki, mlečki in druga srebrna drobnjad je že davno minila, redke zvezde so visele sredi mrtvih nebes brez moči in svetlobe kakor steklene solze. Brezzobo golčanje se je prevrglo v presunljivo ječanje, ki je zamiralo v zlobni goščavi. Nato zopet oduren posmeh in bežen peket, pa zopet nič. Neugnani jug je povil vsako sled za pošastnim neznancem.

»Nocoj morava prestatati vse,« se je opogumil Vrbè in potegnul oklevajočega Kabeja s seboj. »Hudoba nama ne bo prizanesel z utvarami in strahotami. Da le prideva do lipe in napraviva ris, pa bo peklenska žival brez moči.«

Vsa upehana sta končno dospela do lipe in odložila orodje. Vrbè je začrtal z leskovo šibo širok ris in odkazal Kabeju delo. Zemlja je bila omtvičena, kramp je gluho odletaval, komaj da se je odkrušila nezatna mrvica grude. In še, in še! Oba sta molčala in mislila zgolj na srečo, ki se jima bo nasmehnila ob zori. Ko sta prekopala ves ris do korenin, sta odložila kramp in rovnico, da se nekoliko oddahneta in pripravita. Nebo je postalo nemirno, sredi jezerišč in poplavljenih samot so se hrsteče lomile ledene pole, kakor da se podirajo rakve utoplencev. Nekje se je že zaznavala jutrnja jasnina, noč je začela gubati svoj težki plašč. Vrbè in Kabej sta postajala nestrpna. Bala sta se, da ju ne zapazi Šentanjar, ko pojde mimo zvonit dnevu. Nerada bi delila z njim zaklad, za katerega sta se skrivoma toliko trudila. Vnovič sta se lotila trdega dela, lakomnost ju je prevzela, da so se jima zaradi nerazsodnosti zameglile oči in zatrnil duh. Upala sta, da tudi brez božje pomoči in brez zvonjenja izkopljeta zaklad.

»Hudič!« sta se hkrati oba s kletvijo razkoračila in nepočakano vnovič zamahnila. Kramp je priletel na železen pokrov, ki se je z gluščim treskom odprl. Moža sta preplašena odskočila, pred njima se je vrtinčilo stvarstvo, zemlja se je melinila kakor onemogla zmes, lipa se je pripogibala do črnih tal. Korenine so pošastno oživljale, kamnitne žile so se pretvarjale v sluzaste gliste, okoli cerkve je potegnula strupena megla. Iz skri-

nje so se sicer posuli cekini, krvavi, težki in zlati, ki so pa vidoma kopneli in se spreminjali v plesnivo zmes, podobno gomazečim polžem. Kakšna gnusoba, kakšno razočaranje! Vrbè je poskušal rešiti nekaj zlatnikov. Toda bleščeči se denar je brez koristi kopnel v njegovi revni dlani in se pretvarjal v nevredno plesen. Pod lipo se je prikradel sam hudobec in se hripavo krohotal; držal se je v tri gube in se ves zločest rogal nesrečnikoma, ki sta lakomno zavrgla božjo pomoč.

Plesnivi cekini! Vrbè in Kabej sta se s prošnjo molitvijo komaj rešila v zavetje zvonika in počakala, da je šentanjar z zvonjenjem prepodil hudobca, ki je oprezoval pod lipo. Ta se je nerad odmotovilil proti krimskim ledenicam, kjer je onemogel z dnevom. Ko je klenknil božji klicar, se je zemlja v risu hipoma zravnala. Zvezde so otrpnile, prah in žveplo sta použila srečo in usodni trenutek. Cekini pa so obležali nerešeni in plesnivi, dokler jih zopet ne razode pravičnim očem lučca, ki pleše v kvatrnih nočeh pod lipo vrh Svete Ane.

R. I. P.

Janko Samec

O polnoči pred pošto vidim stati
jih ob vremenu vsakem dan za dnev.

»Slovenec, Jutro,« slišim jih kričati,
ko mimo njih domov osamljen grem.

In okrog oglov vidim jih bežati
in časnike ponujati ljudem,
da mogli zjutraj kos bi kruha dati
otrok sestradanih lačnim zobem...

Tako vse dneve, mesece in leta
preganja ur usoda jih prekleta
po njih žioljenja skriovljenih poteh.

A ko utrujeni do same smrti
do konca dni privolečejo se strti,
svoj bodo našli mir v črkah treh!

V NOVE ZARJE

(NADALJEVANJE SPISA »IZ NIZAV IN TEŽAV«.)

Ivan Zorec

10. Latovščina.

Tako sem bil spet doma. Z menoj je bila velika skrb. Deželna vlada mi prošnje še ni rešila. Kaj bo, kaj bo!

»Potrpi,« me je mati mirila. »Gospodski tintomazec je počasen kakor pogubečen skoporitec, če mora kaj dajati; uren je le, kadar sme jemati.«

Taka tolažba me je kar podirala, kakor bolan maček sem poniglavlil in klapoušil okoli hiše.

Mati, tako se mi zdi, se nalašč ni dosti menila za moje stiske, češ le poskusi, kaj so skrbi, in vedi za drugič, če bi te spet kaj neumnega vrtinčilo. O, prebito je bila dobra dušeslovka: grozovito skrb sem res dan na dan, noč na noč ves nemiren in vroč sklanjal tako rekoč v vseh šestih sklonih in se ob vsakem sklonu na dušo veril, da bom bolj previden in si ne nakopljem nikoli več nobene nerodnosti.

No, kar se je neko popoldne prilomil služabnik z okrajnega glavarstva v Litiji. Že piletni možak je pred vežo postal in si z veliko majolikasto ruto počasi obrisal znojen obraz, potlej pa se je odhrkal in vprašal mater, ki je stopila na prag: »Kje imate študenta? Neko pisanje imam zanj.«

»Ali iz Ljubljane?« sem hlastnil. »Prosim, dajte, jaz sem.«

Izročil mi je neko pisanje in vse listine, ki sem jih bil prošnji priložil.

S papirji sem treščil v hišo. Srce mi je zastalo, s tresočimi se rokami sem razgrnil pisanje in se z nosom slabovidno zapičil vanj; po glavi mi je šumelo, pred očmi mi je migljalo, vse črke so plesale — vrag me potiplji, nič nisem mogel razbrati, čeprav je bilo lepopisno napisano.

Zdaj je v hišo bušila še mati in zadihano jasknila: »Kaj je, Nane? Ali je?«

To je dalo, da sem se skoraj pomirjen spet zapičil v usodni papir. »Le poslušajte, preberem vam,« sem dejal in začel:

»Rešujé prošnjo z dne tega in tega za... in ozir jemaje na paragraf ta in ta, točko to in to... a linea to in to... postave te in te... se daje na znanje, da...«

Preplaval sem ocean latovske žlobudravščine in skoraj klecnil, ker so bile najvažnejše besede tako neumljivo sfrfrane in neumno povedane, da nisem razpoznal, ali so mi prošnjo uslišali ali so mi jo zavrnil.

»Kaj je to?« je dihnila mati, ki takisto ni razumela tiste pisarniške skrpuščine.

»Kaj?« sem s papirjem počil ob mizo. »Pomota, mislim. Prvo pisanje je bilo nemško. Pisarnik, ki je moral besedilo postaviti na naš jezik, tega ni dobro znal.«

»Ha, kaj pa zdaj?«

»Zdaj? V Ljubljano stopim, da zvem, kaj prav za prav je.«

Teh misli je bila tudi mati. Precej jutri naj s prvim vlakom zdrsnem tjakaj.

Vedel sem, da vso noč ne zatisnem oči in da skoprnim od samih skrbi. Zato sem dejal, da pojedem kar peš in še tisto noč. Tako da se spotoma umirim in uredim besede, ki mi jih bo govoriti, obenem pa prištedim krono voznine.

Mati se je upirala, češ kaj bi ponoči sam na osem ur dolgi poti. Pa sem gnal svojo in silil, da se je podala.

»Kaj te ne bo strah?« je še poskusila.

Še preden sem se posmehtil jaz, se je že nasmehnila sama; nemara se je spomnila, da se strah bolj boji mene kakor jaz njega.

Tako mi je očedila obleko in pripravila perilo, da sem se prelevil od vrha do tal. Nekaj pred polnočjo mi je skuhala krtino luskovih žgancev, z ocvirki zabeljenih, da bi se mi kolena ne šibila na daljni poti. A ko sem krtino zravnal, je po stari navadi vame natrobila kopo zlatih naukov, kako se mi je vesti, da se spet kje ne zaletim, kakor sem se s tisto žensko pred staro cukrarno.

»O ti merkaj jezični!« mi jih je pela. »Ženska je bila res nerodna, tako bi pa smrkavec vendar ne smel govoriti z njo. Grdo je bilo, ko si ji pretil, da jo zakadiš v Ljubljano; še zdaj me je tistega sram.«

Po pravici povem: že ves čas je bilo sram tudi mene. Spoznal sem, da tudi še tako sveta jeza utegne človeka predaleč poriniti. Posihmal sem se zmerom spoštljivo vedel, kadar mi je bilo opraviti s starejšimi ljudmi.

Opolnoči me je vzela bela cesta, da bi bil ob osmih, ko se odpro cesarske pisarne, že v Ljubljani.

11. Mlekarica.

Gnalo me je, da sem skoraj bolj tekkel ko zmerno hodil. Spomini so me prehitevali. Srečavali so jih misli na mater. Pred štirimi leti ali kaj sva prav ob taki uri prvič rinila v Ljubljano. Nje je bil le en sam debeli molek opominov in naukov, mene, prehitro zorečega bučmana, pa le dolg jezik, čeprav me je jezdila kakor svinec težka vreča fižola...

Po vaseh so si odpevali srečni, veseli fantje. Oh, kaj se jim mara! Nič jih ne tare, živijo kakor božji volek. Mene pa zdaj teži skrb, kaj zvem

Božidar Jakac: Pred mošejo v Tunisu.

v Ljubljani, in težja, večja je kakor pol kašče fižola...

Kar inako se mi je storilo. Oh, kako sem bil tačas še priden in čist in kakšno sprideno zmené sem zdaj. Koliko bridkosti in skrbi sem že prizadel predobri materi in koliko ponižanja in sramote sebi!

»Samo da se izmotam še to pot, nič na vsem svetu me ne spodnese več,« sem se stotič veril.

V tem sem že prekobalil strmi Peščenjak, že pretekel dolgi Stehan. Na Grosupljem so šli fantje že spat, peli pa so petelini — kmetova ura.

Pogledam na uro: komaj pol petih.

»Sakramihelsko sem se drevil, da sem že tu!« sem se skoraj ustrašil. »Tako bi bil morda že ob šestih v Ljubljani.«

Zavrnil sem si preurni korak in čez čas iz Šmarja po stari cesti utonil v dolino proti Škofljici.

Barje je še spalo pod tanko odejo nizke megle, v neki gošči so si pripevali ptiči.

Opočasnil sem hojo, cesta je bila ravna in Ljubljana že blizu, vse to me je hromilo; začutil sem, da sem truden, precej truden, posebno pa žejen. Pusta cesta se je za menoj kakor utrgovala in spredaj privezovala. Na vsem svetu je menda ni dolgočasnejše ceste. Počasi sem se lomil dalje, oči so mi kar vkup lezle, stojé bi bil zaspal, če bi bil količkaj postal.

Dohajale in prehajale so me mlekarice, stare in mlade, vse pa urne kakor gasilski voz.

Tisti materini žganci so se menda že nekako razšli, nogé so mi bile težké in trdé kakor kobile pod mostom, ko sem klamal proti Ljubljani.

Ob Debelem hribu je za menoj pridrobentela brhka mlekarica.

»Dobro jutro,« je zažgolela. »Od kod pa vi, ki ste že tako prašni?«

Ogovor je bil prijazen. Ogrel in nekako prebudil me je. Rekel sem ji, da sem deseti brat, ki mu je po vseh cestah mešati prah. Tega, kaj me žene v Ljubljano, ji vendar nisem mogel praviti.

Odgovor ji je bil bržkone vseč. Poredno me je pogledala in dejala: »Trudni pa ste že, kajne?«

Mlad, neumen sem bil, trudnosti bi ne bil rad priznal, čeprav sem se res že vlekel kakor megla, še bolj pa sem bil žejen. V suhih ustih se mi je jezik valil kakor prtena cunjca.

»No, ni sile,« sem se pritajil.

»Požirek mleka bi vam pa vendarle dobro storil, kaj pravite?« se je smejala, kakor bi mi iz misli brala ter iz nekkih pokrival na vozičku izmotala pitni kozarec. Zdela se mi je kakor tiista priljudna svetopisemska devica, ki je ob vodnjaku napajala juda, ki si je prišel natikati zakonski jarem.

Kaj bi tajil? Postal sem tudi jaz in se nasmehnil, češ umreti mi še ni, žejen pa da sem res, ker vso pot nisem prišel do vode.

In že mi je prijazni dekliček natočil kozarec mleka in dejal: »Kar dajte ga, poln voziček ga je.«

Pobranil sem se, češ v mestu bi ga ji morda umanjkovalo.

»O, nič se ne bojte, na vsakem hišnem hodniku v Ljubljani je vodovodna pipa,« se je poredno smehljala in mi kozarec pristrčno ponudila.

Izпил sem ga na dušek. Hotela je natočiti še drugega, pa sem se uprl in lepo zahvalil, češ dosti

mi je, čeprav sem čutil, da bi ji bil lahko usušil ves voziček, tako sem bil žejen in menda tudi že lačen.

Pokimala mi je in odbrzela, da bi doprinesla zamudo, ki jo je imela z menoj. Za njo sem klamal jaz in meditiral — umoval, kako je lepo, če je človek s človekom prijazen in dober...

Ura je bila komaj sedem, ko sem po Špitalskih ulicah prišel do Frančiškanskega mostu.

12. »Kofetarica.«

Z desne plati mi je v nos udaril vonj po kavi. Precej so mi bila usta polna željnih slin.

»Ha, kako bi se prilegla!« mi je prazni vampek zakrulil.

Pri mostu za vodo je »kofetarica« glasno izklincevala:

»Aló, dobra kava; zajemalka po krajcarju!«

Pred njo je stal kotliček vroče kave. Ljudje, posebno ženske, so se zgrinjali tja, zajemali z majhno zajemalko in slasno pili. Zajemalka je hodila od ust do ust, izplakoval ali umival je ni nihče, saj je ni imel v čem, nemara se mu tudi potrebno ni zdelo.

Tako »serviranje« se mi je upiralo, ali toplega okrepčila sem bil po daljni hoji potreben, da sem bil pripravljen zamižati in izpiti eno, dve zajemalki. Tako sem stopil ob krdelo mlaskajočih in oblizujočih se žensk. Zajemalka je bila že čisto blizu mene, pa sem ti opazil žensko, kako ji je od zanosljanega nosu dolga rjava kaplja kanila naravnost v zajemalko.

Ha, kar vzdignilo se mi je, omahnil sem proč.

»Rajši prebóm ne vem kaj, ampak iz te zajemalke ne pokusim kave, pa če bi bila, da bi se angeleci po njej oblizovali!« sem se otresal in gnusil, ko sem koračil čez most.

Onstran Ljubljance se spomnim, da se prav dobra kava dobó v gostilni »Pri Štefanu« vrh klančka ob frančiškanski cerkvi. Brž jo ustrižem tja in se podstavim z mero vroče bele kave in pohamam dve hrustljivi in pokljivi veliki žemlji, kakršnih današnji svet ne pozna več.

Stopim na cesto. Nogé so mi težké, kakor da bi ne bile mojé. Ura še niti osem ni. Kaj zdaj? Prevred je, v cesarsko pisarno mi še ne kaže riniti.

»Aha, z Bogom se pojdem tikat in Mater božjo prosit pomoči, da bi se mi stiska lepo razhomotala.«

Tako se zavlečem čez cesto in obstanem pred »črno« Materjo božjo za velikim oltarjem v frančiškanski cerkvi. Ko začutim, da me ima Mati božja že zadosti, se pomaknem niže v cerkev, prav ko pred neki stranski oltar stopi mašnik s strežnikom.

B. Jakac: Zmajski most in pogled na stolnico v Ljubljani.

»Aha, maša,« si mislim in prišaram bliže, da bi je bil deležen. Ob klopeh obstanem, sestri, kakor sem bil truden, si ne upam; precej bi zaspal, da bi me nihče ne prebudil, pa če bi me iz hlač tresel ali cerkev nad menoj podiral.

Tiste maše nisem bil nič kaj prida deležen. Vonj kadila in sveč, zaprt zrak in mir so me zajeli: stojé sem zaspal. Pal bi bil po vsem dolgem, če bi se ne bil ujel. Pobral sem klobuk, v dremežu ga je bila roka spustila, in mrknil venkaj.

»No, pa drugič,« se je Bog prizanesljivo smehljajal za menoj. »Zdaj res nisi za sèm.«

»Kako, da sem postal tako slabičen?« sem se zunaj bistril. »Štirinajst dni sem lani mlatil, pa me ni podiralo; že mlajši sem hodil to pot in mi je bilo, kakor da sem prišel s sprehoda. A snočnja noč me je zvila, da nisem za nikamor!«

Tačas nisem vedel, dosti kasneje sem spoznal, da me prav za prav ni posukala ponočna hoja sama, marveč le prevelika skrb mi je oslabilila živce in ohromila ude.

Ves motoglav sem se začel tipati do cesarskega oblastva. Po dolgem sem in tja sem prikrevsal do velike lesene zgradbe, v kateri je po velikem potresu tačas domovala deželna vlada.

13. Vladni svetnik Merk.

Do desetih sem taval tam okoli, potlej sem se nameril v zgradbo: Bog in sveti križ božji, kar bo, pa bo!

Cerberus — vratar, ves v zlatih obšivih, mi zastavi pot, češ kam bi rad. Povem. Čemu, še hoče vedeti. To pa da mislim povedati gospodom samim, razodene naj mi le, katera vrata naj odslonim, da pridem do njih. Kar sključilo ga je, takih odgovorov najbrž ni bil navajen. Ponižni Slovenčki so se v tistih časih že pred pragom cesarskih pisarn lojalno topili in hlapčevsko krivili. In zdaj ti pride smrkavec, ki še nič ne ve, kako se mu je vesti pred možem, ki mu gospodar zaupa.

Mrko me pogleda in, na pol stran obrnjen, pove, v kateri veter mi je iti.

Na dolgem hodniku se oddahnem in ozrem gor in dol. Do mene stopi že prileten človek in hoče vedeti, kaj iščem tu. Spet povem.

»V kakšni zadevi?«

Že sem hotel odgovoriti kakor sem cerberu, pa sem se spomnil, kako mi je mati zabičevala, naj se spet kaj ne zaletim.

Povem nekoliko razločneje.

»Prav. Potrkajte ob tistale vrata.«

Aha, zdaj vem. Res je, lepa beseda lepo mesto najde.

Božidar Jakac: Mlada Hrvatica iz Šestin.

Na vratih je bilo po nemško napisano: Vladni svetnik Merk.

Potrkam, vstopim in obstanem ob vratih. V obraz mi je sijala okenska svetloba in me slepila, da nisem sprva nič razložil.

»No, kaj bi radi?« se izza mize dvigne bela glava starega gospoda.

Stopim bliže, izpulim si iz žepa pisanje, ki mi ga je včeraj prinesel litijski birič, in se delam prijaznega in vljudnega, kakor bi bil plesni učitelj. V dveh, treh stavkih povem, kar se mi je zdelo potrebno.

Gospod pogleda pisanje, iz miznega predala potegne spis, primerja in z roko udari ob mizo.

»Zgolj nerodna pomoča,« reče, »nobene ovire ni, gospod ravnatelj te ali one gimnazije vas sme sprejeti; kar do njega se obrnite.«

V meni je od sreče vse poskočilo. Vendar sem opomnil, da me s tem pisanjem gospod ravnatelj lahko zavrne.

Gospod zasuče stol proti meni in me premeri; opomba se mu je bržkone zazdela pametna. Takoj pa tudi opazi, da sem do kolen prašen in ves zaspán.

»Kakšni pa ste?« pravi. »Kod ste že hodili?«

Pa mu povem vse, še mlekarico in kofetarico sem opisal.

Smejale se je, da se je kar za mizo držal. In kaj da sem v Novem mestu počenjal, da sem si nakopal toliko hudega. Sežem po sapo in previdno

odgovorim, da nič takega, kar mi prti sodba na spričevalu.

»Kako pa je bilo?« se mi smeje. »Zanima me. Povejte po pravici, lagati ni treba, prošnjo smo vam uslišali, pa naj je bilo tako ali tako.«

In sem mu začel praviti, kako sem dijakom sestavljal ljubezenska pisma in kako smo Štefanu iztepli bolno ljubezen.

Sprva me je debelo gledal, potlej pa se je začel smejati na ves glas.

To me je podžigalo, da sem še bolj živo in nazorno pripovedoval. Ko sem nehal, se je še zmerom hahljal, da je kar rdel.

»Pojdite zdaj do gospoda ravnatelja Wiesthalerja,« mi je potlej velel. »Brez skrbi, sprejel vas bo.«

»S tem pisanjem?« sem podvomil.

»Tudi s tem, samo povejte mu, da ste že bili pri meni in kaj sem vam rekel.«

»Kaj pa, če bi le ne verjel?«

»Pa mu recite, naj me pride vprašat sam.«

Šel sem, pa nič kaj lahak. Kaj menite, tako mu vendar ne morem zabroditi!

Ravnatelju Wiesthalerju pokažem papirje in povem, kje in zakaj sem z njimi že bil.

Gospod pogleda pisanje in zmaje z glavo, a ko prebere še sodbo na spričevalu, švigne pokonci in zastrmi vame.

Po tem pisanju da me ne sme sprejeti. Strahoma se lovim, češ pisanje je le po zmoti neumljivo, sam gospod vladni svetnik da je tako dejal, ko me je semkaj poslal.

»Kako pa je dejal?« je hotel vedeti.

»Nerad bi vam povedal,« sem mencial.

Naj kar brez skrbi povem.

Pa sem.

Gospod se je nasmehnil, snel s kljuke lep siv klobuk in mi velel, naj ga v šolski veži počakam.

Vrnil se je hitro, pod brki se mu je skrival smehljaj.

»Kaj pa ste vendar počenjali v Novem mestu?« me je vprašal. Po smehljajočih se očeh sem vedel, da mu je že Merk povedal, kakšnega perja ptič sem.

Pogumno sem začel kar igrati svojo zgodbo. Kakor rutiniran — izučen igralec sem nazorno kazal, kako sem šemil Marto, kako mi je zaljubljeni Štefan na sestanku izročil butaro pasjih vijolic in kako smo mu še zdravili bolno ljubezen.

Ravnatelj me je z zanimanjem opazoval, malo je manjkalo, da mi ni tudi ploskal, smejal pa se je, popek bi se mu bil skoraj razvezal.

Potlej si je obrisal od smeha zasolzene oči in me kakor oče opomnil, naj se s takimi stvarmi ne ukvarjam več.

To sem mu rad in lahko na roko obljubil, ko mi je še povedal, kdaj naj se zglasim, da napravim skušnjo za tretji razred.

Globoko sem se oddahnil in res lepo zahvalil, potlej pa sem šel na železniško postajo, da bi se brž ko brž z veliko novico odpeljal k materi.

Utrujenosti in zaspanosti po prečuti noči nisem čutil nobene več.

V nove zarje! Živela šola! (V drugo naprej.)

M I R

Stanko Umnik

*N*ocoj, po mnogih letih
pri meni si spet. Držim tvoje bele roke
v svojih in gledam te v oči;
ne doumem te: kot bajka
si mi iz tisoč in ene noči.

*N*ocoj se je v meni umirilo vse.
Po dolgih letih pri meni si spet, tako blizu,
da slišim biti tvoje srce.
Vse je ostalo tam daleč, daleč...
Mojo in tvojo dušo angeli drže

v svojih zlatih rokah.
Naj nocoj, naj nocoj poslednjikrat
spoštljivo poljubim te, svojo drago.
Potem pa bodiva si sestra in brat!

OTROKU Z MAJHNO PUNČKO

Janko Samec

*T*i moja mala, ki sladkó držiš
kot mati se ob svoji punčki drobni
in žalostna ob uri si tegobni:
z otroki, veš, v življenju res je križ!

Ko majhni so, ti vse jim narediš,
a vendar včasih tudi so hudobni!
Ko večji so, ti jih duhovi zlobni
pokvarijo, da z njimi vred trpiš!

Tako se zmeraj ti zgodi narobe,
kot hočeš sama. Čas, veš, je poet,
ki nikdar nima ene le podobe:

Enkrat se s tabo smeje v daljni svet,
da drugič s srcem polnim ur grenkóbe
v solzah pogled se zamegli mu spet!

TEŽKA VEST

Jan Plestenjak

Takrat nas je bilo troje: France, Jaka in jaz. Ker sem bil najstarejši, se mi je to imenitno zdelo in kar nekam učenjaško sem dajal nauke in opomine obema. Jaka me je pri tem debelo zijal, France pa občudoval, kajti takrat sem videl že dosti sveta. Bil sem v Crngrobu, v Loki, v Kranju in na Planici, do šole mi je pa manjkalo le še nekaj mesecev.

Posebno pa sem bil ponosen na svoj zaslužek. Miklavžev Jaka, naš sosed, ni bil oženjen in tudi otrok ni imel. Najemati je moral dekle, hlapce, kosce, žanjice in mlatiče, poganjače in pastirje. Jaka je bil sladak in dober ko njegov med, dekel in hlapcev nikoli ni priganjal in ne zmerjal, raztogotil se je le, če je kdo pretepal živino. Sam ni nikoli udaril ne konja ne vola; kadar se je staro in izgarano kljuse trmačilo, ga je pobožal in nagovarjal ko starega prijatelja. Miklavževi deklet so se vse dobro pomožile in Miklavževi hlapci so danes trdni gruntarji. Jaka je bil znan povsod; kjer je zastavil besedo, je zaleglo.

Božidar Jakac: Perica ob potoku (iz Šestin pri Zagrebu).

No, za pastirja in poganjača je Jaka izvolil mene in me po potrebi poklical kar čez prag, ker je bila naša bajta le nekaj korakov oddaljena od njegove »graščine«. Daleč naokrog je bila njegova hiša največja. »Zjutraj ob štirih, Janez!« To je bilo vse, vendar sem v tem klicu občutil vso sladkost: z medom namazan kruh, z maslom zabeljeno kašo, kislo mleko, ob tednu pa srebrno krono, ki se je vselej zakotalila v lončeni nabi-ralnik, ki pa ga je hranila mati.

Hodnične hlače in hodnične srajce sem si sam prislužil in to se mi je zdelo silo moško.

Pri Miklavžu so imeli tudi gospoda, ki je na ladjah maševal in se celó s cesarjem na Japonsko vozil. Še dve leti bi bil moral počakati in postal bi škof, so govorili ljudje s tihim spoštovanjem. Ta gospod se nikoli ni smejal, bil pa je dober ko njegove jablane, ki so mu čudežno rodile. Saj pa jih je negoval vse dni. Cepil je, sadil, čistil debela, obžagoval, pobijal gosenice, gnojil in sam, tako velik gospod, vozil k jablanicam gnoj. Govoril je z vsemi: s hlapci, deklami in poganjači, le jedel ni z njimi. Jaz sem se tega gospoda bal, čeprav me je prijazno ogovarjal; še celó molitve me je izpraševal in neko staro, katero me je naučila stara mati, si je zapisal. Le kadar me je povabil v svojo sobo, kjer sem mu obrisal s knjig prah — o, knjig je bilo na stotine in stotine — tedaj mi je bil gospod blizu. Zdelo se mi je, da je tedaj čisto drugačen in da se celó smeji. Mene so knjige že takrat zanimale in nekajkrat me je premagala radovednost, da sem katero odprl. Gospod je to opazil.

»Ko boš znal brati, kar oglasi se. Dovolj jih bo zate«, me je nekoč potrepljal in to mi je bilo skoraj ljubše ko kronica ob tednu.

»Kaj pa bi ti rad bil?« me je poprašal in gledal na vrt.

»Gospod!« sem izjecljal.

»Težka reč!« sem slišal njegov globoki glas, kakršnega sem bil sicer vaju le pri njegovi maši.

Takrat nisem slutil, da bom kdaj užalil tega gospoda.

Zgodnje pomladi, del poletij in jeseni sem prebil pri Miklavžu. Sicer sem moral zgodaj vstajati in pozno smel legati, a ponosen sem bil na to, da služim in da se mi doma kopičijo srebrne kronice. Zdelo se mi je že, da nisem več otrok, ampak fant, ki ima pravico, da stoji pri maši pod korom, ne pa da kleči pred oltarjem, kjer jih vleče za ušesa organistovka, mežnarica in bedasti Cule.

Tiste dni sem bil »brez službe« in smo bili sami doma. Mati je morala k očetu prav v Virmaše in dobro smo vedeli, da je ne bo zlepa do-

mov. Zaklenila nas je v hišo, za tolažbo nam pa vrgla dve, tri pesti krhljev in nekaj skorij, Francetu in meni pa posebej naročila, naj paziva na Jaka, da se ne pobije, da ne čmokne s klopi ali da ne čikne iz zibeli. Zibel je bila podobna čolnu in na končnicah so se še poznale obledele rože. Jaka je bil takrat nekaj nad leto in pol star. Vse je staknil in v vse se je vtaknil.

Mati še ni dobro odšla, že so mi bile stene pretesne. Naslonil sem se na okno in gledal k sosedovim. Mina je obešala perilo, same bele gosposke rjuhe, dolge srajce in ne vem kaj še vse.

Opazoval sem. Ej, dva kola navpično, počez pa bel smrekov drog. Nič ni treba napenjati vrvi, nič se pretegovati. Tak obešalnik bi bil pripraven za mater. In na vse drugo sem pozabil, le obešalnik mi je rojil po glavi. To ga bo mati vesela, sem si mislil. Poznal pa sem vse Miklavževe košenine, njive, gozdiče, meje in grape. Ne bo mi težko dobiti kole in drogove. Spomnil sem se na hrastke ob meji, ki so bili kakor nalašč za take kole, in spomnil sem se tudi na smreko, ki je bila kot nalašč za prečnik; nisem se pa spomnil, da je te hrastke z vso ljubeznijo zasadil Miklavžev gospod in da je te smrečice ogledoval vsako nedeljo, ko je tam molil iz debele knjige.

»France!« sem tiho poklical, da bi se ne predramil Jaka, ki je že dremal.

»Ka-a-a-aj?« je zategnil.

»Narediva materi obešalnik za perilo! Poglej, kakšnega ima Mina!« in sem vlekel brata k oknu.

»Saj res!« je izgovoril, ne da bi vedel, kako in kaj bo z obešalnikom. Z debelimi očmi se je zagledal v belo perilo in zavaljeno Mino, ki je le včasih prišla iz mesta k bratu. Jaz sem medtem že odbiral prostor za obešalnik in zaznamoval hrastiče in smrečico. Nekje pod skrinjo sem staknil skrhamo sekuro. Toporišče je bilo skrivljeno, najbrž je sekuro zavrgel oče. A meni je bila kar všeč.

Jaka je ležal v zibeli in — spal. Spomnil sem se na materine opomine: Pazita na Jaka! Nalahno sem ga dvignil iz zibeli in ga položil pod klop ter ga privezal s povojem za nogo klopi. Malo cvilil bo in se slinil, od jeze se bo tresel, ampak pobil se ne bo, ko se zbudi, sem si zatrjeval in oba sva bila že pripravljena za odhod. Bila sva že vajena in le čudno, da naju mati do tedaj še ni zalotila. Odprl sem okno, vrgel v travo sekuro, nato pa skozi železno mrežo previdno vtaknil glavo, zakorenil trup in že sem bil zunaj. Pod oknom sem pristavil perilnik, kajti France je bil še majhen in lahko bi se udaril pri padcu. Tako je pa počasi zdrsel po perilniku na varno. Hitela sva, kar se je le dalo. Ubrala sva jo čez travnike, čez Ga-

brovico na Moče. Tam ob meji so stražili hrastki, ki so se za čudo potegnili in zdebelili.

»Tegale!« sem odločil in zamahnil s sekuro. Ko sem se že upehal, je jel udrihati France, potem pa spet jaz, dokler se mlado drevo ni zleknilo po tleh.

Ne daleč stran je bil zaznamovan drugi hrast. Bil pa sem že utrujen in tudi roko sem si ožulil. Že sem zamahoval omotično, počival, pozibaval hrast, dokler ni padel tudi ta.

»Smreka je mehkejša!« sem zatrjeval, ko sva si ogledovala mejo in v ravni črti zasajene smreke.

»Tale bo najlepša!« sem razsodil in že udaril s sekuro, ki je mehko zapela. S smreko je šlo gladko.

Oklestila sva oba hrasta in smreko in z največjo težavo vlekla domov. »Še Miklavževa vola ne vlečeta tako težko«, mi je prihajalo na misel, ko sem hropel pod težo in si z umazan rokavom in smolnato roko brisal pot z obraza.

Da bi bila že tisti dan postavila obešalnik, sva bila preveč utrujena. Le debela sva omajila in vse skupaj zavlekla za drvarnico, da bi mati ne opazila. Večje bo veselje, ko bo zagledala kar obešalnik, sem si mislil in brž pozabil na žulje in na Miklavževo mejo.

V hiši se je Jaka drl na vse pretege. Zlezla sva skozi okno, zadnji sem bil jaz, ki sem moral prevrniti perilnik in tako zabrisati sled. Ko naju je Jaka zagledal, je jel še bolj krčevito ihteti. Ves je bil zapleten v cunje, najbolj pa ga je jezilo, ker se ni mogel odtrgati od klopi.

Materi še ni bilo domov. V kotih se je razvlekla senca in lahen mrak se je ovijal tudi drevja okrog hiše. Tedaj pa mi je v dušo legla čudna skrb, ki je prej nisem poznal. »Kaj, če te je kdo videl?« Zdelo se mi je, da sem najbolj nesrečen človek. Oklenil sem se Jaka, da bi pregnal strah. kajti zdelo se mi je, da sega po meni nevidna roka. Nehote sem se spomnil na pripovedovanja. Brejan se je tožaril s Fojkarjem zaradi pritlikave jelše in zatožaril skoraj svoj grunt. »Grešil si!« me je zbadalo v srcu, »kradel si!« je vpilo v meni. Razločno sem videl pred seboj Sopotnika, ki je po smrti moral vračati ukradena drva Močeradniku. V kot, kjer je visel trpeči Kristus, se nisem upal ozreti, oči pa so same uhajale tja, kjer sta bili sliki o smrti pravičnika in smrti krivičnika. In zdelo se mi je, da hudiči s slike režé vame.

Temačno je že bilo, ko se je vrnila mati. Bila je trudna in vsa prašna. Odvila je ruto in nam dala črnega kruha, ki si ga je oče odtrgal od ust. Sama se ga ni dotaknila, čeprav je imela od lakote suho grlo.

Tisto noč sem slabo spal. Čudna groza me je spreletavala in vroče mi je bilo ko takrat, ko me je grabila davica. Hudiči s slike so se mi rogali še ponoči in mi odpirali pekel.

Zjutraj sem bil že navsezgodaj pokonci. In France tudi. Zmuzala sva se za drvarnico in jela pripravljati debela za obešalnik, pa nama ni šlo izpod rok. France ni znal nikjer prijeti, moje misli so bile pa povsod drugod, le pri obešalniku ne. Debla so se mi zdela nekam vroča, kriva, nerodna, kot bi se bila čez noč izmaličila.

»Janez, Miklavževa Micka gre!« je kriknil France. Udarilo je vame kot strela.

»Skrijva se!« sem ukazal in France se mi je obesil za roko. Zlezla sva na svisli, preplezala prečnike, se splazila prav do podstrešnega križa in se tam stisnila.

Skozi režo sva videla v vežo prav do ognjišča. Micka je že vstopila. V obraz je bila rdeča, njene dobre oči so bile jezne.

»Vaša dva fanta sta nam hrastke posekala! Kaj bodo rekli gospod, ko zvedo! Saj rečem, vse veselje so jim bili ti hrastki. O ti paglavci!« je hitela Micka in glas se ji je tresel.

Moja mati je ni razumela, šele ko jo je Micka peljala za drvarnico, so se ji odprle oči.

»Bog pomagaj!« je vzdihnila, zaokrenila glavo in zdelo se mi je, da si je obrisala solze. Takrat se mi je mati strašno smilila.

»Ne zamerite, rada vam plačam, samo...« je mati ihtela, Micka pa ji je udarjala v besede.

»Ne gre za denar, za hrastke mi je; kaj bodo rekli gospod!« je hitela.

Odvihrala je čez travnik, ne da bi povedala za ceno, ne da bi rekla z bogom.

Tedaj sem šele dodobra spoznal svoj greh in zdelo se mi je, da se je pot do Miklavža zaprla in da me je zavrzel gospod, ki mi je knjige obljubljal, ko bom znal brati, in da se name jezi Miklavžev Jaka, ki še nikoli nikogar ni ozmerjal. Na krone in na nabiralnik se še spomnil nisem.

Skoraj vse dopoldne sva čepela v skrivališču. Bila sva sicer lačna, pa lakote nisva čutila.

Premrla sva se skobacala s svisli. Tu naju je zajela mati in njene besede, ki so veljale predvsem meni, so zbadale v srce kot razbeljeni žebli. Dušil sem solze in prisegal na žive in mrtve, da se ne dotaknem več tuje lastnine, in prosil Boga, naj mi odpusti in me ne pogubi. Najbolj pa so me pekle materine solze, ki so počasi polzele po njenih bledih licih.

»Jaka, kajne, da ti ne boš tak!« je stiskala svojo žalost in Jaka se je je oklenil, kakor bi ji hotel zašepetati večno obljubo.

Pod večer sva zavlekla hrastiča in smreko na Miklavževo dvorišče, ne da bi naju kdo opazil. Vendar se mi je zdelo, da vame zro dobre, pa jezne oči gospodove in da Jaka od nekod maje z glavo, češ, Janez, kaj takega si nisem mislil o tebi.

Tisto jesen sem šel v šolo in me Miklavžev Jaka ni niti enkrat klical za poganjača in ni zdrknila v nabiralnik niti ena srebrna kronica...

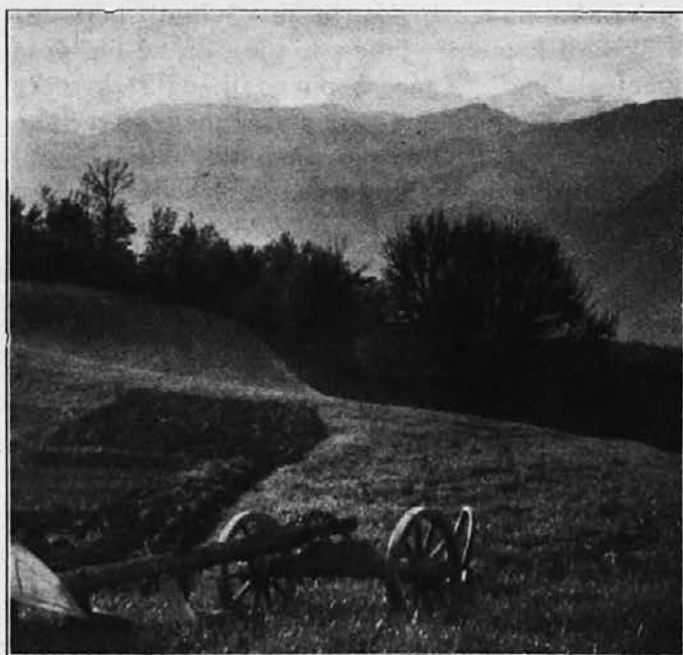
Imeli smo strogega župnika, ki nas je zgodaj začel pripravljati za prvo spoved. Tako tanko nam je izpraševal vest, da me je bilo groza pred strašnim Bogom in pred ljudmi. Kajti res je bilo: materi sem kradel jajca in sladkor, iz mesnjaka sem snel klobaso, ribe sem lovil, ptičem sem nastavljal zapadnice, potepal sem se, namesto da bi pazil na Jaka, cerkev in molitev sem zanemarjal, mater in očeta sem žalil in jima življenje krajšal, sive lase delal, klel sem... in... hrastke sem posekal. Joj, prejoj!

Bil je meglen četrtek in iz veže sem slišal govorjenje. Bila je Miklavževa Micka.

»Ob desetih naj pride!« me je presenetilo in me hkrati streslo.

Mati je bila vsa srečna in ni mogla prehvaliti dobre Miklavževe Micke. Pšena ji je prinesla, ješprenja in še hleb kruha.

»Janez, priden bodi pa lepo poslušaj!« mi je naročala, ko sem moral odhajati. Bilo mi je to strašna pot. Zdelo se mi je, da grem na vislice. Gospod me bo ošteval, Jaka bo godrnjal, Micka bo revskala, hlapec in dekla me bosta oblajala.

Plug že čaka. (Fot. Fr. Krašovec.)

Pa čudno. Jaka me je prijazno sprejel. »Kar učen se mi zdiš, odkar hodiš v šolo!« me je podražil in tudi gospod mi je prijazno odzdravil. Morda se je zaradi hratskov že potolažil, sem si vsiljeval misel in jo razpletal še dalje. Morda se pa Jaka sploh jezil ni in je Micka tudi že pozabila nanje, preveč drugih skrbi ima. »Ampak Bog, ta ni pozabil!« je kriknilo v meni. Bili so prekrasni dnevi, toda zame strašni. Noči in dneve sem pre-mišljaj in po vseh kotih srca in duše iskal grehov, da bi jih ne pozabil. Najbolj so me skrbeli hrastki, ki o njih Miklavževi niso nič omenili, kajti župnik nas je učil, da moramo storjeno škodo popraviti. »Kako naj nadomestim hrastke?« sem se spraševal in si nisem mogel najti odgovora. Še spati nisem mogel in tudi jed mi ni teknila. Da bi pa Jaka vprašal, nisem imel poguma in ne pripravne besede.

Tudi na dan prve spovedi sem bil pri Miklavžu. Dopoldne smo orali, po južini sem moral že v cerkev. Miklavžev Jaka je bil tisto dopoldne strašno dobre volje. Nikamor se mu ni mudilo, živali sta počivali, kadar se jima je zljubilo. »Tudi žival trpil!« je zatrjeval, ko sem zgolj iz zadrege hotel pognati.

Južinali smo poparjene blince, polite z medom. To imenitno jed je znala pripraviti samo Miklavževa Micka. Pa čudno, ta dan mi niso tek-nili in tudi med se mi je zdel v ustih nekam pust in prazen.

»Janez, popoldne imaš pa spoved!« me je po-baral Jaka in se dobrodušno smehljaj.

»Grehe nese v stope!« je siknila dekla.

»Kako pa govoriš!« jo je ošvignil Jaka ter se okrenil k meni. »Janez, le glej, da ne boš česa zamolčal. Tudi to moraš povedati, da si hrastke posekal«, mi je nekam resno, vsaj meni se je tako zdelo, narekoval. Tudi iz njegovih besed je puhtela dobrota in mehkoča. Hlapci in dekcle so se muzali, jaz pa sem odložil žlico in kar na jok mi je šlo.

»Le jej! Popoldan je dolg«, mi je prigovarjal Jaka, toda meni ni bilo več za jed. Vse moje misli so se motale okrog hrastkov in skrbi, kako bom povrnil škodo.

Ko smo odmolili, sem hotel takoj domov.

»Počakaj, Janez!« me je prijazno poklical go-spodar.

»Da ne boš lačen, ná groš in si kupi pri štu-larju zemelj. Le lepo opravi, po spovedi pa pridi takoj, da bova povlekla njivo.« Tako prijaznega že zlepa nisem videl. Potolažen sem jo mahnil čez travnik domov in potem proti cerkvi.

Ko sem stopil v cerkev, se mi je zdela prazna in grozna in čudno mrtvaško so odmevali koraki. Če je kdo zakašljaj, je zagrmelo iz kota v kot, drugače pa je bilo v cerkvi tako tiho, da sem slišal, kadar je kdo zaokrenil glavo.

Na spoved nas je čakalo kakih deset. Molčali smo in buljili v molitvenike. Samo enkrat sem preletel z očmi svoje tovariše in zdelo se mi je, da so njihove duše mirne, ker jih ne teže tako težki grehi kakor mojo.

Vse se je treslo v meni, ko sem pokleknil v spovednici. Groza me je bilo pred jezo božjo, ki je še nikoli nisem čutil tako blizu kakor takrat.

Po spovedi, ko sem odmolil pokoro in bil pre-pričan, da nisem zamolčal niti enega greha, sem se oddahnil. Cerkev se mi je zdela prijazen, svet dom in obraz Boga stvarnika nad velikim oltarjem je izžareval ljubezen, ki me je vsega prevzela. V duši mi je bilo mehko in v vsem telesu sem občutil moči za dva.

Molil sem križev pot in tam na desni strani je bila puščica in nad njo napis: Milodari za cer-kev. Roka mi je sama segla v žep, preden ji je ukazala misel, in groš, ki mi ga je namenil Jaka za zemlje, je zdrknil v puščico: dar za cerkev. In tedaj se mi je zazdelo, da mi je dobrotljivi Bog odpustil vse.

Iz cerkve sem se vračal počasi kakor takrat, ko sem imel prvokrat novo obleko. Polja so se mi zdela lepša in tudi hiše so bile bolj bele, tako kakor po dežju, ko se nanje razlije božje sonce.

Doma sem si na hitrico nametal delovno obleko in zdirjal na polje. Vola sta bila že na-prežena. O, tedaj pa sem zagledal gospodarja in v duši me je zbolelo. Vprašati bom moral, kako naj popravim škodo. Iskal sem besede, jih motal v nerodne stavke, ki so se mi pa zdeli brez pravega začetka in pravega konca.

»Janez, pa si še kar hitro opravil,« me je ogo-voril. »No, kako je bilo? Ali si zaradi hrastkov tudi povedal?«

»Tudi!« sem skrušeno odgovoril.

Zaokrenil je obraz, pa ne vem, ali se je sme-jal ali kaj.

»Kaj pa so rekli gospod župnik?«

»Župnik... župnik so rekli... rekli, da mo-ram škodo povrniti. Ko sem povedal, da je mati hotela plačati, so mi naročili, naj vas vprašam, če kaj zahtevate,« sem izjecljal, srce pa je bilo olajšano.

»No, ker si priden in si tudi pri spovedi po-vedal po pravici, ti je Bog odpustil greh, jaz sem ti odpustil že zdavnaj in gospod tudi. Nič več ne skrbi, vse je poravnano.«

Takrat se mi je zdelo, da me je Jaka potegnil iz pekla.

»Hi!« je zaprosil in ne velel Jaka in volička sta vlekla, okrog mene pa je bil ves svet tako nebeško lep kakor nikdar prej in nikdar kasneje.

Tisto soboto mi je Jaka h kronici namaknil še dvojačo in ko sem vstajal izza mize, me je poklical gospod:

»Le priden bodi, Janez, in pred Bogom nikoli nič ne prikrivaj. Za spomin na prvo spoved imej tole knjigo, to pa za šolo, da boš kdaj gospod.« V roko mi je stisnil tolar za pet kron, v drugo pa knjigo.

Tako bogat še nikoli nisem prišel domov.

Še tri jeseni sem pasel, še tri pomladi pogajal, potem sem pa moral v šole, da bi postal »gospod«.

In danes vem, da je bil gospodar Jaka gospod že takrat in je gospod še danes... Jaz... jaz... sem pa postal — hlapec.

PRED PRAZNO HIŠO

Venceslav Sejavec

*Sam ostal sem na pragu,
drugi ste šli,
Čakam na trdem kamnu —
nikogar ni.*

*Drugi so luči prižgali,
v moji hiši je mrak —
še če bi ob leščerbi se zbrali,
bi bil večer vsem drag.*

*Vriski, zvezde in luči,
ose je nekje —
v dlani me težki ključi
prazne hiše bolé.*

KO SNEGOVI SKOPNIJO...

Venceslav Sejavec

*Ko snegovi skopnijo in ko bele svetlobe
in se kali zbudé, dnevi se napijó —
veje ozelenijo, iz podzemne trohnobe
mlade zvezde vzžaré vprek k soncu oko:*

*nove moči v zvalovijo
o srcu teptano kri,
zarje me orosijo,
mladost spet zagori.*

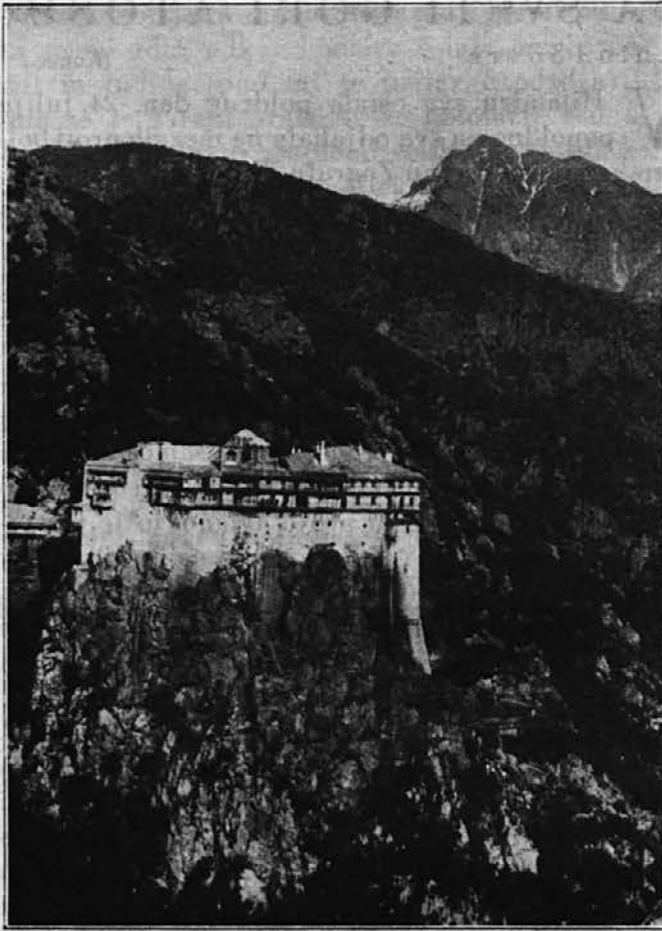
NA SVETI GORI ATOSU

Anton Sovrè¹

(Konec.)

V Hilandru sva ostala poldrug dan, 24. julija popoldne pa sva odjahala na mezgih proti bolgarskemu samostanu Zografu. Bila je prijetna pot, ker je dan poprej po dolgem času deževalo, pa tudi tisti dan je bilo močno oblačno. Zograf je velik samostan, zidan po grškem načinu in tudi rdečebelno pisan kakor grški samostani. Leži skrit med hribi, kakih štirideset minut od morja. Prišla sva tja o mraku, toliko da sva še utegnila pogledati knjižnico in arhiv. Vendar nimata nikakih omembe vrednih posebnosti. V samostanu sva samo prenočila, drugo jutro pa zgodaj odšla do morja, kjer ima Zograf svojo arsano, to je pristanišče in skladišče. Na levi sva pustila za seboj idilično ležeči Konstamonít. Vanj nisva utegnila, ker bi bila sicer zamudila motorni čoln, ki se drži stalnega voznega reda. Oglasila sva se v arsani ter pozdravila predstojnika, Bolgara po rodu, precej obilnega gospoda z dobrodušnim značajem. Pritoževal se je zaradi žalostnih razmer, v katerih živi večina svetogorskih samostanov po svetovni vojski. Prej, je dejal, je tekla iz Rusije na Atos zlata reka, tudi Bolgarija se je spominjala svojih sinov, danes pa so vsi ti dotoki zaprti. Prepadanju da niso krivi samo Grki in njihova politika, tudi menihi ne, temveč predvsem slovanske države, ki jim je bolj za football kakor za resne stvari. Čoln je priplul, vstopila sva ter odrinila vzdolž obrežja proti svojemu glavnemu stanu Pantelejmonu. Peljala sva se mimo grških samostanov Dohiára in Ksenófa. Taka voznja v prijetnem jutrnjem hladu po zrcalno gladkem morju, ob neprestano spreminjajoči se obrežni panorami, zdaj mimo silnih sten, ki se dvigajo na stotine metrov visoko iz morja, zdaj mimo položnih brežuljkov, pokritih s temnim zelenjem, pa zopet mimo slikovitih samostanskih kompleksov ali posameznih belih meniških celic, raztresenih tu po skalnatih strminah, tam med prijaznimi gozdiči — taka voznja, pravim, je nekaj nepopisno lepega. Ob devetih zjutraj sva bila po šestdnevni odsotnosti zopet doma, fondaričnik oče Paisije je znova razgrnil nad naju svoja očetovska krila. Ta dan sva porabila za dvakratno kopel v morju in za ogled knjižnice. Pantelejmonska knjižnica se more po lepih prostorih in odlični ureditvi uspešno kosati z vatopedsko in laversko, dasi drugače nima tako redkih zakladov. Ostala sva v samostanu tudi v nedeljo, ponedeljek in torek, ko je Mošin ob-

¹ Na str. 100 v marčni številki, levi stolpič, v 6. vrsti od začetka članka popravi: Belozerski (ne Melozerski).

Samostan Simona Petra na Sveti gori.

haja god. Čas nama je potekal med kopanjem, opravljanjem korektur, ki sva jih dobila iz Beograda, in razvijanjem filmov. Pantelejmon ima, kakor sem že omenil, fotografski atelje, ki ga upravlja oče Naum. V ateljeju je naravnost umetniška razvlaka, vendar je videti, da se oče Naum dobro počuti v njej. Tu izdeluje fotografije rokopisnih listin, ki jih prodaja bizantologom in drugim ljubiteljem, dalje posnema ikone in miniature iz starih evangelistarijev in psalterjev. Razvil nama je za malenkostno odškodnino snimke, ki sva jih napravila spotoma in po samostanih; pri tem se je izkazalo, da je bila ena partija filmov, ki sva jih kupila v Atenah, pokvarjena in slike za nič. Na srečo pa so bili vsi rokopisi na novih, svežih filmih in razmeroma dobro čitljivi. Kako sva si oddahnila! Ko bi se nama bili ti izpridili, bi bila Mošinova pot bolj ali manj zaman. V samostanu se je mudil tedaj tudi neki ruski vladika, škof ali despot, kakor ga tam imenujejo. Njegova navzočnost je tudi nama prav prišla, ker sva bila tudi to pot povabljeni k svečanemu kosilu. Ko smo odhajali iz jedilnice, sem nazorno videl, kako upravičen je naslov despot, ki ga nosi škof. Pred

vrati je bilo zbrano strežništvo in kuhinjsko osebje. Ko je stopil vladika mednje, so vsi popadali na kolena in pritisnili čelo ob tla. Despot jih je blagoslovil, nato so vstali ter mu poljubili roko.

Drugi dan — bilo je menda v torek — sva se odpravila na novo turo, ki sva jo imela v programu, namreč z motornim čolnom proti jugu okoli Atosa v samostan Lavro, od ondod do Ivíra, nato pa čez polotok peš v Karejo in nazaj v Pantelejmon. Na žalost pa te poti nisva napravila do kraja, ker sva domalega oba hkrati zbolela. Zopet smo se vozili mimo Dafnija in nato proti jugovzhodu mimo samostana Simona Petra, ki raste iz navpične, 320 m nad morje moleče skale, pravo orlovsko gnezdo, od koder mora biti čudovit razgled čez vodno ravan. Po polurni vožnji smo zapeljali v pristanišče samostana sv. Gregorja, da sta se izkrcala laverski antiprozop in civilni sodnik, ki sta se vozila iz Pantelejmona z nami. V nadaljnjem smo naglo zdrknili mimo samostana Dioniziata in se bližali južni točki, kjer se obrežje ostro zasučje proti vzhodu. Južna obala je pokrajinsko nenavadno slikovita. Dviguje se s silnimi stenami strmo proti nebu, tako neposredno iz vode, da ni mōč nikjer na suho; le tu in tam se zajeda v kopno neznaten zalivček s prelepim peščenim bregom, ki je naravnost idealen prostor za kopanje. V skalah čepijo kakor lastovičja gnezda tako imenovane karulje, celice za posamezne puščavnike, brez vidnega dohoda in odhoda, tako da res ne veš, kako je mogoče priti vanje in iz njih. Visoko v hribu je celica Kiraší, od nje pa pot na najvišji vrh Svete gore, Špilj, kakor mu pravijo Rusi. Njegov šilasti vrh dreza 1958 m visoko v sinjino. Velikokrat sva ga ogledovala od zdlaj in hudo naju je mikalo, da bi mu stopila na teme. Zakaj z njega vidiš ne samo vso Halkidiko s tremi značilnimi rogli, ampak, če je ozračje čisto, baje do samega Carigrada. A menda bo že res, da južno podnebje človeka pomehkuži in umrtviči: spričo silne vročine se kar nisva mogla odločiti in naposled sva si potolažila vest s pametnim kranjskim izrekom, da gora ni nora, le tisti da je nor, ki gre gor. Najbrž pa je bil glavni vzrok najini mlhavosti v tem, da se je že tedaj nabirala v nama bolezen, ki je po nekaj dneh res udarila na dan.

Dospeli smo prav na jug in obrnili proti vzhodu. Ta kos obale je za motorne čolne zmerom nevaren; naj je morje še tako mirno, tukaj je nenehoma vetrovno, ker se sape križajo. Poleg tega leže daleč v morju velikanske pečine, ki so se ali s hriba utrgale ali pa so ostale od obrežja, ki ga je voda spodjedla v tisoč in tisoč letih. Treba je previdno krmariti med njimi in mimo njih ter

paziti na klečci, ki se potuhnjeno skrivajo pod površino. To je tisti zgodovinsko znameniti kos zemlje, kjer se je razbilo Darijevo brodovje, ko se je na jesen 492 pr. Kr. vračalo z uspešne ekspedicije v Azijo. Kdor je videl to obrežje in ve, da so bile antične ladje razmeroma zelo majhne lupine, se ne čudi, da jih je mogel tudi kak srednje močan vihar potisniti proti bregu in razbiti. Oče Pjotr, pantelejmonski admiral, kakor sva mu vzdela, je z večšo roko vodil krmilo in spravljal čoln varno preko najkočljivejših mest, dasi je že sam dvomil, ali bomo mogli mimo ali ne. Včasih ne kaže drugega ko vrniti se ali pa nadaljevati pot peš čez hrib. No, oče Pjotr je bil svoje dni mornarski kapitan in je trideset let vozil po Črnem morju, preden se je odločil za meniško haljo. Motor je upravljal drug menih, nenavadno molčeč mož lepega obraza in neskončno žalostnih oči. Ta se je pomenišil šele po svetovni vojski, prej pa je bil ruski gardni polkovnik. Kaj bi bil dal, ko bi bil mogel pogledati temu možu v dušo! Nad divje romantično obalo smo videli v skalovitem, čisto pustinskem svetu skit Kavzokalibia, ki sestoji iz samih poedinih celic, raztresenih med pečinami. V njih žive posamezniki ali majhne skupine menihov pravo puščavniško življenje in se hranijo z ostanki kruha in jedi, ki jim jih prinašajo iz bližnjih in daljnih samostanov. Skit je ustanovil sv. Maksim Kavzokalibít, imenovan tako po svoji navadi, da je vselej zažgal svoje bivališče, ko se je ustvarila okoli njega troha civilizacije, ter odšel dalje v puščinjo. Ime je sestavljeno iz glagola kaio = zapalim in samostalnika kalybe = koliba, torej požigalec kolib.

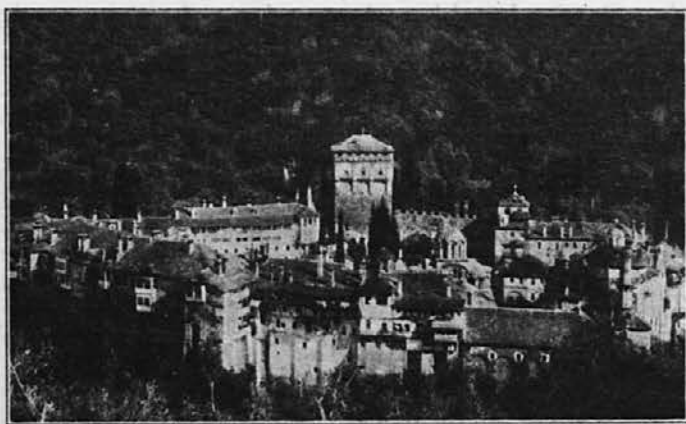
Skoraj se je že mračilo, ko smo zavili v laversko пристanišče. Od tod je treba še kake pol ure v hrib, ker stoji samostan precej visoko nad morjem. Zopet navadne formalnosti, dobila sva večerjo in sobo, v kateri je bilo šest postelj. Tisto noč pa sva hvala Bogu prenočevala sama. V Lavri, tem domalega najbogatejšem samostanu atoškem, sva našla edini kraj na Sveti gori, kjer naju je kaj neprijetno nadlegovala razna gomazeča in poskočna drobnjad. Drugo jutro, dne 29. julija, sva poiskala nekega meniha, Mošinovega znanca, in ta nama je razkazal samostanska poslopja. Na obširnem tlakovanem dvorišču raste neverjetno debela, silno stara cipresa. Blizu nje stoji lična hladnica s kupolo na stebréh, takoj poleg pa zborna cerkev. Knjižnica je spravljena v dveh sobah, v eni so tiskana dela, v drugi rokopisi. Teh je 2550, med njimi 55 slovanskih. Tu sem prvič videl prave zvitke z umbilikom po antičnem načinu. Največja znamenitost je en sam list iz nekega psalterja,

shranjen pod steklom, iz 4. stoletja. Imajo pa tudi več evangelijev iz 6. do 11. stoletja, torej kaj častitljive starine. Čudovit je rokopis botanika Dioskorida z ilustracijami rastlin, vse na pergamentu. Med tiskanimi knjigami me je bodla v oči izdaja Homerja iz druge polovice 15. stoletja, potemtakem inkunabula, dalje aldinska izdaja vsega Platona iz leta 1513. Zvečer bi si bila morala ogledati še znamenito laversko zakladnico, pa nisva mogla, ker sva oba nenadoma močno zbolela. Sicer sva že poprej čutila mrzlico, tedaj pa se je pojavila na vso moč, da se nisva mogla več držati na nogah. Bila je malarija. Prišel je zdravnik k nama, menda edini na Sveti gori, menih kajpak, in prinesel s seboj aspirin, kinin, karlbadsko sol in termometer. Kako se nama je godilo, ne bom opisoval, bilo pa je preklicano neprijetno. Naslednja dva dni sva ostala sploh v sobi, vsaj jaz

Dne 1. avgusta sva se vrnila z motornim čolnom v Pantelejmon. Dobra pitna voda le-tu in kopanje v morju me je nekoliko popravilo. Mislim sem, da bo že kar dobro, vendar sem silil domov, imel sem Grške do grla dosti. Sklenila sva, da pojdeva v nedeljo, dne 2. avgusta, v Dafni iskat potne liste, nato pa da se odpeljeva z motornim čolnom proti severu do Tripiste in od ondod z avtobusom prek Jerisa v Solun. Proti večeru so nenadoma zapeli zvonovi. Kaj pa to? Ali je prišel spet kak škof? To ne, pač pa Amerikaneec Whittemore, velik dobrotnik svetogorskih samostanov. Sprejeli so ga z vsemi častmi kakor cerkvenega kneza. V nedeljo sva pospravila stvari in se pripravila na odhod. Pa ni bilo nič. Prišlo je telefonsko poročilo iz Kareje, naj se Mošin takoj javi pri sveti epistaziji zaradi potnega lista. Ne vem, kaj ni bilo v redu. Siromak je odšel opoldne peš

Samostan Zograf, notranje dvorišče.

Srbski samostan Hilandar na Sveti gori.

v najhujši vročini. Spotoma pa ga je spet napadla bolezen, obležal je v Starem Rusiku in se vrnil ves zdelan šele v ponedeljek popoldne v Pantelejmon. Še tisti dan sva se peljala v Dafni, da bi se odjavila pri policiji in naročila motorni čoln za v torek. Ob treh zjutraj naj bi naju čakal v pantelejmonskem pristanišču. Po večerji sva se poslovila od prijaznih in gostoljubnih očetov ter šla takoj spat, saj sva morala biti naslednje jutro že ob dveh na nogah.

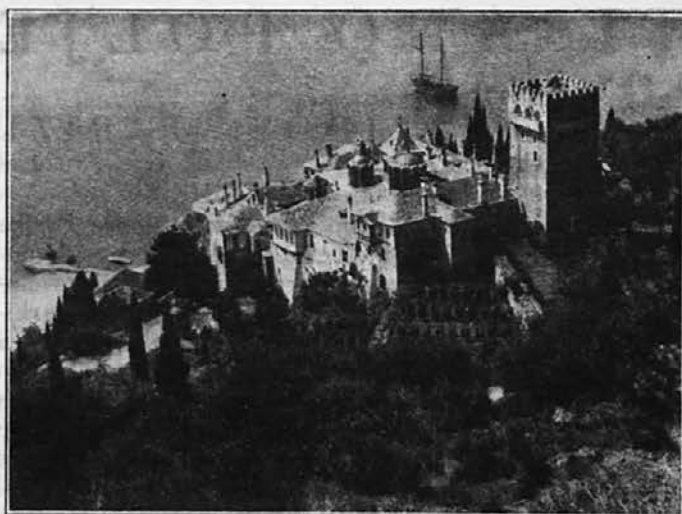
Jutro 4. avgusta je bilo oblačno. Ponoči je divjala nevihta z bliskom in gromom. Morje je delalo dolge valove in ti so se s takim truščem zaganjali ob pristaniške naprave, da ni bilo mōč razločevati besedo. Obrežno zidovje je globoko spodjedeno, to je bilo videti po tem, da je včasih kar na lepem šinil visok curek iz tlakovanih tal. Lepega dne se bodo pomoli sesedli in izginili v vodi. Pri mnogih samostanih so se že, popravlja se pa nikjer nič. Vsa Grška dela podobo počasnega razpadanja: ni čuda, saj živi le na grobovih in od grobov svojih prednikov! Bala sva se, da čolna ne bo. Pač, vendarle. Počasi je lezel bliže in se boril z valovi. Kako bo pristal in kako bova stopila vanj? To ni bilo tako lahko. Vsak hip je bilo videti, da bo čoln treščil ob zid in se razbil. Čudil sem se spretnosti treh mož, ki so ga ravnali. S težavo sva zdajala enemu prtljago in se naposled tudi sama — zvalila v čoln, kako, še danes ne vem. In vsa mokra od pljuskanja. Da to nič ne škodi, nama je zaklical čolnar, češ dobila bova še več vodé. Jaz sem se od temena do nog zavil v svoj nepremočljivi plašč, prijatelj Mošin pa je imel le suknén ogrinjač in ta se mu je spotoma dodobra napil. Zdaj šele sva opazila v čolnu majhnega fanta, bosega, v srajci in zavihanih hlačah. Bil je kar dobre volje. Njegovo vedenje je kazalo, da se ni prvokrat udeležil tako razgibane vožnje.

Morje je bilo čedalje bolj jezno, vsaj nama se je zdelo tako. Ker je tak motorni čoln nizek, je neprestano pljuskala voda po nas; morali so na vsaki strani zvišati steno s tem, da so položili po dve široki deski vzdolž. Bilo je bolje, samo tu in tam nama je še nenaden pljusek v obraz poživil življenjske duhove. Strašno nas je zibálo, po dolgem in počez. Zlasti poprečno pozibavanje je bilo vse bolj ko prijetno. Zdaj zdaj, sva se bala, bomo zajeli. Lahko rečem, da se mi je stožilo po trdi pantelejmonski postelji. V samostanu Ksenofu smo obstali, da smo vzeli v čoln nekega delavca z desetletnim fantom in psom. Iste težave kakor v Pantelejmonu. Celó huje je bilo. Zakaj ko sta popotnika vstopila, se čoln kar ni mogel odtrgati od brega. Motor je bil preslab. Vrgli so sidro in na ta način obrnili. Da smo le od kraja, sva vzdihnili, na širokem morju ni tako nevarno. Še pes je plašno gledal in stiskal rep med noge. Najmanj skrbi sta kazala dečka. Veselo sta brbljala, vmes pa prepevala z zateglim glasom neko ribiško pesem. Enega sem vprašal po starogrško, radoveden, ali me bo razumel: »Pósa éti éhis — koliko let imaš?« Fant je takoj odvrnil: »Déka — deset.«

Polagoma se je nebo ubrisalo, pokazalo se je sonce. Tudi morje se je umirilo in imeli smo nekaj ur prelepe vožnje. Ob devetih dopoldne smo privozili v Tripisto, prvi kraj, kjer sva zopet videla ljudi obojega spola. O avtobusu seveda ne duha ne sluha. Rekli so nama, če se podvzava, da ga utegneva ujeti še v Jerisu. Vzela sva mezgà in mu naložila prtljago, sama pa sva jo udarila peš prek ozkega pasu od zahodne obale na vzhodno. Ne daleč od tod je kraj, kjer je potegnil perzijski kralj Kserkses prekop za brodovje, da bi se mu ne godilo tako, kakor se je nekaj let poprej Darijevemu. Danes kanala ni, pač pa se razločno vidi, kod je tekel. Jeriso je kup neskončno siromašnih, neskončno umazanih, s pločevino kritih in na pol podrtih koč, zato pa ima svojega škofa! Avtobus je bil kajpada že odšel. Kaj zdaj? Da bi ostala štiri in dvajset ur v tem nesnažnem gnezdu? In prenočevala? Saj bi naju stenice snedle! Neki šofer nama je ponudil svoj taksi: za 1500 drahem da naju potegne v Solun. Nesramnost ti draga, sva si mislila in mu pokazala hrbèt. Nenadoma je pripeljal od nekod majhen avtobus, prazen, in se ustavil ob avtobusni postaji, kjer sva čakala in ugibala, kaj bi. Po kratkem razgovoru s praktorjem — tako pravijo na Grškem upravnikom avtobusnih postaj — je stopil šofer k nama in rekel, da je pripravljen

peljati naju za 400 drahem, toda s pogojem, da sme spotoma vzeti v voz še druge popotnike, če se kateri najde. Predlog je bil sprejemljiv. Hitro sva plačala voznino, dobila karte in že smo odinili. Šofer je imel mehanika s seboj.

Zdaj bi pa moral po načinu starih epikov poklicati Muzo na pomoč, da bi mi vdahnila primer-
nih besed za opis poti in spretnosti grških šofer-
jev! Kaj takega svoj živ dan nisem videl, celó
v fronti ne, in ne vem, ali bom še kdaj. Ko bi mi
bil kdo poprej pravil kaj podobnega, bi bil mislil,
da laže. Poti od kraja sploh ni bilo. Šlo je čez
drn in strn, kar povprek, zdaj skozi praprot zdaj
čez njivo, zdaj po mehkem zdaj po trdem, čez
kamenje in močvare, skozi hosto in grmovje,
skratka, mislil sem, da imam zopet 40 stopinj vro-
čine in da se mi blede. Pri tem se je šofer smeje
obrnil in dejal: »Ellinikòs drómos«, češ takele
ceste imamo pri nas. Tako je šlo naprej s po-
vprečno hitrostjo dvanajst do petnajst kilometrov
— to sem videl po števcu —, dokler nismo prišli
na zemljino, koder so bili rahli sledovi nekakšne
poti. Hitrost se je podvojila; šofer in mehanik sta
se živahno pogovarjala; pri tem je imel šofer eno
roko vedno v zraku, včasih tudi obe, in tedaj jo
je ubogi bus kar brez vodnika rezal dalje. Pa
vendar nisem občutil nikakšne živčnosti; imel
sem popolno zaupanje do moža. V Stratoniki, kjer
je velik železni rudnik tikoma nad morjem, smo
res dobili nove popotnike, neke letoviščarje iz
Soluna, tako da je bil avtobus domalega poln.
Od tod naprej je sicer speljana cesta, celó v ser-
pentinah, toda brez trdnega temelja kakor kakšna
poljska ali gozdna pot, strahovito razorana in tako
ozka, da se vozovi ne morejo izogibati. Pa mislite,
da je šofer dajal na ovinkih kaka znamenja? Še
malo ne. Vendar je kljub vihravosti vseskoz
previdno vozil, opazil sleherno kotlino, se ji iz-
ognil ali počasi zdrknil prek nje, da bi se ne zlo-
mila os, sploh, delal je čudeže in najino spošto-
vanje do voznika in vozila je bilo čedalje večje.
Ko smo prišli v prvo vas, tam sva še le videla, kaj
zmore grški šofer. Cesta med kočami je pokrita
z debelim okroglim kamenjem in tako ozka, da
je pésta domalega drsala po zidovih na vsaki
strani; in vendar se voz ni nikdar za trenutek
ustavil. In zdaj je šlo na levo in zdaj na desno,
pa zopet okoli in nazaj in tako sem in tako tja,
kakor skozi labirint, da se nama je kar v glavi
vrtelo. »Pazi,« je dejal Mošin, »ta človek bo za-
peljal skozi hišna vrata in na drugi strani ven,
pa ne bo koči nič ne avtomobilu!« Bilo je v res-
nici kakor v grotesknem filmu.

Grški samostan Dohiár na Sveti gori.

Na vrhu gorskega sedla smo v neki vasi usta-
vili. Porabila sva priložnost ter sedla pred vaško
kavarno. Prisedel je neki domačin. Mošin je po-
gledal na uro, kar ti je iztegnil mož roko po njej,
prebral znamko na številčniku, segel bliskoma v
žep po nož in ga zasadil — uri med pokrovca.
Nekaj časa je s strokovnjaškim očesom ogledoval
kolesje, nato pa uro vrnil, češ: »Kalà, kalà —
dobro delo.« Nenadoma je poskočil, planil v hišo
in prinesel fotografski aparat. Še preden sva do-
bro vedela, kaj misli, naju je snel, izginil zopet
skozi vrata, se po petih minutah vrnil z dvema
še čisto mokrima negativoma ter nama jih z go-
sposko kretnjo poklonil. V tem je zatrobilo, dala
sva možakarju vsak svojih deset drahem — saj to
je bil namen — in že smo drčali dalje. Vse se je
zgodilo v pravem ameriškem tempu. Pot na-
vzdol je bila lepša. Ob krajih sva videla dolge
kupe gramoza in sklepal, da se pripravljajo na
popravo ceste. In res, kmalu smo naleteli na de-
lavce, ki gradijo iz Soluna moderno, veliko širšo
cesto, in jo asfaltirajo. Posihmal smo se vozili ko
na preprogi prav do Soluna in dosegli cilj okoli
sedmih zvečer po osemurni vožnji. S tem je bilo
najinega popótovanja po Grškem konec in pot v
domovino odprta.

PISANO POLJE

DOM INVALIDOV V PARIZU

Viktor Šonc

Dom invalidov! To silno razsežno poslopje Pariza z visoko, zlato se bleščečo kupolo ni prav nič podobno domu invalidov, kar v resnici je. Ko si ga človek že od zunaj ogleduje, opazi, da se je njegov arhitekt učil pri starih stavbenikih: številni okrogli stebri v pročelju pričajo, da je v času, ko je poslopje zraslo iz tal, že šel preko evropskih tal na novo oživel duh grške umetnosti iz starega klasičnega veka in da je našel povsod plodnih tal, iz katerih so pognale nove oblike.

Veličastna kupola, ki se dviga v zrak, spominja človeka na Bizanc in vzbuja vtis neke neskladnosti z drugimi deli palače. Tako torej poslopje ni tako umerjeno in v enotnem slogu zidano, kakor bi človek pričakoval.

Vendar vidiš hotenje, ustvariti nekaj klasično mirnega, monumentalnega. Vidna je tudi želja, ki jo izraža kupola: pokazati kljub namenu, ki mu je ta dom določen, veličastnost in moč naroda, ki jo je postavil. Kralj Ludovik XIV., ki jo je dal zgraditi, bi to tako nekako izrazil: Sloga, mir in red doma, moč in slava našega naroda pri sosedih.

Umerjenost in veličastnost, to je vtis, ki ga vzbudi to ponosno poslopje. Dom invalidov tudi kljub poznejšim prezidavam in predelavam ni izgubil svojega prvotnega lica; sezidan je bil namreč pod žezlom sončnega kralja Ludvika XIV. Med arhitekti, ki so ga gradili, se omenja tudi slavni Mansart. Torej je iz dobe, ko so govorili francoski kulturni delavci, da bodo ne samo dosegli, temveč celo prekosili staro grško umetnost, iz katere so verno črpali in zajemali za svoja dela snov, ideje, celó estetska pravila, ter jih po svoje prikojevali.

Dom invalidov obdaja visok zid, ki zapira široko dvorišče, preko katerega vodi pot do Doma, tako da zavzema poslopje s tem dvoriščem dokaj razsežen prostor. Na trgu pred zidom pa so spomeniki slavnih generalov.

Tudi notranjščina naredi na človeka podoben vtis kakor njegovo zunanje lice. Ko prestopiš prag, zagledaš pod seboj kripto, ki leži prav pod kupolo in se navzgor krožno odpira. Iz kripte zastrmi vate mogočen sarkofag iz rdečega granita, izklesan iz ene same skale; v njem počiva cesar Napoleon. Spodaj v kriпти vodi okrog sarkofaga okrogel hodnik; na njegovih stenah se vrstijo reliefi, ki govore o glavnih Napoleonovih vojaških in državnih zaslugah: o miru s Cerkvijo, o različnih zmagah, o njegovem slavnem zakoniku, o njegovem delu na gospodarskem in prosvetnem področju. Tu vidiš tudi Napoleonov značilni klobuk in meč, ki ju je nosil v ne vem katerih bitkah že.

Velik vtis naredi napisi pod temi reliefi, v katerih so navedene večinoma Napoleonove besede, ki pričajo o velikem ponosu in silni samozavesti tega pogumnega Korzičana in ki pravijo nekako takole: »Več kakor vsi državniki, gospodarstveniki in vojskovodje sem naredil za Francijo in človeštvo jaz, Napoleon. Sklenil

sem kmalu po revoluciji mir s Cerkvijo, zavzel sem malone vso Evropo in ji dal moderno upravo, s svojim zakonikom sem ustvaril preimenitno delo, ki ga ni zmoglo toliko in toliko državnikov, s svojo novo upravo sem dvignil blaginjo svoje domovine ter ji dal širok gospodarski in kulturni razmah.«

Ta velika samozavest vsekakor zelo preseneti in ostane v človeku leta in leta.

Ko odhajaš iz kripte, vidiš na desni v reliefu upodobljen tudi prizor, kako odposlanstvo francoske vlade sedemnajst let po Napoleonovi smrti (1840) prosi guvernerja Svete Helene, da mu izroči posmrtno ostanke velikega vojskovodje in državnika.

Ogledaš si nato še »Kapeló zastav« — cerkev svetega Ludovika, ki je v zadnjem delu in kjer se še dandanašnji vršijo vojaške slovesnosti.

Na drugi strani poslopja je bogat vojaški muzej, kjer so shranjene različne vrste orožja, zastave, podobne vojskovodij malone iz vseh krajev sveta in iz vseh časov zgodovine.

Ko zapuščáš ta mogočni Dom invalidov, premišljaš, da je vendarle neka skladnost med zunanjščino in notranjščino: obe pričata o silni moči in veličastvu.

*

Pozneje sem še enkrat videl Dom invalidov. Neko poletno nedeljo proti večeru sem hotel videti Pasteurjev spomenik. Hodil sem v bližini Doma invalidov in ga iskal. Na klopi pred Domom je brezskrbno sedel starejši možak in bral časopise. Vprašal sem ga po spomeniku, nakar sva se zapletla v prostodušen pogovor o tem in onem. Začel mi je pripovedovati svoje dogodivščine in še mnogo drugega. Povabil me je v kavarno, nato pa prijateljsko vprašal:

»Ali bi hoteli videti nekaj zanimivega?«

»Da, zelo rad,« sem mu odgovoril in radovednost, kaj je ta zanimivost, mi ni dala miru.

Ko se je že začelo večeriti, me je peljal v Dom invalidov. Toda ne k Napoleonovemu grobu, tudi ne v muzej, temveč peljal me je po ozkih in mračnih hodnikih k resničnim, pravim invalidom.

Tu in tam so naju srečevali nekdanji vojaki, ta brez očesa, oni brez noge ali roke. Moj vodnik jih je pozdravljal ter povpraševal, kako kaj ali kaj podobnega. Zdaj se je zopet pripeljal mimo naju v svojem trikolesnem vozičku revež brez nog. Moj znanec ga je ustavil in mu privoščil nekaj besed.

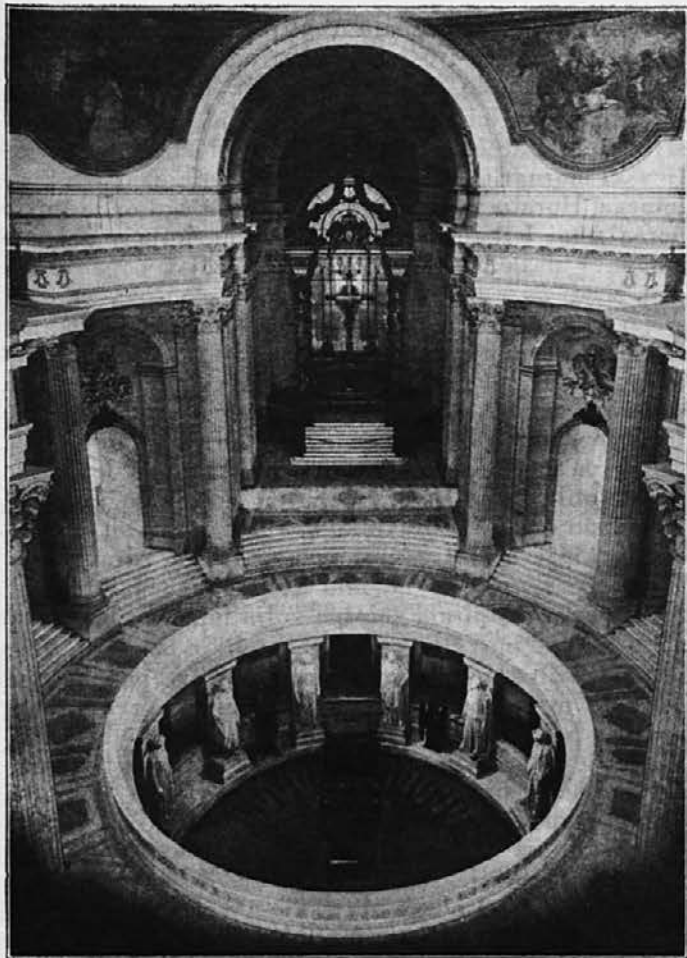
»No, kako pa kaj, kako?«

»Eh, tako, tako.«

V prvem nadstropju mi je pokazal spalnico, kjer so se vrstile železne postelje, pokrite z motnordečimi prevlekami. Nekak mračen občutek tope groze me je spreletaval, ko sva hodila po teh temnih hodnikih mimo vozičkov, bergel in revežev brez nog, rok ali oči. Kakor bi blodila po mrtvem domu.

Vse je bilo kakor izumrlo, vse je vzbujalo še strašnejši občutek, kot da vse počasi izumira. Moj vodnik mi je tudi pokazal obednico, kjer so se vrstile preproste, neprepleskane mize najrazličnejših velikosti in najrazličnejših oblik.

Nato sva šla pogledat še k »ognjišču« (foyer), kjer se včasih ob nedeljah popoldne ali kak drug večer zbirajo prebivalci tega mračnega bivališča, si naroče kozarec vina ali piva, vržejo, če so pri volji, karte

Napoleonov grob v cerkvi Invalidskega doma v Parizu.

in nekoliko pokramljajo. O čem neki? sem se vprašal sam pri sebi. O vremenu, o bolezni, ki jih muči, o nekdanjih dnevih, ki so jih preživeli na fronti, o kakem pogumnem in odločnem generalu, ki jih je vodil v boj in ki so ga zvesto poslušali in ljubili.

Največkrat pa sedijo zamišljeni pred svojim kozarcem, molčijo in se pomenljivo in žalostno spogledujejo. Tedaj se najbolj razumejo, čeprav nič ne govorijo.

Moj gostitelj mi naroči čašo piva. Pri mizi, za katero sva sedla, je sedel še nekdo drugi in z mračnim obrazom gledal predse na mizo.

»No, kako pa kaj danes?« ga je vprašal moj vodnik.

»Oh, slabo, slabo, vreme je pusto, v nogi me trga,« mu je odgovoril, nato pa zopet zastrmel v mizo predse.

»Tudi temu so dnevi že škrti,« mi pripomni moj znanec.

Nato me je peljal zopet po temnih hodnikih v neko mračno sobo.

»No, vidite, tu sem pa jaz doma.«

Izvelkel je izpod vzglavja preproste postelje italijansko slovnico in še nekaj drugih knjig.

»Vidite, sedaj se učim italijanščine; to pa zato, da se človek popolnoma ne poživini.«

Nazaj grede sva na hodniku srečala strežnico v belem plašču in z belim pokrivalom. Moj znanec jo je nagovoril:

»No, kako pa oni kaj?«

»Kakor po navadi, nobene spremembe,« mu je odgovorila strežnica.

In nato mi začne razlagati, kdo je ta »oni«: revež, ki je slep, brez rok in brez nog in ki živi tu že osemnajst let. Ko je imel dvajset let, je šel v vojsko. Ne da bi užil kaj življenja, je moral iti v strelske jarke, od koder je prišel bolan in tako pohabljen v to hišo.

»Ne vidi nič, ne sliši nič, hoditi ne more, rok nima, življenje pa je vendar še ostalo v njem,« je pripomnila strežnica.

»Srečo imamo,« je pristavil moj znanec, »da je tu pri nas gospa,« pokazal je na strežnico, ki je bila vidno ganjena, »ki se že toliko časa s tako nesebično požrtvovalnostjo trudi, da bi nam olajšala trpljenje.«

Zatem sva prišla s hodnika in mož mi je pripovedoval z neko hvaležnostjo, kako je moj obisk ta mrtvi dom prijetno razgibal in prinesel vsaj kapljo tolažbe. Po navadi je vse še bolj tiho in žalostno. Nikdo, ne on ne kdo drugi njegovih tovarišev, nobena izmed strežnic ne spregovori nobene besede, vse gre mirno in neopazno naprej brez vsake spremembe. Tu je kakor na izgubljeni ladji, ki se počasi potaplja daleč na morju.

Začel mi je obujati svoje spomine iz svetovne vojne, ko se je bojeval na fronti.

»Pa kaj, meni navsezadnje še ni bilo tako težko. Bil sem sam in že star. Toda moji tovariši! Nekateri izmed njih so bili že poročeni, pa so se morali ločiti od žene in otrok, večina izmed njih za vedno. Drugi so bili poročeni komaj kak mesec ali samo kak teden, pa so morali oditi v smrt; zopet drugi so imeli doma skrbno mater in ljubljeno nevesto, pa so morali vse pustiti.«

Ko sva prišla izven obzidja tega razsežnega in prostornega doma, sva zagledala moža srednjih let v invalidski opravi; hodil je ob obzidju okoli doma, govoril vanj, zdaj bolj tiho in mehko, zdaj pa zopet bolj resno in važno, včasih celo robato in jezno, kakor bi se kregal z njim.

»Ta pa ves božji dan razen obedov hodi okrog doma in se pogovarja z zidom, kakor bi bil zid njegov tovariš, prijatelj ali žena. Dela se, kakor bi bil nor, to pa zato, da dobiva večjo pokojnino; v resnici pa ni blazen. Ali pa morda le je, kdo vé?«

Medtem se je že stemnilo in mož me je povabil na večerjo v restavracijo ter mi plačal še za vino povrh.

»Neizrečeno sem vam hvaležen,« mi je hitel praviti, »da sva se srečala. Nocoj sem se pomladil najmanj za štirideset let, v resnici jih imam že čez sedemdeset.« In pripovedoval mi je naprej o svojem življenju, o svojih doživetjih in še o marsičem. Zlasti o svoji Franciji in njenih pesnikih, kolikor so mu bili seveda znani. Še sedaj se spominjam, s kakšnim zanosom mi je pripovedoval o Verlainovem burnem življenju, njegovem nesrečnem zakonu in nemirnem tavanju po svetu.

Vmes mi je tu pa tam povedal besedo ali stavek po nemško. Tedaj mu je obraz zažarel od veselja, ko je lahko pokazal, da nekaj zna in da ni navaden prostak. Tedaj sem šele razumel, zakaj je v Domu tu pa tam nagovoril svojega tovariša nemški, na primer: »Sprechen Sie deutsch?« — na kar se je tovarišu za trenutek razjasnil mračni obraz ter mu je odgovoril: »Ein wenig«. In tedaj sem spoznal, da v tistih togih

telesih, ki sva jih videla in se zdijo človeku čisto brez življenja, vendar še tli neka iskrica, ki se včasih za trenutek razvname ter razžari obraz in oči.

»Prav hvaležen sem vam,« je vnovič ponavljal, »da sem se lahko nekoliko porazgovoril z vami. Nocoj sem zopet zaživel, počutim se, kakor bi bil še mladenič.«

Povabil me je še v kavarno, kjer sva pila črno kavo, kadila cigare ter se razgovarjala dolgo v noč.

In bolj kakor iz njegovih navdušenih in hvale polnih besed sem bral v njegovem sicer starem, a ta večer vendar tako radostnem obrazu, iz katerega je odsevala skoraj mladostna prešernost, in iz njegovih iskrenih se oči: globoko je bil hvaležen. To drobno doživetje je prisijalo v njegove mračne in samotne dni kakor pomladni žarek.

LORD HORATIO NELSON, NAJVEČJI ANGLEŠKI MORNAR

Albin Zalaznik

Lansko kraljevsko kronanje v Londonu je svetu znova pokazalo, kako pravljичno bogat je britski imperij. Lahko se je izgovarjati na vesoljnost imperija, češ čim večja je hiša, več gre vanjo. Toda treba se je vprašati, kako so mogli Angleži tolikšno hišo sploh zgraditi. Saj gre za velesilo, ki obsega četrtino obljudene zemlje! Odgovor moremo najti v vsaki knjigi, ki podrobneje obravnava zgodovino angleškega naroda. Če drugega ne, eno bomo gotovo spoznali iz nje: da bi Angleži nikoli ne bili dosegli svetovne veljave, če bi bili brez mornarice. Mornarji so bili tisti, ki so osnovali tako veliko kolonialno državo — največjo, odkar stoji svet. Trajalo bi nekaj ur, da bi prebrali vsa imena, ki so častno zapisana v letopisih angleškega mornarstva. Najslavnejša med temi slavnimi pa sta nedvomno James Cook in Horatio Nelson. Nelsonov duh še danes veje po Angleškem in ni ga Angleža, ki bi imena tega legendarnega admirala ne izgovarjal s pravim ponosom.

Nelson se je rodil leta 1758 kot sin anglikanskega župnika v neznatnem kraju grofije Norfolk. Prav takrat je vihrala tako imenovana sedemletna vojska

(1756—1763), ko si je znala Anglija z zmagami na morju zagotoviti posest Nove Škotske, notranje Kanade in vseh pokrajin do vzhodnega brega reke Mississippi.

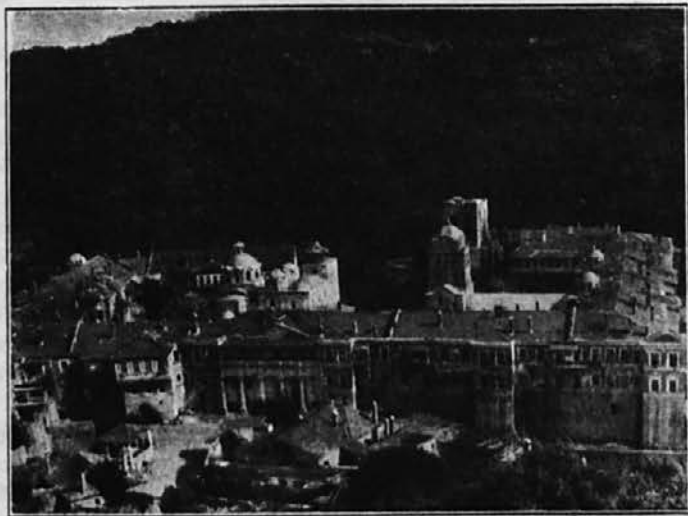
Mlademu Nelsonu, ki se je navduševal za mornarstvo, je bila sreča mila. Stric, ki je služboval pri kraljevski mornarici, je posredoval, da so komaj trinajstletnega Horatia sprejeli v šolanje na bojno ladjo. S petnajstimi leti se je že udeležil potovanja v polarno morje. V naslednjih letih se je izkazal v Zapadni Indiji, zlasti pa v bojih zoper uporne kolonije v Severni Ameriki. Ker pa je posegla vmes Francija, je morala Anglija nazadnje priznati neodvisnost »Zedinjenih držav Severne Amerike«. Po vojski je londonska vlada odslovila mnogo častnikov, med njimi tudi Nelsona. Imel je namreč dve napaki. Prva se je tikala telesa, druga pa značaja. Bil je božjasten. Kar na lepem se ga je lotila in ga položila na tla. Nelson se je kopal in pridno hodil k zdravniku, zlasti k doktorju Grahamu, ki je slovel zaradi magnetičnega zdravljenja. Toda vse skupaj bi ne bilo veliko pomagalo, da ni zdravljenja podpirala železna volja mladega kapitana.

Kasneje mu živci niso več toliko nagajali, zato se pa vse žive dni ni mogel znebiti druge napake, kolikor je to sploh napaka. Bil je človek brez strahu, bodisi v boju bodisi v viharju bodisi pred predstojniki. Včasih je ta neustrašenost prehajala naravnost v trmo. Ko je med vojsko z upornimi ameriškimi kolonisti opazil razne nepravilnosti, ni mogel molčati. Grajal je, karkoli se mu je zdelo graje vredno. Zato je bil pri lordih in veljakihi slabo zapisan. Ko se je vrnil iz vojske, je prejel odlok, da zanj ni več službe v mornarici. Ne da bi črhnul, je slekel kapitansko suknjo in se odpravil v svoj rojstni kraj. Tam je potem več let obdeloval zemljo na očetovem posestvu.

Leta 1789 se je v Franciji začelo gibanje ljudstva, ki je v zgodovini znano pod imenom velika francoska revolucija. Spočetka ni bilo posebno hudo, toda polagoma so kričachi in nestrpneži, dasi jih je bila le peščica, prevpili zmerne državljane. Ti skrajneži so tirali dogodke od hudega v hujše in leta 1793 so v Parizu celó kralju Ludoviku XVI. odrobili glavo. Tedaj je vzrojila Evropa, polna ogorčenja, in skoraj vse države so se strnile v bojno zvezo zoper prevratno Francijo. Duša tej zvezi je bila Anglija, ki je tudi takoj spoznala ugodno priliko, da poveča in utrdi svojo oblast na vesoljnem morju. Takrat je prišel za Nelsona dan zadoščenja: vzeli so ga zopet v službo.

Toulon, velika trgovska in vojna luka v južni Franciji, se je uprla pariški revolucionarni vladi. Jakobinci so odposlali čete in obkolili nepokorno mesto. Toda angleški admiral Hood je prijadral Toulončanom na pomoč — ena njegovih ladij je nosila ponosno ime »Agamemnon«, poveljeval ji je pa Nelson. Kdor bi pričakoval sedaj sijajnih lavorik, bi se nikakor ne motil. Le da jih je muhasta usoda naklonila ne morda Hoodu ali Nelsonu, marveč mlademu artilerijskemu stotniku Napoleonu Bonapartu, ki je izdelal jakobincem mojstrski načrt za predor toulonske obrambne črte. Presenečeni Angleži so v naglici zažgali orožarno, vzeli s seboj dvajset francoskih ladij in prepustili Toulon jakobinski maščevalnosti.

Nato je ukazal admiral Hood Nelsonu, naj odplove v Neapelj, ki je bil takrat glavno mesto kraljevine obeh Sicilij. Bourbonec Ferdinand I. je sicer

Grški samostan Ivír na Sveti gori.

sedel na prestolu, vladala pa je njegova žena Marija Karolina, hči znane cesarice Marije Terezije. Neizmerno je sovražila jakobince, saj so se ti bavili s pripravami, da ji usmrte lastno sestro Marijo Antoinetto. Ni čuda, če je neapeljska vlada v zunanji politiki zvesto hodila z Anglijo. Nelsonov prihod je imel namen, neapeljskemu dvoru dokazati, da je Anglija povsod prisotna in kljub toulonski nezgodi dovolj močna, da štiti svoje prijatelje. V Neaplju se je Nelson seznanil s svojo rojakinjo, lady Hamiltonovo, mlado ženo angleškega poslanika. Zaljubil se je vanjo in o tej ljubezni se je po njegovi smrti neverjetno mnogo pisalo. Hamiltonova je preživela Nelsona za deset let. Dasi je slavni admiral v oporoki rojakom naročil, naj zanjo skrbe, se je vendar vsakdo delal gluhega. Po možu ni podedovala nič, kajti poslanik je prepisal svoje premoženje na nečaka. Umaknila se je v Calais in tam, od vseh pozabljena, v silni revščini umrla.

Iz Neaplja je Nelson odplul pred obalo Korzičke in napadel luko Calvi. Tedaj mu je strel ranil desno oko, da ni bilo za nobeno rabo več. A kar je hotel, to je dosegel. Luka Calvi je padla in angleška mornarica je dobila prav važno oporišče. Ko je Nelson izvedel, da je londonski parlament na slavnostni seji izrekel zahvalo mornarici, ne da bi se omenilo njegovo ime, je dejal: »Londončani me ne poznajo! Prav! Pride čas, ko bodo moje ime še gladkeje izgovarjali.«

Ta dan res ni bil več daleč. Španija se je naveličana umaknila iz vojske in sklenila s Francijo mir. Kmalu sta postali obe državi celó prijateljici. To je bil udarec za Anglijo, kajti Španija je imela tedaj več ladij ko Francija. Na mah je bila Francija zopet silna na Sredozemskem morju. Kakor drugi kapitani, je moral tudi Nelson odjadrtati skozi Gibraltarski preliv v varnejši Atlantski ocean. Nenadoma je tam prestregel špansko brodoge, ki je štel šest in dvajset ladij. Z vratolomno drznostjo se je zakadil med Špance. Ravnal je proti ukazu vrhovnega poveljnika, ki si ni upal napadati, ker je imel samo petnajst ladij. Ne meneč se za peklenski ogenj Špancev, je prijadril Nelson prav tesno k sovražni admiralski ladji in na čelu krdela pogumnih mornarjev preskočil na njen krov. Deset minut je trajal boj, nato se je posadka vdala. To pot je bilo nemogoče Nelsona prezreti. Kralj Jurij ga je imenoval za konteradmirala. To vam je bil skok! Saj je bil Nelson že osemnajst let kapitan in si niti enega odlikovanja še ni priboril.

Angleškemu kralju ni bilo nikoli žal, da je vrlega pomorščaka povišal med svoje admirale. Že naslednje leto je francoska vlada na Napoleonovo pobudo poskusila z veliko ekspedicijo v Egipt, da tam omaja gospostvo Anglije na vzhodu, zlasti v Indiji, ki je pomenila za Angleže neizčrpen vir dohodkov. Tolikanj nevarno podjetje je bilo treba za vsako ceno preprečiti in Nelson je bil tisti, ki ga je doletela ta težavna naloga. Kako je iskal Francozov, kako jih je 1. avgusta 1798 presenetil pri Abukirju ob nilskem ustju, kako jih je prisilil, da so z vsem brodogjem sprejeli bitko in kako jih je naravnost zmlél — vse to bo ostalo za vedno lepo poglavje v zajetni knjigi angleške slave na morju. Bitka se je začela ob sedmih zvečer in je trajala vso noč do treh zjutraj. Francoski admiral je padel, njegova ladja se je vnela in razletela, nekaj drugih ladij se je potopilo, štiri so poškodovane ušle.

Vse drugo, to je deset velikih bojnih ladij, je postalo plen Angležev. Našteli so več ko tri tisoč ujetih francoskih mornarjev. Ta Nelsonova zmaga je odločila o usodi Napoleonove ekspedicije. Kar je Napoleon potem v orientu še dosegel, je pač pomnožilo njegovo slavo, stvarnega pomena pa ni moglo imeti, kajti zveza z domovino je bila pretrgana. Skrivaj je zapustil armado in se po ovinkih vrnil v domovino, kjer so ga živo potrebovali. Nelsonov uspeh bi bil kajpak popolnejši, če bi Napoleona, ko se je vračal, zasledil in ujel. Toda Korzičan je imel srečo.

Kmalu je admiraliteta odkazala Nelsonu novo bojišče. Odpoklicali so ga na sever. Ker je bil mož za Anglijo neprecenljive vrednosti, se ni smelo zgoditi, da bi ga ujeli sovražni morski roparji. Bojnih ladij mu pa tudi niso mogli dati za spremstvo, kajti potrebne so bile v Sredozemskem morju. Nelson se je torej odločil, da bo potoval po suhem preko Trsta, Dunaja in Prage v Hamburg, kjer se bo vkrcal. Med potovanjem se je ustavil tudi v Ljubljani (spomladi 1800), kjer je priredila Filharmonična družba njemu in Hamiltonovi na čast koncert. Počastili so slovitega admirala s ponosito arijo »La virtù britanna«.

Ko si je Nelson pred Kodanjem spletel nov lavorjev venec (glej lansko decembrsko Mladiko, stran 462), se je 1802 vrnil na jug. Napoleon je nameraval izkrcati veliko armado ob angleški obali, da zavzame London in prisili trdovratne Angleže k miru. »Le šest ur bodimo gospodarji Kanala,« je vzkliknil, »pa bomo gospodarji sveta.« Toda niti teh šest ur mu angleški admirali niso privoščili. Pri tej velikopotezni varnostni službi, pri tem neprestanem lovu za sovražnikom, na tej preži, ki ni smela popustiti niti za trenutek, je prav učinkovito sodeloval tudi Nelson.

In 21. oktobra 1805 je doživel svoj največji dan. Bilo mu je usojeno, da je bil obenem njegov poslednji. Spopadel se je z združenim francoskim in španskim brodogjem pri rtiču Trafalgaru med Cadixem in Gibraltarom. Ko je zagledal sovražnika, je dal na jamboru svoje ladje »Victory« razobesiti prosluli signal: »Anglija pričakuje, da bo vsakdo storil svojo dolžnost.« In res, storili so jo vsi, tudi Nelson, ki je žrtvoval celó svoje življenje. Ko je bila zmaga že izvojevana, je mornar, ki je čepel na jamboru sovražne ladje, sprožil

Grški samostan Lavra na Sveti gori.

puško in pogodil na krovu stoječega Nelsona. Krogla mu je zdrobila hrbtenico.

Trupla niso izročili valovom, kakor bi bilo v skladu z mornarskimi navadami, marveč so ga prepeljali v domovino, kjer počiva v katedrali sv. Pavla v Londonu. Na mogočnem Trafalgar Square, kjer dan in noč bobni velemestni promet, pa se na granitnem steburu dviga Nelsonov kip v orjaški velikosti. Štirje levi, simboli silnega Albiona (Britanije), mu stražijo vznožje. Na pravo mesto so posadili svojega narodnega junaka. Vsa mrzlična živahnost milijonskega Londona, ki se odmotava pod njegovimi očmi, bi ne imela niti pol toliko pomena, da ni bilo jeseni 1805 zmage pri Trafalgaru. Ta zmaga je namreč utrdila kolonialno prvenstvo Anglije za dolgih sto let. Napravila je iz Londona srce in središče za malone polovico zemlje. Svetovna vojska je to še enkrat prav krepko potrdila.

NOVE KNJIGE

Frana Erjavca Zbrano delo. Uredil Anton Slodnjak. Tretji zvezek. Jugoslovanska knjigarna 1937. Str. 455. — Izredno obsirna knjiga, tretja v Erjavčevem Zbranem delu, prinaša poleg šestih strani urednikovega Uvoda Erjavčev opis tujezemskih četrtonožnih živali in vseh ptic. Mnogoštevilne ilustracije so dodane na posebnem papirju. V Dodatku Bačar R. in Ponebšek B. podajata Erjavčevemu tekstu dopolnila: opis naših domačih ptic, ki jih Erjavca ni opisal, v Opomnjah pa dopolnila, kjer je bil Erjavca prekratek ali netočen. S tem je Erjavčev delo ohranilo prvotno podobo in besedo, dobilo pa obenem potrebna dopolnila in popravke. V zadnjem času se pripravlja v slovenskem prevodu izdaja svetovno znane knjige življenje živali nemškega pisatelja Brehma. Urednik Erjavčevih spisov pravi v uvodu k tretji knjigi, kar je dokazoval že tudi pri prvi in drugi, da je tudi Erjavca imel pred seboj Brehma, ko je pisal svojo knjigo »Domače in tuje živali«, toda zato Erjavca nikakor ne smemo imenovati prevajalca ali prirejevalca, ampak izvirnega pripovedovalca živalskih zgodb. Ves živalski svet je namreč Erjavca podal skozi svoj temperament, ga iz svojega duha opisal za slovensko ljudstvo. V opisih domačih živali je vedno samostojen. Svojo sodbo o Erjavčevi odvisnosti od Brehma sklepa urednik s trditvijo: »da Erjavčev delo ne samo, ker je naše, temveč tudi po svojih objektivnih vrednotah dosega in tam, kjer je avtor mogel svoj predmet neposredno doživeti, tudi prekaša nemško delo« (stran 14.). Ob tej ugotovitvi se zdi vprašanje o potrebnosti prevoda Brehmove knjige jasno. Erjavčeva knjiga pa spada med temeljne kamne našega poljudnega znanstva.

Viktor Smolej.

Izbrani spisi svetega Cecilija Cipriana. Prvi del: Pisma, knjižica »O padlih«. Poslovenil, uvod in pripombe napisal dr. Fr. Ks. Lukman. Založila Družba sv. Mohorja v Celju, 1938. — Podjetna Mohorjeva družba je iznova pokazala, da ji res gre za duhovni napredek naroda. Izdajati je začela »Izbrane spise cerkvenih očetov« v slovenskem prevodu, da nam prikaže te velike može, neizprosne borilce za krščanske vzore in častitljive posredovalce krščanskih izročil. Z veseljem jemljemo v roke prvi zvezek: Izbrane spise škofa-mučenca Cipriana iz Kartagine. — Profesor

dr. Lukman nam v dolgem, znanstvenem, a tudi preprostemu bralcu razumljivem uvodu oriše življenje in pomen sv. Cipriana, ki je bil bogat od doma, temeljito izobražen, po poklicu učitelj govornišva in advokat; potem je zacenil in vzljubil krščanstvo, prejel krst, kmalu nato tudi mašniško in škofovsko posvečenje in je kot škof mesta Kartagine, obenem pa kot duhovni voditelj vseh severnoafriških cerkvenih občin v burnih razmerah vodil in dvigal krščansko mišljenje in življenje, dokler ni 13. septembra leta 258 v mučeništvu sklonil svoj tilnik pod rabljev meč. Že ta Ciprianov življenjepis prebiramo z veliko duhovno koristjo. — S tem večjim zanimanjem se potem ustavimo pri posamičnih Ciprianovih pismih: 26 nam jih je prireditelj poslovenil, zelo točno, v lepem jeziku. Iz teh pisem diha krščanska miselnost 3. stoletja; iz njih spoznavamo zunanje razmere tedanje Cerkve, ki je bila v primeri s poganstvom še v manjšini in si je morala šele s krvjo utirati pot; spoznavamo junaško zvestobo mučencev in spoznavalcev — žal pa tudi omahljivost in nezvestobo mnogih. Še več zvedo o stanovitnosti in nestanovitnosti vernikov v času krvavega Decijevega preganjanja iz Ciprianovega spisa »O padlih«. — Že od nekdaj so Ciprianove spise zelo cenili in mnogo brali. Tudi dandanes jih človek prebira z zanimanjem, pa tudi z velikim pridom, saj se v njih obravnavajo življenjska vprašanja, vedno nova po svoji obliki, po svoji globlji vsebini pa vedno ista: borba duha zoper uporno telo, borba krščanstva zoper posvetno mišljenje in hotenje, borba milosti zoper vse, kar človeka vleče nizdol. Nešteto stavkov in odstavkov je kakor za našo dobo, ki tudi zahteva cele osebnosti in večkrat tudi velike žrtve za katoliški svetovni nazor. Zgodnjekrščanska severna Afrika s svojo duhovščino in svojimi verniki, sveže orošena z mučeniško krvjo, boreča se za krščanske vzore, nam vé po tej lepi knjigi mnogo lepega in spodbudnega povedati, ne le našemu umu, ampak tudi našemu srcu. — Oprema knjige, ki ima 220 strani besedila, je okusna, resna, kakor je primerno njeni vsebini.

Fr. Jaklič.

Ivan Čampa: Iz belih noči. Pesmi. Samozaložba. Ljubljana 1938. Tiskarna ni navedena. — Za Žitnikom prihaja zdaj izmed pesnikov Mladike Čampa s svojo skromno, a skrbno izbrano zbirko. Prav je to. Niso svetovni problemi v teh pesmih, temveč tiha doživetja vsakdanjega življenja. Oblika skrbno izdelana, sonet in madrigale prevladujeta. To je pesem naše dobe: tiha, skoraj samotarska, zakaj svet je le bojno polje, zato pa tudi brez vihrave forme.

J. P.

NAŠE SLIKE

Jurij Šubic: Pietà. Ta velika oltarna podoba (2·30 m visoka in 1·22 m široka) visi v župni cerkvi v Poljanah nad Škofjo Loko. Dogotovil jo je slikar, ko je bil star dva in trideset let. Živel je takrat v Parizu. Slika žalostne Matere božje je sicer komponirana po neki predlogi, ki se ji pozna francoski značaj tedanje dobe, vendar je pa prav značilno delo tudi za Jurija Šubica tistih let. Škoda, da enobarvna reprodukcija ne more pokazati bogate barvitosti slike, ki s svojo kompozicijo močno učinkuje navzlic nekoliko sladkobnemu pojmovanju. Morebiti se je slikar idejno naslonil na tedaj živečega pariškega mojstra Bougue-

reaua, ki je tisti čas naslikal več Madon, izmed katerih so nekatere postale zelo znane po vsem svetu in so jih nešteto krat kopirali.

K Jakčevim delom. Naši bralci tako dobro poznajo najrazličnejša dela Božidarja Jakca, da nam je navzlic njegovi nenavadni delavnosti in še večji plodovitosti skoraj nemogoče pokazati kaj novih del, ki bi vsaj mnogim ne bila že znana. Zato smo izbrali iz raznih dob njegovega ustvarjanja po nekaj primerov, tako da bo njegova podoba kar se dá popolno predstavljena.

Že v letniku 1952 smo prinesli večjo zbirko Jakčevih pastelov in risb iz Tunizije. To pot objavljamo še nekatere, ki so značilne za pokrajino in okolje, pa tudi za tvorca samega. Jakac je bil dvakrat v Tunisu, leta 1925 in 1928. Z obeh popotovanj je prinesel domov poleg mnogih izvršenih pastelnih podob polne zvezke risb, osnutkov in načrtov, bežnih vtiskov in opor za kasnejša večja dela. Med njimi so nekateri listi, izdelani s pastelnimi svinčniki, ki tako neposredno močno in resnično podajajo to svojevrstno, barvito pestro in v soncu žarečo deželo. Tak je tudi naš motiv iz oaze v puščavi, tak je ulični prizor pred mošejo v Tunisu. Zanimiva je risba z rdečo kredo, ki kaže beduinske otroke v Tozeurju.

Leta 1956 je Božidar Jakac, ta nemirni popotnik, obiskal Skandinavijo. Prepotoval je norveško obalo vzdolž po vsej dolžini in prišel prav do skrajnega severnega konca Skandinavije, na Nordkap. S tega zanimivega popotovanja, ki je prav za prav veljalo obisku prijatelja Haraldja Saeveruda, norveškega komponista, čigar odličen portret je naslikal pred leti, je slikar prinesel bogato žetev. Na Jakca je sever naredil globok vtisk, kar kažejo vse te slike in risbe s poti. Nenavadne barve pokrajine so ga enako privlačevale kot čudne in raztrgane oblike fjordov z razklanimi skalami, po katerih padajo bobneči slapovi, s stalnim deževjem in težkimi oblaki, ki se vlačijo po sivem obzorju. Tudi naselbine, mesta in posamezna selišča na kopnem in ob hladnem severnem morju so zanimala slikarja, da jih je ohranil na nešteti risbah. Nekaj teh motivov objavljamo, značilno uličico iz visoko na severu ležečega mesta Bergena s samimi lesenimi hišami, staro pristanišče istega starodavnega ribiškega in trgovinskega središča, pa pokrajinske motive, ki so tako značilni za norveško obmorsko pokrajino. Vsem tem delom se pozna, da so bila izvršena na kraju samem, v naglici, kot prvi bežni vtisk, ki se je popotniku globoko vtisnil v spomin. Zato so tako živa in topla.

Iz zagrebške okolice je slikoviti prizor, kjer pod mlinom kmetsko dekle v beli ljudski noši pere ob potoku. Ljubko je podano mlado dekletce iz istega sela. Po načinu tehnične izvršitve spada semkaj risba, ki kaže Zmajski most v Ljubljani in pogled na Šenklavž. S skromnimi potezami je ostro naznačen kraj, da kar zaživi v gledalčevi predstavi.

Kot primer Jakčevega portretnega udejstvovanja iz zadnjega časa prinašamo portret pokojne matere ministra dr. A. Korošca. Delo je tako značilno Jakčevo, da lahko velja kot odličen primer njegove portretne umetnosti. Ves poudarek leži v izrazu oči in ust, ki prepričevalno oživlja podobo, da se zdi kakor živa. Pri tem je treba upoštevati, da je slikar izvršil to delo,

ne da bi bil poznal pokojnico, le s pomočjo obledele, skrajno majhne fotografije iz medaljona. Portret sodi med najboljše Jakčeve ustvaritve te vrste.

Teh nekaj primerov nam je nepopolno, vendar dovolj jasno moglo označiti ljubeznivega umetnika, ki neprestano dela in snuje, ki je zmerom poln načrtov in nikoli zadovoljen sam s seboj. Še vedno se neprestano trudi, da bi še izboljšal svoj izraz, da bi izkopal iz sebe tisto pravo poslednje, da bi se dal res vsega. Po tolikih letih neprestanega, vztrajnega dela se mu zdi, da še davno ni dosegel cilja, se mu hoče še študija in spopolnitve. Želeti bi bilo, da bi mu ne bilo treba zaradi vsakdanjega kruha toliko delati po — mnogokrat mučnih in nadležnih — naročilih, da bi imel dovolj časa za delo zase in dovolj sredstev za bivanje in nadaljnjo spopolnitev na tujem.

K. D.

DOM IN DRUŽINA VELIKONOČNI PRAZNIKI

Joža Likovič

Velikosobotni popoldan je bil poln radostnega pričakovanja, čudovitih priprav in pisanih obljub. Zvonovi so se vrnili iz daljnega Rima, veliki preko strmečih gorá, mali po prijetnih bližnjicah, vsi pa prerojeni ter znova potrjeni v veri in velikonočni slavi. Oblaki so bili podobni belemu skalovju, ki se je razmaknilo ob Kristusovem vstajenju. Zlati sledovi Zveličarjevega odrešenja so se zaznavali vsepovsod, sredi svetlih trat, kjer so se znašle kronice in trobentice, na sivih pročeljih visokih hiš, kraj predmestne lesenjače, kjer se družijo rosa, tožljivi veter in siromaštvo, ter končno v nešteti dušah. Cerkvene kupole in stolpi so bili zastrti s tajinstveno rdečo kopreno, pod katero je še vedno mrlel čar velikega petka. Nad vsem stvarstvom pa je počivalo belo velikonočno sonce, kralj nebá in prijazen gospod vseh nas.

Naša letošnja velika noč je še posebno glasna in praznična! Prejšnja leta smo se prepustili veseli družbi, ki nas je nekam odtujevala globokejšemu doživetju tega časa; obiskovali smo sicer božje grobove in nemi pred veličastvom smrti, toda naših stopinj se je držal prah posvetnosti. Nato smo občudovali pomladanski večer, ko se je zgodnji mesec dvigal iz meglenčastega ležišča ter polzel dalje kot srebrna školjka, ki bi izločila dragocen biser, prvo zvezdico! Sedaj smo se pa navezali na majhen in skrit svet naše Marije. Otroček s plavimi lasmi in velikimi, malce začudenimi očmi nas po svoje zadržuje sredi pisanih in bogatih predstav, ki se često končujejo z nenavadnimi, celó presenetljivimi prizori. Kdo bi mu zameril, njegovo srce je drobno in nezatno kot rakiški bobek, ki se ga še mehka rosa ne dotakne!

Tako je ta dan v kuhinji, iz katere prihaja slasten duh po začimbah, prevretem mleku in sladkem pecivu. Tam je Marija že zjutraj doprinesla samovoljni delež, ko je zvrnila lončeno skledo, da je glasno zropotala na tla in se sesula. V predpasniku je prinesla nekaj črepinj in pogačic, ki jih bo nesla k blagoslovu jedil. Vse je važno zložila v košek, ki ga je pokrila s pisanim papirjem. Bog varuj, da bi jo karal zaradi nezgode, prazniki morajo biti glasni!

Popoldan pripravljamo pisanice. Marija neprestano nadzoruje, prestavlja skledice, prešteva barve in ponavlja:

»Rdeča barva je rdeča kot moje lice... Modra? Kakšna je modra barva, očka?«

»Modra je kot božje nebo.«

»Rumena kot sončno oko.«

»Zelena se sveti kot žabice plašč.«

Vsa okna so odprta, sonce posluša najin pogovor in se smehlja od ure do ure lepše. Zvonovi so že v tretje pričeli velikonočno pesem, rahel vonj kadila se je prikradel preko prebujenih vrtov. Marija prenaša živo poslikane pisanice, na katerih se košati petelinček ali kaže zajček možička, se smeje sonce s polnimi lici in odpira raj s čudežnimi sadeži.

Zvečer smo odšli skupaj k procesiji. Marija je imela prvokrat krilce, šla je samozavestno in molčé. Otroček se je zavedal veličine praznika. Cvetje se je nalahno obletavalo. Obrisi cerkvá so postajali tajinstveni in zabrisani, samo iz odprtih lin so se vrstili mogočni spevi, podobni pobožnim in gorečim hvalnicam. Ustavili smo se na trgu, da počakamo vstajenje, ki so ga naznanjali zvoki godbe. V belem somraku se je vrstila mimo nas procesija, strežniki v belih srajcah, srečna dekleta, nesoča na svilenih blazinah Kristusovo trpljenje, možje s prižganimi svečami, bandera z zlatimi znamenji, srebrni oblaki kadila, molitev in petje. Najlepše in nepopisno ganljivo pa je bilo, ko je Marija prvokrat pokleknila pred zmagonosnim Bogom, ki se je vrnil v svoje belo stvarstvo, dvignil poveljano desnico ter blagoslovil nas in malčke. Aleluja!

PRALNICA IN PRANJE

Štefanija Humek

Pralnica na kmetih.

Poglejmo, kako pere gospodinja na kmetih. Tu so prilike slabše kot v mestu in o pranju, kakršno bi moralo biti, sploh ni govora. Poglavitni vzrok, da je pranje na kmetih zvezano s tolikimi težavami, je ta, da se vrše posamezna opravila na več različnih, včasih med seboj zelo oddaljenih krajih. To zahteva obilo hoje, prenašanja perila pa tudi vode. Kmečka gospodinja pere deloma pri vodnjaku deloma v kuhinji, nato zopet na dvorišču, v hiši in pri potoku. Nobeden teh prostorov pa nima dobre naprave in priprave za ta opravila; vse je preprosto, sproti zneseno in nepripravno. Podrobnosti so sicer v posameznih krajih različne, v splošnem pa najdemo povsod iste, pomilovanja vredne razmere. Ni niti najnujnejših pogojev za udobno delo, ki ga mora zmagati gospodinja na kmetih vrh vseh drugih, zelo utrudljivih poslov.

Danes ne pride nikomur več na misel, da bi si postavil hišo brez kuhinje. Prav tako pa bi danes ne smelo biti hiše brez pralnice, saj je pranje po svoje prav tako važno gospodinjsko opravilo kakor kuhanje. Zakaj si kmečka žena postavi v kuhinjo štedilnik? Gotovo zato, da laže in udobneje kuha. Ali bi si ne pomagala tako tudi pri pranju! Na kmetih je danes težko, vendar so povsod nekatere možnosti, ki bi jih morali po svojih močeh upoštevati, da bi vsaj malo olajšali delo kmečke žene.

Kjer postavljajo hišo na novo, je dolžnost stavbenika, da poskrbi za poseben prostor za pranje, pro-

stor je seveda treba tudi opremiti vsaj z najpotrebnejšimi pripravami. Glede na razmere in sredstva, s katerimi razpolagamo, si naredimo lahko posebno pralnico, ali pa odločimo zanjo vsaj del drugega prostora, n. pr. kuhinje, v kateri pa moramo poskrbeti za potrebno odvajanje vode ter za najpotrebnejše pripomočke pri pranju. Kjer torej ni mogoče drugače, naj pere gospodinja v kuhinji. Za kmečko hišo, kjer ni sredstev za namestitev pralnice in kopalnice, je začasno kuhinja edina rešitev. Taka zasilna uredba je še vendar boljša kakor pranje kjerkoli, brez vsakršnega posebnega prostora in priprav. V kuhinji se dá pranje z majhnimi stroški dokaj dobro urediti. Ako imamo v kuhinji vodovod, gre kaj lahko. Oskrbeti moramo le v primerni priročni višini prostorno betonsko korito z odtokom, ki naj nadomešča običajni lijak pri vodovodu. Podobna korita, le da so manjša in emajlirana, imajo v zadnjem času po kuhinjah za pomivanje posode. Še boljše kot enojno je korito z dvema predeloma. Tako korito je za pranje veliko pripravnejše kakor škafi ali banje, ker ni treba prinašati čiste vode in odnašati umazane; korito mora biti namreč tako nameščeno, da natočimo vodo naravnost vanj in, ko je ne rabimo več, jo spustimo, da odteče. Kjer v kuhinji ni vodovoda, naj bi bila vsaj črpalka, da dovaja vodo. Tudi ta mora biti nameščena tako, da priteka voda naravnost v korito.

Korito za pranje uporabljamo lahko tudi za pomivanje posode, vendar moramo v ta namen postaviti vanj drugo, manjšo posodo z vročo vodo, v kateri potem pomivamo. Zelo prav pa nam pride pri pranju in pomivanju proti koritu nagujen lesen plošč, na katerega odlagamo med pranjem perilo, med pomivanjem pa pomito posodo, da se odteče. Čim bliže koritu za pranje naj bi bil kotel za kuhanje perila. Za nataknanje vode si nabavimo gumijasto cev — en konec nataknejo na vodovodno pipo, drugega položimo v kotel. Kadar je ne potrebujemo, jo zvijemo in shranimo z drugimi potrebščinami za pranje.

Tekoča voda nad koritom, kotel za kuhanje, miza za miljenje in mehanično trenje, vse nameščeno lepo drugo zraven drugega, prihrani ženi na kmetih vsak teden precej ur utrudljive hoje in prenašanja perila od enega kraja do drugega. Razen opisanih najnujnejših priprav za pranje je treba poskrbeti še za primeren prostor, kjer vse drobnejše pripomočke za pranje priročno shranimo, da so vedno lahko pri rokah in jih ne hodimo šele iskat, kadar jih potrebujemo. Praktična je tudi stropna naprava za sušenje drobnejšega perila, na primer plenice, robcev, nogavic.

Pralnica je v kuhinji za skromne kmečke razmere že precejšnija pridobitev v primeri s pranjem, kot je splošno v navadi. Kjer pa so na razpolago potrebna sredstva, tam poskrbimo za samostojno pralnico na pripravnem kraju s kolikor možno dobrimi pripravami. V mestu, kjer je v stanovanju pogosto kopalnica, uporabimo to za pranje namesto kuhinje.

Pranje.

Vsaka gospodinja pere nekoliko po svoje in je prepričana, da je njeno perilo lepo oprano in najbolj belo. Tudi vsakemu pralnemu sredstvu, ki jih je zadnje čase mnogo vrst naprodaj, je priloženo navodilo za pranje. Zato naj tu opozorim le še na nekatere

važne malenkosti, od katerih je precej odvisen uspeh tega gospodinjskega dela. Prvo izmed temeljnih opravil pranja je namakanje perila. Čim bolj se pri namakanju nesnaga zrahlja, tem lažje jo pozneje pri pranju odstranimo. Zato namočimo perilo v mehko, toplo vodo, ki ne sme imeti več kakor 40° C topline. Pridenemo ji tudi prašek za namakanje, da se morebitna trda voda zmehča in se raztope tudi mastni in beljakovinski delci nesnage. Robce in nogavice namočimo vselej posebej.

Ko se je perilo namočilo, ga speremo v čisti vodi in po potrebi namilimo in zdrgnemo. Nato ga skuhamo, da se raztope še tiste snovi nesnage, ki so ostale od namakanja. Obenem se perilo med kuhanjem, ko ga večkrat premešamo in vrel lug valovi med njim, tudi mehanično drgne. Zato kotel ne sme biti preveč poln. Vodi za kuhanje pridenemo dobro milo ali pralni prašek. Dober je tudi terpentini in za zelo umazano perilo nekoliko salmijaka. Pravilno namakanje in kuhanje nas precej rešita napornega in sitnega ročnega trenja (mencanja). Dober pralni prašek ali dobro milo naredi mencanje nepotrebno, kar je velikega pomena, ker prihranimo čas in moč in varujemo perilo. Milo mora biti učinkovito, a neškodljivo.

Najvažnejši del pranja pa je izplakovanje. Kakor pranje, tako je tudi to v trdi vodi težavno in je težko pri tem doseči lepo perilo. Zato bodi prva voda za izplakovanje zelo vroča, dodajmo ji tudi nekoliko sode; vode naj ne bo preveč. Perilo v njej krepko premikajmo, da gre milo odnosa lug iz njega. Druga voda je lahko manj topla in je je tudi lahko več kakor prve.

Perila ne smemo nikoli preveč ovijati, ker se s tem kviri. Rajši obesimo bolj mokrega in ga pustimo dlje časa na soncu, ker se pri tem tudi bolj obeli. Da si olajšamo obešanje in se manj zamudimo, obešajmo perilo vedno na dve vzporedni vrvi hkrati. Vrv za sušenje perila mora biti čista, zato jo hranimo v snažni vrečici med drugimi pralnimi potrebščinami. Če je pa treba, jo tudi operemo.

PLETENA OTROŠKA OBLEKA

Eliza Skalický

Zopet prihaja pomlad. Ta čas si zaželimo, da bi svoje otroke mogli obleči v svetle in lahke obleke. Pletene in kvačkane obleke jim sami lahko napravimo, te ne zahtevajo ne mnogo truda ne mnogo denarja.

Obleka na naši sliki je za petletno do šestletno deklico; pletena je s svetlomodro in nekoliko temnejšo modro volno. Svetla volna je navadne kakovosti in srednje debeline. Temnejša volna pa je angorska. Obleko lahko delamo tudi samo iz ene vrste volne. Vzorec na naši sliki je delan z dvema vrstama igel: s številko 3 in številko 5. S tanjšimi iglami številke 3 delamo osem gladkih vrst, to se pravi, na licu desne in zadaj leve petlje. Z debelimi iglami številke 5 pa delamo zopet osem vrst, na licu desne in zadaj ravno tako desne petlje. Ta vzorec ima to lastnost, da se guba; zato dela, kadar ga položimo na kroj, ne smemo raztezati. Vse dele izvršimo po kroju, ki ga priobčujemo na naši krojni poli v tej številki.

Obleka na sliki ima pri prednjem delu nasutek 120 petelj, ki jih nasujemo s tankimi iglami. Delamo

najprej osem vrst, na licu desne, zadaj leve petlje. Nato vzamemo debelejši igli in zopet naredimo osem vrst, na licu desne in zadaj tudi desne petlje. Če vzamemo dve vrsti volne, menjamo tudi volno, kadar menjamo igle. Ko imamo od prednjega dela toliko napletenega, da nam manjka do pod pazduhe približno 5 cm, prenehamo z vzorcem in nadaljujemo samo s tankimi iglami in pletemo samo gladko, spredaj desne, zadaj leve petlje.

Za zadnji del nasujemo prav toliko petelj kakor za prednji del in delamo do pod pazduhe enako kot prednji del. Zadnji del je zadaj v životku prekran. Za rokav, kakor je na našem vzorcu, nasujemo 90 petelj in delamo zopet tako kakor pri krilu, to je, da igle in volno menjavamo. Ko imamo približno 15 cm napletenega, začnemo snemati po kroju. Rokav na rami položimo v gube in na koncu vpeljemo elastiko, da se rokav prime roke. Okoli vratu ima oblekca pleten pas, za katerega nasujemo z debelimi iglami 150 petelj, in pletemo osem vrst, spredaj desne, zadaj prav tako desne petlje. S tem pasom obšijemo zadaj odprtino in izrez okoli vratu.

Za okras napravimo rožice iz rožnate volne. Te delamo na lepenki, in sicer takole: Iz lepenke si izrežemo »rožo« s šestimi listi. Iz njene sredine napeljemo nitko v vseh šest zarez med listi, in sicer iz ene do druge v diagonali, a vse samo spredaj. Nato šivamo iz sredine. V vsako nitko napravimo vbode tako kakor šivamo pajke. Vbodev napravimo toliko, da je kolobar poln. Nato vse skupaj snamemo in nitko, s katero smo šivale, malo nategnemo, da dobi kolobarček res obliko rožice. Notranjo stran rožice vzamemo za lice. V sredini napravimo z volno rumeno piko in pustimo tudi nitko za steblo, ali pa posebej vpeljemo še zeleno nitko. Velikost rožic je narisana na krojni poli.

KUHARICA

Pretlačena porova juha.

Skuhaj v 2 l vode dva oprana, srednje debela, zrezana pora, košček zelene, korenino peteršilja in, ko je na pol kuhano, prideni pest riža. Ko je vse skupaj kuhano, vse z vodo vred pretlači in stresi v kozo, ki si v njej napravila redko prežganje iz žlice masti in moke. Ko še vse prevre, stresi juho na opečene žemeljne rezine.

Slanik s krompirjem.

Slanik olupi, prereži po dolgem, mu odstrani glavo in koščice ter ga položi v skledo. Prilij vode, da je slanik pokrit, mu prideni pol žličice jedilne sode ter ga pusti v tej vodi vsaj štiri ure. Nato vodo odlij in prilij zopet svežo, v kateri pusti slanik 6 do 12 ur. Namaži kozo s surovim maslom ali mastjo in nareži v kozo na listke zrezan in kuhan krompir za prst visoko, vrh krompirja trdo kuhano jajce, ki si ga zrezala na listke, nato prideni polovico osnaženega in na majhne kose zrezanega slanika in zopet krompir. Nato zmešaj 2 do 4 žlice kisle smetane, en rumenjaki in eno celo jajce ter polij po krompirju. Potresi še žlico krušnih drobtin in vrh vsega polij še eno žlico razpuščenega surovega masla.

Ocvrti slanik.

Operi v topli vodi slanik, ga olupi, prereži po dolgem, odstrani glavo in koščice in ga položi za dvanajst ur v mrzlo, nezavreto posneto mleko. Nato ga vzemi iz mleka, obriši, povaljaj v moki in v raztepenem jajcu, ki si mu pridejala žličico olja, in v drobtinah ter ocvrti na masti ali olju.

Mesna plošča ragu.

Zarumeni v žlici masti drobno zrezano čebulo, prideni $\frac{1}{4}$ kg na tanke rezine zrezanega telečjega mesa in duši, da se zmehča. Prideni 15 dkg obarjenega in na listke zrezanega priželjca in duši še nekaj minut, nato potresi žlico moke, ščep paprike ali žlico zelenega peteršilja. Nato prilij toliko juhe, da je omaka gostljata, in prideni nazadnje še nekaj žlic praženih gob. Ko vse prevre, stresi obaro na sredo velikega krožnika in okrog naloži rižibiži, ki ga potresi z nastrganim sirom.

Mrzla jajčna omaka.

Pretlači skozi sito dva kuhana rumenjaka s polovico žemlje, ki si jo prej namočila v kisu od kislih kumaric, prideni 3 do 4 žlice olja, velik ščep popra, osoli, zmešaj in postavi s kuhanim fižolom na mizo.

Nadevane rezine s hrenom in sirom.

Pretlači $\frac{1}{4}$ kg kravjega sira, osoli in zmešaj z žlico nastrganega hrena, žlico kisle smetane in s ščepom stolčene kumne. S tem namaži prst debele rezine rženega kruha in potresi vsako z drobno zrezanim drobnjakom.

Hitri žemljev pečnjak.

Namoči navadno, dan staro žemljo v mrzlem mleku. Razmotaj debelo jajce, prideni narahlo ožeto žemljo, prav malo soli in žličico sladkorja. Vse dobro premešaj in napravi iz tega dve palačinki in, ko po obeh straneh zarumene, jih zdrobi z vilicami in postavi s praženimi jabolki ali kompotom na mizo.

Jajca v krompirjevem piréju.

Napravi krompirjev piré in ga deni v skledo, varno pred ognjem, dva prsta visoko, napravi okrogla gnezda in v vsako ubij drobno jajce, ki jih polij z nekaj žlicami raztopljenega surovega masla. Postavi za nekaj minut v pečico, da nekoliko zarumene.

Nadevana jajca na rezancih.

Skuhaj tri jajca v trdo, kuhana olupi, podolgem prereži in izdolbi rumenjake, ki jih zmešaj z dvema žlicama kisle smetane in drobnjakom. Osoli in nadevaj vseh šest beljakovih skledic. Stresi v skledo kuhane, odcejene in nekoliko ohlajene rezance (uporabi ostanke), nanje položi pripravljena jajca, polij po njih nekoliko surovega masla in postavi v pečico, da nekoliko zarumene.

Rezančni narastek.

Napravi testo iz jajca, moke in žlice vode. Razvaljaj in osušene razreži na drobne rezance. Zavri pol litra mleka in zakuhaj vanj rezance, katere prav malo osoli. Nato zmešaj dve do tri žlice mezge z žlico sladkorja in dvema žlicama orehov. Prideni sneg dveh beljakov, narahlo zmešaj in nadevaj to mešanje po rezancih, ki si kuhane naložila v namazano skledo, ter postavi vse v pečico, da nekoliko zarumeni.

Jagnjetina s smetano za sladkorno bolne.

Posoli 1 kg jagnjetovega stegna, ga položi v kozo, prideni 5 dkg surovega masla, nekaj žlic juhe ter praži. Ko je že skoraj pečeno, mu prideni seseklano sardelo, košček limonove lupine, žličico drobno zrezanega zelenega peteršilja in nekaj žlic kisle smetane. Pusti, da vse skupaj četrto ure vre.

Velikonočna torta.

Napravi majhne otroške piškotke iz sladkega testa, mešaj 4 rumenjake in 8 dkg sladkorja četrto ure, primešaj sneg 4 beljakov in 10 dkg ostre moke. Drugi dan napravi kremo. Mešaj 14 dkg surovega masla, 10 dkg sladkorja in 4 rumenjake, primešaj počasi 10 dkg zarumenelih in zmletih lešnikov, 4 žlice sladke smetane in 2 žlici ruma. Položi v tortni model najprej piškote enega poleg drugega, nato kremo, zopet piškote, kremo in na vrh piškote. Nato nekoliko obteži in postavi čez noč na hladno, da se krema strdi. Preden jo postaviš na mizo, pomaži torto s stepeno smetano, ki si ji pridejala za $\frac{1}{8}$ l smetane, žlico sladkorne sipe in žlico nastrgane čokolade. Okrasi torto s sladkornimi češnjami ali samo s smetano. Piškote lahko kupiš tudi v pekarni.

Velikonočni kruh pinica.

Deni v lonček 2 dkg drožjaja, žličico sladkorja in 5 žlice toplega mleka ter pusti, da vzhaja. Posebej zlij v skledo $\frac{1}{4}$ l toplega mleka, žlico sladkorja, 7 dkg surovega masla in pol kavine žličice soli. Tej zmesi pridaj $\frac{1}{2}$ kg moke, premešaj, prideni vzšlo drožje in 3 rumenjake ter vse prav dobro zmešaj in stepaj nekaj minut. Nato stresi na desko in četrto ure ugnetaj z rokami še z 10 dkg moke. Nato položi testo v pehar, na prtič, potresen z moko, in postavi na toplo, da vzide; potem testo še enkrat ugneti, mu prideni velik ščep stolčene janeža in napravi iz njega dva okrogla hlebčka, ki ju daj na pomazano pekačo, pomaži vsakega z raztepenim jajcem in speci. M. R.

ZABAVA IN ŠALA

ANEKDOTE

Auerjeva luč.

Preteklo je komaj dobrih petdeset let odkar je dunajski kemik dr. Auer von Welsbach, ki je umrl šele leta 1929, izumil mirno žarečo snov in s tem omogočil enakomerno svetlo gorečo plinsko luč, ki se po njem na kratko imenuje Auerjeva luč in je še danes precej v rabi.

Kakor toliko izumov, tudi ta temelji na slučaju, ki je opozoril raziskovalca nase. Ko je namreč za svoje doktorsko delo delal poskuse z raznovrstnimi rudami, je v plamen njegovega Bunsenovega gorilnika mimogrede padlo zrno latanovega oksida, ki je nenadoma zažarelo v mirni, jasni svetlobi. To je privedlo raziskovalca na sled, toda preteklo je še celih pet let, preden se mu je posrečilo nanesti na pavolnato tkanino pravilno mešanico potrebnih snovi in s tem izdelati še zdaj važno plinsko svetilko.

Človek bi mislil, da so ljudje brez nadaljnega hvaležno in z veseljem sprejeli to važno iznajdbo, s katero jim je bila dana dobra luč in predvsem zadostna razsvetljava cest. Toda ni bilo tako. Imeli so vse polno razlogov in vzrokov, da so zavračali novo luč. Izmislili so si naravnost čudovite vzroke vseh vrst, ki jih je potem neki list v čisto resnem namenu objavil v Kölnu proti dr. Auerju.

Ta list pa je na takle način obsodil novo luč:

1. Iz bogoslovnih razlogov:

Iznajdba nove luči je neke vrste poseg v božji red. Po tem redu je noč določena za temo, ki jo le od časa do časa zamenja mesečina. Ljudje bi se temu redu ne smeli upirati in bi ne smeli poskušati, da prenaré svetovni red s spreminjanjem noči v dan.

2. Iz zdravniških razlogov:

Oljnato in plinsko izhlapevanje škodljivo vpliva na zdravje. Ta vpliv je posebno močan in zaznaven pri telesno slabih in rahločutnih ljudeh, ki jim povzroči ali pa vsaj pospeši raznovrstne bolezni. Nočna razsvetljava cest pa je tudi zaradi tega škodljiva, ker izvablja ljudi na plan. Noč je navadno hladnejša in tako se tudi zdravi ne morejo izogniti kihanju, kašljanju in nahodu.

3. Iz modroslovnih in nravnih razlogov:

S plinsko razsvetljava je povečana nenravnost. Umetna svetloba otopi v značajih strah pred temo, ki slabotne včasih zadrži pred marsikakim padcem. Ta svetloba pa tudi pijance utrdi v tem, da brez skrbi popivajo globoko v noč po krémah, ker vedo, da bodo vsak čas videli pot domov.

4. Iz policijskih razlogov.

Plaši konje, tatovom pa vliva poguma.

5. Iz narodnostnih razlogov.

Narodni prazniki imajo namen, zbuditi in utrditi narodnostno zavest in prav z razsvetljava se marsikak uspeh na tem področju precej podkrepi. Izostali pa bodo taki uspehi, če bodo ljudje že vsak dan in vsako noč lahko opazovali tako razsvetljava.

Ta napad seveda ni mogel zadržati zmage nove luči. Praktičen človeški razum je bil močnejši. Seveda

pa s tem še ni rečeno, da je bil vsak od teh navedenih razlogov tudi utemeljen in resničen.

Kam gre denar?

Maksimilijan II. Bavarski je bil pri nekem državnem posvetovanju zelo slabe volje. Pravkar je poročal finančni minister, da na noben način ne more dobiti nič denarja v državno blagajno kljub temu, da se ljudje krivijo pod težkimi denarnimi bremenj in že groze z uporom.

Maksimilijan je spraševal navzočne po vzrokih tega obupnega stanja. Kar zapovrstjo so mu pripovedovali in vsak po svoje razlagali vzroke praznih blagajn. Na vrsto je prišel tudi kraljev gost, pesnik Emanuel Geibel (1815—1884), ki je naročil služabniku, naj prinese iz ledenice precejšen kos ledu. Ko mu ga je prinesel, je naročil vsem kraljevim svetovalcem, naj si ga dajejo iz rok v roke. Ko je led končno prišel v kraljeve roke, ga je bila samo še drobcena kepica. Emanuel Geibel pa je spregovoril:

»Veličanstvo, vsakomur bo najbrž razumljivo, da se morajo na tak način vsi državni dohodki stajati.«

Ljubezen in kuhinja.

Nemški pesnik Ludvig Uhland (1787—1862), ki je znan posebno po svojih baladah, je imel ženo, ki se je šele učila kuhati. Pogosto je zaradi tega prišlo med njima do neprijetnih opoldanskih prizorov, pri katerih je mož očital ženi njeno nevednost v kuhinjskih stvarih. Pri nekem takem očitanju pa ga je žena zavrnila:

»Ludvig, kaj mi nisi sam nekoč že pripovedoval, da je ljubezen vse!«

»To je že res, to, draga žena,« ji je odgovoril mož. »s tem pa še nisem rekel: ljubezen je vse!«

Prisebnost.

Znameniti igralec Josef Kainz je nekoč sedel na obrežju nekega avstrijskega jezera in lovil ribe na trnek. Neki nižji stražnik pristopi k njemu in ga resno vpraša:

»Gospod, kako se morete predrzniti tako daleč, da tukaj lovite ribe? S kakšno pravico ste prestopili postavo?«

»S pravico velikega genialnega duha nad nizkotno kreaturo!« mu je slovesno zadeklamiral Kainz in mirno nadaljeval svoj opravek.

Uradnik se je v zadregi priklonil in počasi odgovoril:

»Oprostite, gospod, toda kako bi mogel človek obdržati v glavi vse te postave!«

*

Banke.

Robežnik se jezi na banke.

»Zakaj pa?« ga vpraša nekdo. »Saj vam je neka banka šele včeraj ponudila večji kredit.«

Robežnik pa zagodrnja: »Zdaj, seveda, ko mi ga ni treba. Banke so kakor ljudje, ki človeku ob lepem vremenu ponujajo dežnik, a ga zahtevajo brž nazaj, kadar se začne oblačiti.«

Najsrečnejši.

A: »Ali že več, da se je Zaplotnikova najstarejša omožila?«

B: »In kdo je tisti srečni?«

A: »Najsrečnejši je stari Zaplotnik.«

UGANKE IN MREŽE — KDO JIH RAZVEŽE

Koledar.

(Hostar, Radovljica. — 24 pik.)

- 19 - 58 -

A	25	8	18	6	25	16
P	14	12	14	13	10	4
R	22	1	25	16	12	!
I	19	1	11	19	6	15
L	6	15	6	6	15	16

Iz slovarja.

(France, Središče. — 18 pik.)

Miles — vojak; novo 1 — ponovim; olea — maslina; palam — očito; libere — svobodno; reparo 1 — popravim; poples — koleno; tunc — takrat; ubertas — obilnost; fax — baklja; detego 3 — razkrijem; distraho 3 — raztrgam; duro 1 — trdim; dulcedo — sladkost; fanum — svetišče; foris — zunaj; humor — mokrota; imitatio — posnemanje.

Izrek.

(F. K., Ljubljana. — 16 pik.)

s	e	e	s	v
t	a	l	j	i
k	e	t	o	a
v	k	j	o	o
e	m	a	t	g
t	6	1	22	e

Vsakoletna prvoaprilska.

(Janko Moder, Dol. — 32 pik.)

P - st - op - tl - pa - st - it - o p - el
- nt - op - st - ei - kl - nt - el - pi -
k i - kt - o e - pn - pp - a i - ot - es
- ea - sl - pt - e p - tn - et - op - al -
e t - kt - on - sp - st - en - ei - kt - o
s - ot - el - pi - ot - es - ea - si - ot -
o t - ol - pe - pp - st - ep - a n - ei
- ot - op - al - e.

Prt.

(Tone, Kranj. — 26 pik.)

2	III		13	1
				V
1 IX				4 6
12				8 10
14				
VIII		VII		X
11		15		
IV		3		
XI				
5 7		II		8 9
		VI		

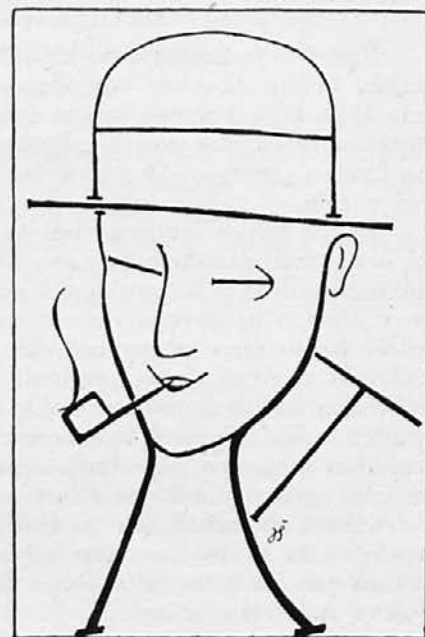
Luč.

(S. O., Sele. — 22 pik.)

Fiziognomična uganka.

(Jakob Šešerko, Sv. Jurij ob Ščavnici. — 20 pik.)

Črkovna podobnica.

(Tek, Ljubljana. — 14 pik.)

ZEVS

Ugankarji.

(Efes, Bohinj. — 28 pik.)

Golnar Franc, Oblak Franc, Steiner Vilko, Perkavec Albin, Ornik Cilka, Demšar Viktor, Jan Lovro, Erjavec Amalija, Vovk Joža, Sodja Franc, Toman Tine, Aleš Franc, Lukovšek Ivanka.

Rešitev ugank v marčni številki.

Odlomek iz pisma. Kraji in občine, v katere teh 48 krajev spada, so: Sedne (Loče), Vsi Sveti (Blanca), Draga (Begunje), Tanja (Oplotnica), Stransko (Loče), Vas (Vrhnika), Morje (Fram), Zali log (Sorica), Rob (Velike Lašče), Veliki hrib (Tuhinj), Jereka (Bohinjska Srednja vas), Gojka (Slovenske Konjice), Jeraj (Senovo), šapole (Podsreda), Tire (Sv. Krištof), Zala (Sv. Vid pri Cerknici), Brinje (Dol pri Ljubljani), Kot (Dolenja vas), Trnje (Bizeljsko), Jesenik (Jurkloster), Ograda (Zabukovje), Prekope (Raka), Bolečina (Ponikva), Pasja dolina (Zidani most), Hudo (Kovor), Podob (Loče), Na pušči (Vojnik), Suha (Predoslje), Struga (Brunsice), Pesek (Sv. Jurij ob Ščavnici), Kamen (Novo mesto), Jesenje (Litija), Takraj Meže (Mežica), Nebova (Košaki), Znojile (Krka), Karpati (Senovo), Dob (St. Vid pri Stični), Rova (Radomlje), Gaštej (Stražišče), Anže (Rajhenburg), Pusti vrh (Podsreda), Fuzine (Bloke), Dane (Ribnica), Sap (Šmarje pri Ljubljani), Oštati (Moravče), Voje (Bohinjska Srednja vas),

Drage (Oplotnica), Matke (Sv. Pavel pri Preboldu).

Črkovnica. Kanape, Glonar, rokada, ljubav, izdaja, ciklon, Ujčići, ogorak, Kreuza, Padova, vdovec, enfaza, mikado, tkalec. Alojzij Gradnik: Padajoče zvezde.

Prerokovanje. Kar že sušča zeleni, se rado posuši.

Repertoar Narodnega gledališča. Seštet datum pove, katero črko iz naslova opere je treba vzeti. Dobiš: Aida.

Istopisnica za predpust. Če ti reče, da te ljubi, še ne reče, da te snubi.

Vremenska za marec. Iz vsake pete besede vzemi prvi zlog: Če marca grmi, dobra letina sledi.

Za god slovenskim materam. Ključ je 9 vrelcev; začni z močnejšim virom, ki teče iz tretje vrste; odgovarja mu črka v pravokotniku pod pelikanom: P. Nato vir njemu na desni s črko: R; potem vir njemu na levi v isti vodoravni vrsti s črko E itd. Ko si končal s prvim pravokotnikom,

pojdi z istim načinom nad drugega. Dobiš pa tele verze:

Prej usahne vir žive vode v skalini — prej onemi zvonarjev udar ob bron zvoná — prej zadrži otrokova dlan morja val — prej zakrvari raskava dlan težaku — prej zaceli se stotero ran vojaku — prej orosi se stekleno oko prosjaku — preden zgreši le en sam utrip v materinem srcu ljubezni stezo. (Za materinski dan.)

Ogledalo. Ključ ti dá ogledalo, ki ga postaviš na levo stran risbe. Prva črka je »N«, vsaka naslednja je v predelčku prejšnje, kar dobiš s pomočjo ogledala. Dobiš:

Ne upaj od sveta plačila,
njegova sodba te ne moti,
nemila bodi ali mila,
ti le srčno se dela loti!

(A. Medved.)

Aksijom. Števec pomeni samoglasnik, imenovalec pa črko, ki je za toliko mest naprej od tega samoglasnika. Tako dobiš: Iz nič ni nič.

Posetnica. Cestni nadzornik.

Rešitve je treba poslati do 20. vsakega meseca na naslov: Janko Moder, Dol pri Ljubljani. — Zastavljavci ugank naj pošiljajo tudi vse rokopise na isti naslov.

NAŠA BESEDA

»Beseda je kakor razvajan otrok: komaj shodi, že zagospodari svojemu očetu, človeku...« (Ivan Cankar). — Je zares prečudna reč z besedo, zlasti še z imenom, ki je tudi beseda, a ni le prazen zvok, je posoda, začuda polna vsebine.

Sodobni nacionalistični »vojvodi« se vsi oprijemajo davnih, starih izrazov, ki jim jih učeni grebejo iz zgodovine: iz mitov, poganskih božanstev in družabnih ureditev naroda. Otroci, pesmi, oblastništva, vse dobiva stara imena pri Nemcih in Lahih. Naj bo v tem nekaj bahaštva, demonstrativnega, je pa tudi čut, da je ime, beseda res posoda z nenavadno pomembno vsebino, ki je z narodno dušo, z miselnostjo, značilnostjo pretesno zrasla in ima korenine v davni globini ljudstva. Pri nas, v Slovencih, pa se je dogajalo prav nasprotno — zlasti v polpretekli dobi — in se je začelo spet šele sedaj popravljanje. Naš narodič je majhen, menda je prav zaradi majhnosti bil tudi kot otrok in je vse posnemal, kar je videl pri »teh velikih«. Koliko stvari smo že skušali kar suženjsko predstavljati iz tujine k nam, dasi se vse to ni naši slovenski kulturni samobitnosti prav nič prilegalo. Koliko stvari: od oblike verskega izživljanja preko politike, gospodarstva do imen otrok. Pokojni Cankar se je nekoč jezil na svojega »Ivana«, ko je želel biti »Janez«. »Zal, da ne morem več firme spremeniti. Nisem kriv. Grešil je moj profesor Levce, ki me je na rusko prekrstil.« Tako je umeval ta najbolj rahločutni Slovenec, da je ime res nekaj, ki naj pove, od kod sem, čigav sem, kakega naroda otrok. In zaradi res otroškega posnemanja smo si izposojali od Nemcev Fanice, Mimice, Pepice itd. Da smo bili bolj slovenski kot slovenski, smo pa hodili na posodo po imena k velikim slovanskim narodom. Še danes to delamo. Prašam fanta, kako mu je ime, in, razodene, da je Miloš. Prav, pa naj bo. Ko pa nazadnje doženem, da je ta fant čisto navaden slovenski Miha, a zaradi imenitnosti, morda celo zaradi zedinjenja preimenovan v srbskega Miloša, se človek vendarle bridko nasmehne. Res je le, da se to danes trebi, da izobraženstvo sega spet po naših imenih, ki — ne moremo si pomagati — izražajo nekaj našega, svojsko slovenskega po stoletni tradiciji. Zato po mestih toliko imen, ki so izpodrinila vse Henrike, Hugone, Rudolfe, Raule, Frice, Erneste itd. Danes krščujejo Primože, Matjaže, Šimne, Lukeže, Marke, Matije, Mohorje, Klemene, Majde, Marjanice, Veronike, Katrice, Urške, Rotije, Metke itd. Recite, kar hočete, je v teh imenih nekaj, kar se ne dá tehtati, pojó pa nam značilno slovensko. Le prežal, da je pohujšanje iz doline šentflorijanske udarilo na kmete. Dolina sama se boljša, podeželju bo treba pouka za dvig slovenske zavesti — živega slovenskega občutja. Z veseljem moramo ugotoviti, da naši mladinski pisatelji uvajajo v povestice spet zgolj ta naša tradicionalna imena.

Da, pisatelji! Tudi v povesti je ime glavnih oseb prevažno. Spet je težko najti koga, ki bi bil prisodil imenu tako važno vsebino kot Ivan Cankar. Zakaj Smuk, Marinček, Bob, Šuka, Kačur — pa Milan in Milena, pa hlapec Jernej? Ko hereš, občutiš, da so imena — vsebina. Vsa pojó, govore, sama o sebi so žive priče.

Tudi naši kraji imajo svojska, lepa imena. Vsa so dobro povedna. Nekatera je težko razvozlati. Ukanco v Bohinju poznate. Poznamo tudi na vasi (na Gorenjskem) kmetijo, kjer se pravi pri Ukancu. Od kod to? Prof. Pintar je to razložil: V klanecu! In res je tista kmetija vrh klanca, v Bohinju senožeti in seniki tudi v klanecu. — Ko sem šel prvič skozi Planico in čez Sleme na Vršič, sem si izposodil kozarja za tolmača. Pri majhnem slapu blizu Tamarja berem v vodniku: Pri vodi. Prašam kozarja: »Kako se tu pravi?« Pove mi: »Tu je Prívod!« Pri priči mi je bilo jasno, da to ime nima nobenega opravka z drobno vodico, ki teče po skali. To je soteska, skozi katero privajajo, vodijo živino na planino Sleme. (Prívod ima stari naglas kot Prévale, Prétoka, Présika.) Na kamnitni planjavi pod Mojstrovko berem v knjigi: Vratice. Moj kozar pove drugače: »Tu je na Zvratéh.« Tam je meja med rateško in borovško občino, pa morajo živino vračati, da ne zaide na tuje v pašo. — To samo majhen primer, kako je treba previdno pisati imena krajev, ki so vsa polna vsebine in zgodovine. F. S. F.

LISTNICA UREDNIŠTVA

A. K. ml., Krnica, Gorje, Bled. Pošiljaš »troje svojih najboljših pesmi«. Prvo, kar ti imam sporočiti, je, da s slogom (kakor tudi s slovnico) še nisi daleč prodril. Za oceno pesmi je končno to postranska stvar, zadeva le bolj takt človeka! Prva pesem »Srce« ima tako šolske primere napak, da jo tu ponatisnem:

Moje srce nerazorana je ledina,
a ni orača, da bi jo zoral.
Moje srce je violina,
a pevca ni, da bi zaigral.
Moje srce je skala marmorja,
a ni umetnika, ki kip bi iz nje izklesal.
Moje srce je še nerazcvetela šmarnica.
Kdaj vzcvete?

V prvi vrsti je »nerazorana« povsem odveč. Tako izražanje imenujemo pleonazem. Primera srca z ledino je prastara. Druga primera je komaj okusna (izraz violina!). V četrti vrsti imaš besedni nesmisel (ali pevec igra?), tako pogost pojav pri začetnikih. Zaključna prisposoba (šmarnica) je vsekakor preslabotna, da bi nosila težo primerne konca. Pa tudi precej za lase privlečena je! Tvoja verzifikacija ni nič drugega kot našeta vrsta prisposob, kar dolgočasi, posebno ko ni stopnjevanja (klimaks). Predvsem zaključek je prelahak. Pesem je brez ritma! — V pesmi »Midva« se poskušaš v nekakšni gazeli (stalen pripev). Toda vedi, da ima gazela svojo strogo določeno obliko! Vsebinsko je pesem premalo jasna. — V tretji, »Bolnik«, kažeta le prva dva stiha nekaj več, potem pride nedognanost misli, tudi tako pogosta napaka začetnikov! Razumem, da je mladec le redko tudi miselno zrel, a opravičilo pesmi še ne izboljša. Motiv te pesmi je še dokaj pesniški, le v nemogoči obliki. Ni dovolj, da svoj vzdih vržem na papir, potrebna je pila! Čez čas pošlji kaj izpiljenega!

UGANKARJEM

REŠILCI UGANK V MARČNI ŠTEVILKI

Demšar Viktor (200), Kalan Minka (200), Kocmur Pavla (200), Lukovšek Ivanka (200), Samostan Stična (200), Petelin Mimica (200), Petelin Francka (200), Erjavec Amalija (200), Golnar Franc (200), Zorec Alojzij (200).

Kalan Luka (178), Jeglič Stanko (178), Zajec Lojze (178), Modrinjak France (178), Kunstelj France (157), Kastelic Vinko (157), Bratulič Viktor (157), Kržišnik Angela (178), Kržišnik Helena (178), Debevec Krista (110), Cukale Jože (157), Miklavčič Franja (178), Dobrovoljč Ivan (157), Feme Boris (157), Ržišnik Franc (157), Slapar Pavel (158), Dijaški zavod Kranj (158), Klobovs Anton (158), Kiferle Danica (157), Blaj Franc (158).

Videnšek Ana (88), Kapš Stanko (95), Cirilska knjižnica Ljubljana (95), Regali Ivanka (89).

Izžrebani so bili: Za prvo nagrado: Petelin Mimica, učiteljica, Ribnica na Dolenjskem. Za drugo nagrado: Dobrovoljč Ivan, Verd 21, Vrhnika; Maklavčič Franja, učiteljica, žiri nad Škofjo Loko. Za tretjo nagrado: Ržišnik Franc, Ljubljana, Tyrševa cesta 52; Petelin Francka, poštna uradnica, Podnart; Bratulič Viktor, bogoslovec, Ljubljana, Semeniška 4.

Stanje pri tekmovanju zastavljalcev: Planina, Kranj (21), Moder Janko, Dol (20), Tanjšek Franjo, Št. Andraž (11), S. O., Sele (11), Danica, Brusnice (7), France, Središče (5), Cuderman Nace, Tupaliče (1), France, Mošnjice (1), Al. S., Radoš, Stari trg (5), M. K., Ljubljana (2), Pepe, Kropa (1), Ljubljana (1).

RAZPIS NAGRAD ZA APRIL

Za prvo nagrado: Polnilno pero v vrednosti 100 din. Za drugo nagrado: Dve knjižni nagradi iz Mohorjeve založbe v vrednosti po 50 din. Za tretjo nagrado: Tri knjižne nagrade iz Mohorjeve založbe v vrednosti po 20 din.

Po glavno nagrado naj izžrebani zmeraj pride v Mohorjevo knjigarno v Ljubljani.

POMENKI

Zastavljavcem ugank: Osebo bi se mi zdelo pravičnejše, če bi naše tekmovanje preuredili tako, da bi tisti dobil nagrado, ki bi imel povprečno najvišje število glasov za svoje uganke, ne pa tisti, ki bi imel absolutno naj-

več glasov. Saj sami vidite, da imamo nekateri po več ugank, ki so tekmovali, dočim so si drugi z eno samo mogli pridobiti nekaj glasov. Sporočite mi torej, kaj mislite o tej stvari!

Tone, Kranj: Poskušal bom kaj izbrati, vendar pa te že zdaj prosim, da v prihodnje rišeš s črnim tušem in vsaj 10 × 12 cm veliko. Če boš naredil drugače, bodo morale tvoje stvari ostati v moji zbirki.

Franjo Tanjšek, St. Andraž: Tvojo »Pomladno idilo« sem prejel in jo bom najbrž priobčil. Še se kaj oglasi!

F. K., Ljubljana: Še kaj pošlji! Pregovor bom priobčil.

Svitko, Ljubljana: Tvoje pošiljke sem se zelo razveselil. Počasi bom vse poskušal priobčiti. Veselo nasmejani

obraz pa se mi je nabral v zamišljene gube, ko sem prebiral tvoje spremno pismo, v katerem praviš: »Meni vsaj zveni beseda »pika«, s katero Vi ocenjujete priobčene uganke, v ušesih kot zelo neslovenska beseda. Nam je svoj čas v gimnaziji ocenil profesor matematične naloge z »enotami«. Ali se Vam ne zdi ta beseda lepša?« Že kakih osemnajst let mi vbijajo v glavo (med temi vbijalci je bil šest let tudi dr. A. Breznik), da je »pika« dobra slovenska beseda. Zato sem letos zamenjal hrvaško »točko« za slovensko »piko«. Res pa je mogoče, da »enota« še lepše zveni v ušesih, a to navsezadnje ni tolikšne važnosti, da bi morali zato »piko« zavreči. Drugi bodo prišli prihodnjic na vrsto.

„Kaj je to perilo res moje? Se nikdar ni bilo tako čisto oprano!“ — Čemu se čudi? Za pranje je vendar rabila priznano dobro terpentinovo milo Zlatorog. To milo kljub svoji izdatnosti opere vsako še tako zelo zamazano ali zaprano perilo tako temeljito, da je po pranju belo kot sneg, voljno-mehko in duhteče.

TERPENTINOVNO MILO
Zlatorog

Ljudska samopomoč * Maribor, Aleksandrova c. 47

registrovana
pomožna blagajna

• v lastni palači
in doti je izplačanih že nad 30 milijonov din

sprejme vse zdrave osebe za pogrebino in doto - Na pogrebninah
- Zahtevajte brezplačno pristopne izjave

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE
CELJE • LJUBLJANA • MARIBOR

Obrestna mera za vloge znaša do 5%

Za vloge in obresti jamči Dravska banovina
z vsem premoženjem in vso davčno močjo!